

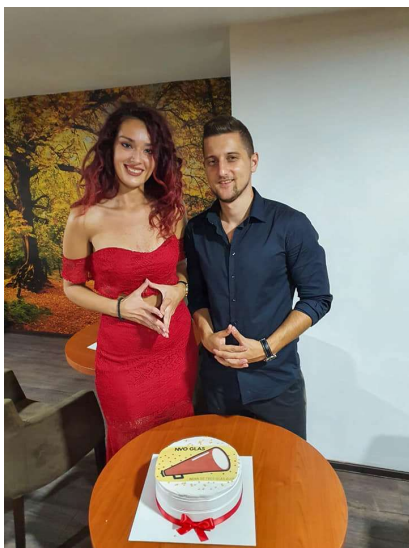
Danila Kiša 5, 81000, Podgorica

www.nvoglas.me

glas.nvo.me@gmail.com

Predlog finansijskog izvještaja i izvještaja o radu za 2022. i 2023. godinu

Jun 2024. godine

Ciljevi udruženja su:

- **Poboljšanje položaja mladih i raditi na rješavanju pitanja koja se njih tiču, kroz neformalne oblike edukacije;**
- **Promocija i podsticaj razvoja preduzetništva;**
- **Promocija i podsticaj ekološke svijesti i rješavanje ekoloških problema;**
- **Podsticanje međunarodne saradnje i razmjene;**
- **Prevenција svih oblika nasilja.**

O NAMA

U skladu sa zakonskom definicijom koja kaže da su mladi lica od navršениh 15 do navršениh 30 godina života, približan broj mladih u Crnoj Gori 2011. godine, kad je rađen posljednji popis, može se dobiti iz podataka MONSTAT-a, gdje se navodi da je od ukupnog broja stanovnika Crne Gore (620 029), živjelo 132 702 mladih uzrasta od 15 do 29 godina, što čini 21,4% ukupnog stanovništva (ova cifra ne obuhvata lica koja su navršila 30 godina). Ovaj procenat ukazuje da bi mladi trebali biti potencijal, a ne problem u našoj državi, ali postavlja se pitanje koliko su oni vidljivi u našem društvenom sistemu.

Imajući u vidu da je Podgorica ekonomski i obrazovni centar, jedan od primarnih problema sa kojima se mladi suočavaju je migriranje u ovu crnogorsku opštinu koje povlači problem manjka infrastrukture za kvalitetan život i adekvatno zapošljenje mladih u ostalim opštinama pa i u samoj Podgorici. Pored pomenutog, Crna Gora se suočava sa emigracijama mladih iz Crne Gore s fokusom na mlade iz sjevernih opština. Pogoršanje u oblasti ljudskog kapitala vezano je s odlivom obrazovanih građana koji se popularno naziva „odliv mozgova“ (eng. brain drain). Statistički gledano, mladi u Crnoj Gori su prilično „nevidljivi“: relativno je malo napora do sada uloženo u pravcu za adresiranje potreba, problema, interesa i ciljeva mladih kroz istraživanje. Mladi procjenjuju da se sloboda izražavanja i mišljenja mladih sputava, čak i u porodici, posebno kad je kritički obojena. Ovo je problem koji je neophodno posebno targetirati, jer je po svim parametrima za razvoj demokratskog društva neophodna kritička svijest svih građana, a isključivanjem mladih isključuje se značajan dio populacije koja ima potencijala da iznađe nova rješenja i unaprijedi društvo.

Svjesni gore navedenih činjenica, kao mladi ljudi koji su svojim učešćima na međunarodnim projektima i stečenim znanjem i iskustvom u svojim profesijama odlučili doprinijeti razvoju našeg društva, u junu 2020. osnovali smo NVO „GLAS“ čiji ciljevi su u skladu sa javnim interesima omladinske politike.

NAŠ TIM

Mladen Ćulafić
Predsjednik Skupštine

Mladen Ćulafić je rođen 11. januara 1995. godine u Priboju i jedan je od osnivača NVO Glas.

Diplomirao je na Fakultetu za državne i evropske studije kao jedan od najboljih studenta uz pohvale za postignute rezultate u vannastavnim aktivnostima i doprinosu u promociji tog fakulteta na kome je bio i saradnik u nastavi.

Pisanjem kolumne za “Vjesnik slobode” pokazao je svoje istraživačke sposobnosti. Učestvovao je na mnogim nacionalnim i međunarodnim projektima o ljudskim pravima, rodnoj ravnopravnosti, poboljšanju položaja mladih, miru i mirovnim politikama.

Miloš Laković
Predsjednik

Miloš Laković je rođen 28. oktobra 1993. godine u Podgorici i jedan je od osnivača NVO Glas.

Po zanimanju je profesor hemije, dok honorarno obavlja poslove instruktora bachate.

Posjeduje veliko iskustvo u radu sa lokalnim volonterima na različitim projektima o obrazovanju. Od 1. februara do 28. novembra 2014. godine učestvovao je u aktivnostima organizacije Dječjeg udruženja “Dječiji savez”, uključujući mentorstvo djece i igranje igara sa njima. U NVO “Volonteri 2019” i NVO ADP-Zid radio je kao trener za volontere gde je vodio radionice za team building i volontiranje. Pohađao je mnoge domaće i međunarodne obuke, omladinske razmjene i seminare i učestvovao na takmičenjima o socijalnom preduzetništvu.

Milica Dedić
Izvršni direktor

Milica Dedić, po zanimanju budući profesor matematike, je rođena 26. avgusta 1990. godine u Podgorici i jedan je od osnivača NVO Glas.

Radila je kao analitičar podataka i glavno i odgovorno lice za prikupljanje sredstava i slanje izvještaja Agenciji za sprječavanje korupcije za jednu političku partiju tokom političkih kampanja. Kao bivši član predsjedništva Kluba mladih te političke partije sarađivala je sa mladima organizujući radionice, tematske filmske večeri i večeri poezije.

Učestvovala je na mnogim međunarodnim obukama, razmjenama, seminarima i konferencijama o preduzetništvu, rodnoj ravnopravnosti, ljudima sa ruralnih područja, osobama sa invaliditetom. Takođe, učestvovala je na mnogim takmičenjima u socijalnom preduzetništvu.

Predstavljala je ERASMUS+ program na nekoliko međunarodnih projekata u ime svoje zemlje i aktivno učestvovala u kreiranju političkih preporuka o antikorupciji koje je predstavljala u makedonskom Parlamentu 30. septembra 2019. godine.

Tea Babić
Generalna sekretarka

Tea Babić je rođena 1. marta 1999. godine u Kotoru.

Student je završne godine Fakulteta političkih nauka – politikologija – međunarodni odnosi.

Zaposlena je u francuskoj školi u Podgorici gdje aktivno, svakog dana, radi sa mladima.

U slobodno vrijeme bavi se omladinskim aktivizmom.

Promocija i podsticaj razvoja preduzetništva među mladima

Prirodna sklonost mladih prema **inovacijama** i **promjenama** čini upravo mlade ljude pogodnim za bavljenje **preduzetništvom**. Kada mladi prepoznaju problem ili izazov u društvu, mogu da koriste svoje **preduzetničke vještine** i **znanja** za organizovanje, kreiranje i upravljanje aktivnostima koje mijenjaju svijet.

Na samom početku neko može imati sklonost ka preduzetništvu, ali obično mladi nemaju u startu potpunu sliku šta znači biti preduzetnik. Takav program podizanja svijesti koji ih edukuje i uvodi koncept preduzetništva u škole i na fakultete, kao i kroz namjenske programe obuke pomaže mladima da se odluče za preduzetništvo kao opciju za karijeru.

Smatrajući ovo veoma bitnom stavkom, jedan od ciljeva naše organizacije jeste **promocija i podsticaj razvoja preduzetništva**. Pored **organizovanih obuka**, kao što su MS Exel interaktivna radionica i interaktivna radionica "Prednosti i izazovi u pokretanju sopstvenog biznisa", pokušavamo podstaći naše mlade za razvoj preduzetništva i kroz lične primjere.

Tako je jedan od **naših osnivača**, **Miloš Laković**, u timu sa **Milicom Damjanović**, kreirao **preduzetničku ideju "Klikom do stana"** u okviru projekta „**Work4Youth**“ koji je organizovao **ADP Zid**, a koji je finansiran od strane **Evropske unije** kroz **drugi poziv prekograničnog programa saradnje Crna Gora – Albanija 2014-2020**. U okviru drugog poziva predstavljeno je **16 preduzetničkih ideja** polaznika „**Innovation boot camp**“-a realizovanih u Crnoj Gori i Albaniji.

Preduzetnička ideja **“Klikom do stana”** podrazumijeva **web platformu** koja je namijenjena **studentima** i omogućava **sigurno i lako iznajmljivanje stana i potražnje cimera**.

Proces razvoja preduzetničkih ideja učesnika projekta trajao je pola godine. Učesnici su imali priliku da, uz mentorstvo stručnjaka iz različitih oblasti, pretoče svoje preduzetničke ideje u biznis rješenja i pripreme, spreman za testiranje, poslovni plan koji bi u budućnosti mogao biti podržan kroz dostupne lokalne i nacionalne fondove, kao i kroz privatne investicije u obije partnerske zemlje.

Početak realizacije aktivnosti u cilju zaštite rijeke Skrbuša od izgradnje mHE u sklopu projekta “Halting and Mitigating the Impacts of Hydropower in the Western Balkans” uz podršku WWF Adria

U toku marta 2022. godine radili smo na okupljanju tima i planiranju aktivnosti u cilju borbe protiv izgradnje mini hidroelektrane na rijeci Skrbuša, Kolašin.

Rijeke predstavljaju glavni izvor čiste, pijaće vode i njihove ekonomske, ekološke, estetske i spiritualne vrijednosti dosežu do svih nas. **Iako naš opstanak zavisi od dostupnosti čistih rijeka, čovječanstvo dozvoljava zagađenje rijeka industrijom, stavljanje rijeka u cijevi radi bogaćenja pojedinaca i mnoge druge aktivnosti koje ugrožavaju naše rijeke.**

Zdravlje riječnih ekosistema direktno utiče na kvalitet vode koje pijemo. **Šume i rijeke** igraju ulogu **filtera koji konstantno prečišćava vodu**, koja kao takva zahtijeva manje hemijskih tretmana i skupih pomoćnih

sredstava za njeno vještačko prečišćavanje kako bi bila pogodna za piće. Rijeke su **vitalna prirodna staništa** za mnoge vrste – ribe, ptice i sisari žive u rijekama ili oko njih i zavise od njih da bi pribavili hranu. Plodno aluvijalno zemljište riječnih dolina je idealno za **ratarstvo**. **Moderna poljoprivreda** se u mnogim djelovima svijeta još uvek naslanja na rijeke. One su i važni **transportni koridori**. U novije vrijeme **korišćenje rijeka za transport ljudi i dobara** raste. Razloge treba tražiti u **sve većim gužvama na tradicionalnim putevima**, ali i u **zaštiti životne sredine**. Divlje rijeke su **izvor zabave** – plivanje, splavarenje, vožnja kajaka, planinarenje i posmatranje divljih životinja privlače ljude svih generacija u područjima sa čistim i zdravim rijekama. **Turizam** je ponekad **jedini izvor prihoda za ruralne zajednice** i tim pre je važno da rijeke ostanu čiste i netaknute kako bi mogle da ekonomski podrže ovakve zajednice.

Izgradnjom malih hidroelektrana narušavaju se sve dobre stvari koje nam rijeke pružaju, jer kada se voda “zahvati” vodi se nekoliko kilometara kroz cijevi, propušta kroz turbine i vraća u vodotok čime se ne produkuje nikakvo zagađenje, ali **oni koji zagovaraju izgradnju malih hidroelektrana izbjegnu da kažu da to što odvođenje vode čini uništava potpuno život, odnosno čini ekocid u tim vodotocima**. Projekat izgradnje mHE Skrbuša podrazumijeva provlačenje cijevi kroz rijeku u dužini od 2.3 kilometra. Kada se rijeka pregradi i uvede u cijevi mijenja se njen prirodni tok dok u njoj ostaje nedovoljno ili vrlo malo vode da bi opstale biljke i životinje. Da bi se izgradila mHE krče se šume, sijeku stabla što negativno utiče na druge životinje, šume se smanjuju, vazduh postaje nekvalitetniji, dolazi do erozije terena. Izgradnja i eksploatacija malih hidroelektrana je u suprotnosti sa odredbama Zakona o vodama.

Kako je projekat izgradnje mHE Skrbuša zapravo korišćenje vodotoka u korist koncesionara, a na štetu lokalnog stanovništva, uz istovremeno narušavanje životne sredine, planiramo realizovati aktivnosti na kojima će učesnici imati priliku da nauče nešto više o **značaju rijeka u jednoj lokalnoj zajednici, eko-aktivizmu, medijskoj pismenosti, sprovođenju digitalne kampanje na društvenim mrežama i nenasilnoj direktnoj akciji i građanskoj neposlušnosti**. Takođe, učesnici će novostečene vještine i znanja koristiti u **direktnim akcijama protiv izgradnje mHE Skrbuša**.

Pomenute aktivnosti su se realizovale u sklopu projekta **“Halting and Mitigating the Impacts of Hydropower in the Western Balkans”** u saradnji sa **NVO Eko tim** i uz podršku **WWF Adria**.

Učešće naše izvršne direktorice na događaju “Mladi u borbi protiv korupcije”

Naša izvršna direktorica, **Milica Dedić**, učestvovala je na događaju „**Mladi u borbi protiv korupcije**“ koji je organizovao Sekretarijat **Regionalne antikorupcijske inicijative (RAI)** u saradnji sa **Mrežom za mlade Crne Gore (MMCG)** u periodu od 31. marta do 1. aprila u hotelu Avala, Budva.

Ovaj događaj za mlade u Crnoj Gori organizovan je u okviru projekta **Prekid tišine: Unapređenje politike i kulture uzbunjivača u zemljama Zapadnog Balkana i Moldaviji** finansiranog od strane **Evropske unije (EU)**, okupivši **podmlatke političkih partija i predstavnike civilnog sektora** kojima su toplu dobrodošlicu svojim **uvodnim govorima** poželjeli programski menadžer **Delegacije EU u Crnoj Gori, Gianandrea Villa**, viša savjetnica za borbu protiv korupcije iz Sekretarijata **RAI, Aneta Arnaudovska**, predsjednik Upravnog odbora **Mreže za mlade Crne Gore, Miloš Marković** i potpredsjednik **Udruženja studenata političkih nauka u Crnoj Gori, Vladimir Perazić**.

Radni dio **prvog dana** ovog događaja započeo je sesijom na kojoj su učesnici imali priliku da čuju nešto više i diskutuju o **pravosudnom integritetu kao osnovnom preduslovu za zaštitu zviždača**, a koju je vodila ekspertkinja **RAI-a, Aneta Arnaudovska**.

O **korupciji u obrazovnom sistemu** učesnici su se upoznali i polemisali u toku sesije koju je vodila **Snežana Kaluđerović** iz **Centra za građansko obrazovanje (CGO)**, dok o **ulozi civilnog društva u podršci zviždačima** govorila je **Zorana Marković** iz **Centra za razvoj nevladinih organizacija (CRNVO)**.

Ekspert za borbu protiv korupcije i project menadžerka **RAI-a, Elmerina Ahmetaj Hrelja**, održala je interaktivnu sesiju o **zviždačima i zaštiti zviždača u EU direktivama**.

Prvi dan događaja završen je **projekcijom dokumentarnog filma "Anatomija korupcije"** koji je pokazao slučaj visoke korupcije u Namibiji, nakon čega su učesnici razmjenjivali mišljenja i stavove, kao i pronalazili sličnosti sa korupcionim aferama u crnogorskom društvu.

Drugi dan događaja otvorio je **poslanik u Skupštini Crne Gore** i član skupštinskog **Odbora za antikorupciju, Nikola Bajčetić**, koji je učesnike upoznao sa radom tog odbora u toku 27. saziva i saradnji sa Agencijom za sprječavanje korupcije.

O **anti-korupcijskim mehanizmima i zaštiti zviždača u Crnoj Gori** učesnike je upoznao **Boris Vukašinović**, zamjenik direktora **Agencije za sprječavanje korupcije Crne Gore (ASK)**, nakon čega je **odjelom sertifikata** učesnicima završen veoma produktivan događaj.

Održana jednodnevna obuka o značaju rijeka u lokalnoj zajednici i eko-aktivizmu

Dana, 15. aprila 2022. godine smo u Kolašinu održali jednodnevnu obuku o značaju rijeka u lokalnoj zajednici i eko-aktivizmu u cilju borbe protiv izgradnje mHE Skrbuša, a u sklopu projekta “Halting and Mitigating the Impacts of Hydropower in the Western Balkans” u saradnji sa NVO Eko tim i uz podršku WWF Adria.

Interaktivnoj radionici prisustvovalo je **15 učesnika** – lokalni i ekološki aktivisti, aktivisti naše organizacije i novinari, kojima je toplu dobrodošlicu uz **uvodno obraćanje** poželjela izvršna direktorica naše organizacije, **Milica Dedić**.

Jedan od osnivača naše organizacije i trener, **Miloš Laković**, upoznao je učesnike o **značaju rijeka u lokalnoj zajednici** koje predstavljaju izvor života, dom rijetkim i ugoženim vrstama životinja i biljaka, značaju za poljoprivredu, u zaštiti od poplava, transport, turizam i rekreaciju.

Učesnici su **podijelili svoja iskustva, stavove i znanja**, kako **usmeno** tako i **digitalno**, gdje su svojim odgovorima na pitanjima iz kratke **ankete** na **Mentimetru** pomogli ostalima u sticanju realne slike o stanju u Kolašinu.

Na **pitanje ankete da li su ikada bacili otpad u prirodu**, **50%** učesnika je **odrično odgovorilo**, dok **37.50%** je odgovorilo sa **“Ne znam baš”**, a **12.50%** sa **“Da, što da ne”**.

U toku drugog dijela obuke, učesnici su mogli da čuju nešto više o **osnovnim izvorima ekoloških problema, posledicama uništavanja prirode** i pojmu **eko-aktivizma**, nakon čega je obuka završena **vježbom sa dixit kartama i zaključcima**.

Nakon uspješno realizovane prve obuke, u maju nastavljamo sa realizacijom **obuke o medijskoj pismenosti i korišćenju društvenih mreža u cilju podizanja eko-svijesti i eko-aktivizma**, uz nadu da će naše aktivnosti pomoći u ostvarivanju viših ciljeva.

Održana Druga redovna sjednica Skupštine Mreže za mlade Crne Gore

U toku jučerašnjeg dana, u Podgorici, održana je **Druga redovna sjednica Skupštine Mreže za mlade Crne Gore** kojoj je, u svojstvu **delegata** ispred naše organizacije, prisustvovala **Milica Dedić**.

Mreža za mlade Crne Gore (MMCG) je krovna organizacija mladih, odnosno savez omladinskih organizacija, organizacija koje rade sa i za mlade, te saveza i unija mladih iz Crne Gore.

Svojim uvodnim izlaganjem sjednicu je otvorio **Miloš Marković**, predsjednik Upravnog odbora MMCG, nakon čega se prisutnima obratio v.d. direktora Uprave za sport i mlade Crne Gore, **Marko Begović**, istakavši značaj omladinskih razmjena na nacionalnom i međunarodnom nivou, dodajući da će, kako takve tako i ostale inicijative koje će uticati na smanjenje stope emigriranja mladih iz naše države, imati podršku Uprave za sport i mlade. **Edina Osmanović**, koordinatorka jednogodišnjeg **Programa za razmjenu i mobilnost mladih** koji MMCG sprovodi uz podršku Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta (Uprava za sport i mlade), približila je prisutnima sami koncept tog programa čija se jedna od ključnih komponenti odnosi na izradu **sveobuhvatnog Godišnjeg izvještaja o položaju mladih u Crnoj Gori**.

Nakon uvodnih obraćanja i utvrđivanja kvoruma, predsjednik Skupštine MMCG, **Dejan Bešović**, otvorio je sjednicu prvom tačkom dnevnog reda kojom se razmatrao **prijem novih organizacija članica MMCG**, među kojima je bila i naša organizacija. Predlog da **NVO Glas postane pridružena članica MMCG**, uz preostalih sedam organizacija za pridruženo i punopravno članstvo Mreže, **usvojen je jednoglasno**. Tako je MMCG postala brojnija za 8 novih članica, odnosno, sada ukupno broji 46 organizacija članica.

U okviru druge tačke dnevnog reda generalna sekretarka MMCG, **Sara Borančić**, potpredsjednica Upravnog odbora MMCG, **Andrijana Radović** i predsjednik Upravnog odbora MMCG, **Miloš Marković**, predstavili su **Godišnji izvještaj o radu Mreže za mlade Crne Gore za 2021. godinu** i tako upoznali prisutne sa sjajnim dostignućima Mreže, kao što su:

- potpisivanje sporazuma o saradnji sa RYCO,
- potpisivanje sporazuma o saradnji i partnerstvu krovnih saveza mladih sa Zapadnog Balkana,
- organizovanje konsultacija sa mladima iz političkih partija kao jedne od prvih aktivnosti **Savjeta omladine političkih partija** koji je osnovao Upravni odbor MMCG,
- pominjanje MMCG u **Izvještaju o napretku Crne Gore u procesu pristupanja Evropskoj uniji**,
- najavljena realizacija projekta „**Parlament mladih**“ kroz zajedničko djelovanje sa Skupštinom Crne Gore,
- održavanje obuka za jačanje kapaciteta organizacija članica MMCG

i mnogim drugim, nakon čega je pomenuti Izvještaj jednoglasno usvojen.

U sklopu **treće tačke dnevnog reda**, govornici su predstavili **Godišnji plan rada MMCG za 2022. godinu** u okviru kojeg su definisana **tri strateška cilja** i to: **povećanje učešća mladih u kreiranju i sprovođenju javnih politika, povećanje efikasnosti sprovođenja politika za mlade u Crnoj Gori i poboljšanje potencijala Mreže i organizacija članica za razvoj i implementaciju omladinskih politika**. U toku pretresa treće tačke dnevnog reda, od strane delegata **predložene su dopune** Godišnjeg plana rada MMCG za 2022. godinu, nakon čega je isti jednoglasno usvojen u cjelosti.

Predlog Odluke o izmjenama i dopunama Odluke o visini članarine bio je predmet pretresa u okviru **četvrte tačke dnevnog reda**, nakon čega je i jednoglasno usvojen.

Istupanjem prethodne članice Nadzornog odbora MMCG sa te pozicije stekli su se uslovi za odabir novog člana tog odbora. Shodno tome, u okviru **pete tačke dnevnog reda**, od predloženih pet kandidata, tajnim glasanjem delegata, za novu članicu **Nadzornog odbora MMCG** izabrana je **Jelena Jovanović** iz NVO Prima.

Druga redovna sjednica Skupštine MMCG završena je obavljenim internim konsultacijama povodom izrade **Godišnjeg izvještaja o položaju mladih u Crnoj Gori**, čiji je cilj mapiranje položaja mladih i njihovih potreba, kao i ukazivanje relevantnim institucijama i akterima omladinske politike na ključne preporuke za unapređenje javnih politika koje se tiču **obrazovanja, zdravlja, politike, volontiranja, aktivizma, korupcije i sl.**

7. maj 2022. godine

Održana jednodnevna obuka o medijskoj pismenosti i korišćenju društvenih mreža u cilju podizanja eko-svijesti i eko-aktivizma

Dana, 7. maja 2022. godine smo u Kolašinu održali jednodnevnu obuku o medijskoj pismenosti i korišćenju društvenih mreža u cilju podizanja eko-svijesti i eko-aktivizma zarad borbe protiv izgradnje mHE Skrbuša, a u sklopu projekta "Halting and Mitigating the Impacts of Hydropower in the Western Balkans" koji realizujemo u saradnji sa NVO Eko tim i uz podršku WWF Adria.

Učesnicima obuke toplu **dobrodošlicu** poželjela je naša izvršna direktorica, **Milica Dedić**, dok je **obuku vodila Jovana Dedić**, ekspertkinja u digitalnom marketingu.

Jovana je obuku započela pitajući učesnike **da li povjeruju svakom naslovu koji pročitaju**, nakon čega je prezentovala mnoge **primjere lažnih vijesti**. Učesnici su na obuci imali priliku da saznaju da **čovjek utroši 30% svog vremena u toku jednog dana konzumirajući medije**.

Jovana je u toku prvog dijela obuke učesnike upoznala sa **definicijom medijske pismenosti**, kao i sa svim **oblicima manipulacija, načinima prepoznavanja lažnih medija**, nastankom naziva **“žuta štampa”**, **načinima ocjenjivanja medijskih poruka, načinima prepoznavanja kredibilnog medija, načinima provjeravanja vlasništva medija i njihovoj nezavisnosti od uticaja političkih partija i stvaranju profita**.

Dedić je istakla da je **najbolji servis za detaljnu pretragu vlasničkih podataka *Domaintools*** na kojem je osnovna pretraga besplatna, dok detaljna pretraga zahtijeva pretplatu. Takođe, kazala je da postoje mnogi slični besplatni servisi koji pružaju osnovne podatke o domenu koji nas zanima (whois.com, who.is itd.).

Na obuci se govorilo i o postojanju platformi putem kojih se brzo i lako može provjeriti vjerodostojnost informacija i utvrditi stvarni cilj i svrha plasiranja određenih medijskih sadržaja.

Kod nas I u regionu najpoznatije su sledeće takve platforme:

- raskrinkavanje.me/.rs/.ba
- DFC – Digitalni forenzički centar dfcme.me
- faktorgraf.hr
- istinomer.rs/ba
- faktoje.al

a u svijetu su to:

- politifact.com
- factcheck.org
- flackcheck.org
- snopes.com

Učesnici su došli i do saznanja da konzumacija medijskog sadržaja može postati konstruktivnija ukoliko primijene sledeće vještine:

- PRISTUPANJE
- ANALIZA
- OCJENJIVANJE
- KREIRANJE
- DJELOVANJE

kao i da **vještine medijske pismenosti** mogu biti:

- Tehničke (sposobnost pristupa medijima),
- Kritičke (razumijevanje medijskih sadržaja, sposobnost njihova tumačenja i kritičkog vrednovanja),
- Praktične (sposobnost stvaranja medijskih poruka).

Prvi dio obuke završen je upoznavanjem učesnika sa **pozitivnim uticajem poznavanja medijske pismenosti** kao što su: **razvijanje kritičkog razmišljanja, razumijevanje poruke koju mediji prenose, identifikacija medijske strategije, prepoznavanje vlasnika medija, tehnika uvjeravanja, prepoznavanje lažne vijesti, kreiranje i distribucija vlastitih poruka, jer medijska pismenost ne znači “ne gledaj” već “vrlo pažljivo gledaj”.**

U toku **drugog dijela obuke**, Jovana je učesnike upoznala sa **načinom korištenja društvenih mreža**, kao vrlo moćnih medija u današnje vrijeme, a **u cilju podizanja eko-svijesti i eko-aktivizma.**

U Crnoj Gori, prema anketi **Uprave za statistiku (MONSTAT)**, aktivnosti koje su ispitanici najčešće preduzimali putem interneta u privatne svrhe, u posljednja tri mjeseca, su **telefoniranje putem interneta/video razgovori (97,1%), korišćenje društvenih mreža (86,8%),** dok je **80,2% njih saopštilo da je čitalo ili preuzimalo online novine ili časopise.** Jovana je ukazala na **pogodnosti korišćenja društvenih mreža**, kao što je **uvid u detaljnu statistiku o broju pratilaca, klikova, pregleda, dijeljenja**, na osnovu čega znamo do kolikog broja ljudi je naša ekološka poruka dospjela.

Ulogu društvenih mreža u povećanju građanske odgovornosti prepoznali su predstavnici civilnog sektora koji ovim putem ostvaruju značajan obim komunikacije sa građanima. Dedić je učesnike obuke upoznala sa **načinima inspirisanja i podsticanja korisnika društvenih mreža da razmišljaju “zeleno”,** u šta spada **kreiranje profila na Facebook-u, Instagram-u, Twitter-u, Tik-Tok-u** na kojima je potrebno **plasirati edukativni sadržaj, alarmantne podatke, zanimljivosti, infografike i video zapise.**

Takođe, kako je Dedić kazala, potrebno je **angažovati adekvatan profil influensera ili eko aktivista** koji bi se uključili u podizanje svijesti o određenom problemu, **koristiti hashtag-ove i organizovati nagradne kvizove.** Nakon toga, Dedić je **navela pozitivne primjere drugih organizacija** kao što su **NVO Ozon, Bašta Ekologika, NVO Green Home, Agencija za zaštitu životne sredine, Udruženje ljubitelja Gorice i prirode i mnoge druge.**

Obuka je završena dolaskom do zaključka da **iako je put do ostvarenja cilja naše borbe protiv izgradnje mHE Skrbuša zahtjevan i dug, mi kao pojedinci smo ti koji su dužni da napravimo korake ka zaštiti i očuvanju rijeke i same Crne Gore kao ekološke države.**

Učešće jednog od osnivača NVO Glas na događaju “Promocija prilika za mobilnost mladih: Erasmus+, Evropska inicijativa za mobilnost”

Jedan od osnivača naše organizacije, **Miloš Laković**, učestvovao je na info sesiji “Promocija prilika za mobilnost mladih: Erasmus+, Evropska inicijativa za mobilnost” koja je održana 25. maja u Kući Čubranovića u Podgorici. Ovaj događaj organizovan je od strane Kancelarije za mlade Podgorica i Adp-Zid.

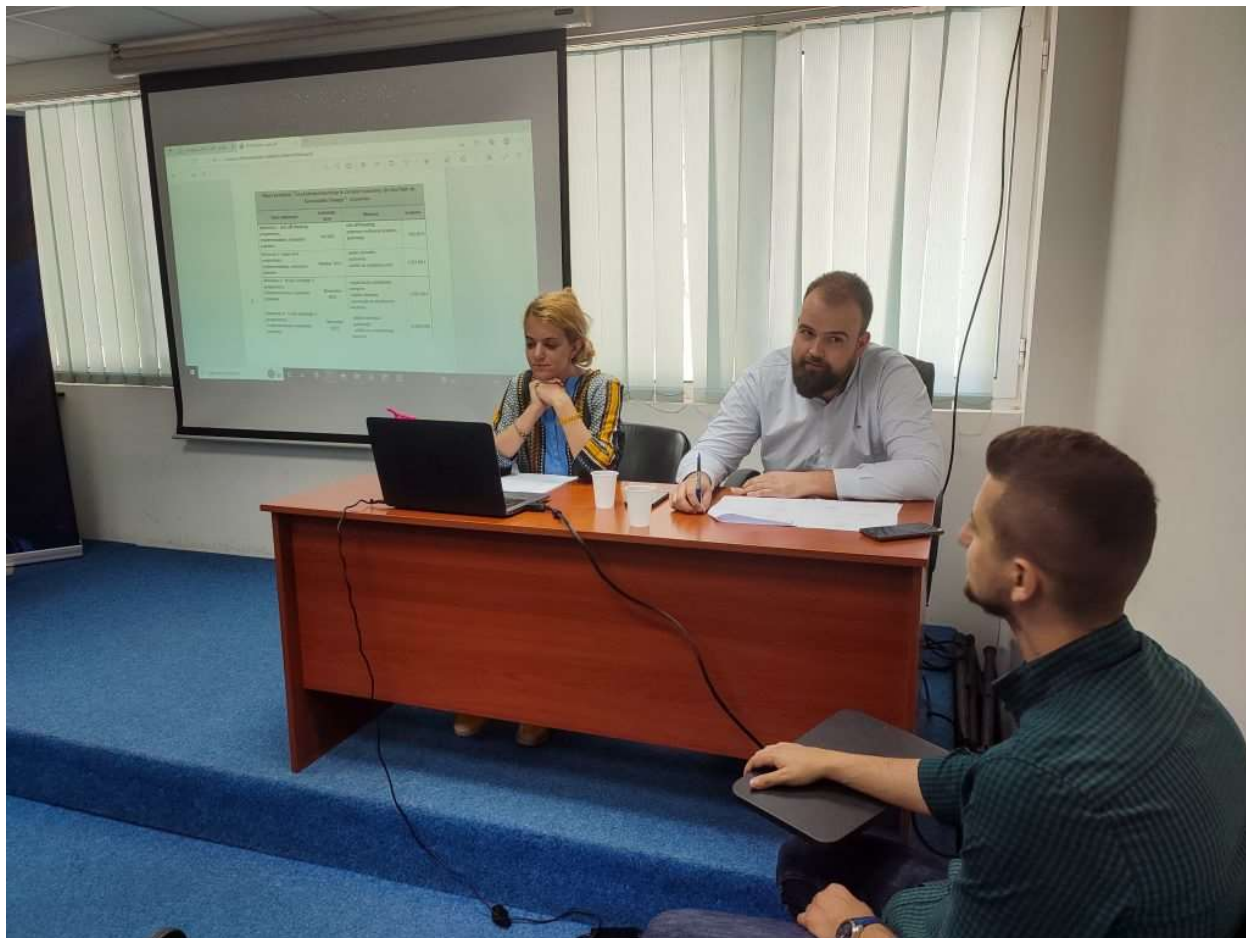
U sklopu ove sesije predstavljani su programi za mlade Erasmus+ i ESC (European Solidarity Corps). Nakon uvodnih riječi predstavnice ADP – Zid, **Mirele Kalamperović**, obratili su se i korisnici ovog programa, među kojima je i Miloš.

Miloš je podijelio svoja iskustva sa raznih edukativnih treninga kao što su treninzi u Berlinu, Rigi, Prizrenu i Mostaru. Učestvovanjem na Mediteranskim igrama u Taragoni i omladinskom razmjenom u Madridu Miloš je bogatiji za nova iskustva koja je rado prenio prisutnima. U svom obraćanju Miloš je istakao da su sva njegova učešća na evropskim treninzima i omladinskim razmjenama bila prekretnice u njegovom radu, profesionalizmu i promjenama na ličnom nivou. Svako takvo iskustvo, kako je kazao Miloš, je blago za mladu osobu jer spaja neformalno obrazovanje sa već poznatim formalnim. Svaki novi trening, nova edukacija mladu osobu priprema za budući život i angažman u bilo kom polju. Dokaz tome i jedan od većih uspjeha za Miloša je svakako i osnivanje nevladine organizacije "Glas" nakon ostvarenih poznastava sa pohađanih treninga..

Iznešena bogata iskustva sa učešća na mnogim projektima ostavila su jak utisak na prisutne koji su sada bogatiji za nove informacije i motivisani za učešće na programima koje nude Erasmus+ i ESC.

Održana Prva redovna sjednica Skupštine NVO Glas

Dana 5. juna 2022. godine, u prostorijama **Fakulteta za državne i evropske studije** u Podgorici, sa početkom u **12h**, održana je **Prva redovna sjednica Skupštine** naše organizacije.

Sjednicom Skupštine presjedavao je jedan od osnivača organizacije, **Mladen Ćulafić**. Nakon jednoglasnog usvajanja predloženog dnevnog reda, u okviru prve tačke predstavljena je kratka Mladenova biografija kao kandidata za Predsjednika Skupštine organizacije usled čega je jednoglasno reizabran na pomenutu funkciju.

U okviru **druge i treće tačke dnevnog reda** predstavljene su biografije kandidata za **Predsjednika udruženja i lica ovlašćenog za zastupanje – izvršnog direktora**, pa su jednoglasno na pomenute funkcije respektivno izabrani **Miloš Laković** i **Milica Dedić**.

Predstavljanjem kratke biografije kandidatkinje za **generalnu sekretarku** organizacije u okviru **četvrte tačke dnevnog reda** jednoglasno je izabrana **Tea Babić**.

U okviru **pete tačke dnevnog reda** izvršni direktor, **Milica Dedić**, predstavila je **Predlog finansijskog izvještaja i izvještaja o radu za 2020. i 2021. godinu** koji je jednoglasno usvojen. Prisutni su imali priliku da čuju nešto više o dosadašnjim aktivnostima naše, mlade, organizacije koja je tog dana proslavila i svoj drugi rođendan.

Sa planiranim aktivnostima naše organizacije za ovu godinu prisutni su se upoznali u toku **šeste tačke dnevnog reda** u okviru koje je **Milica** predstavila i **Predlog godišnjeg plana rada za 2022. godinu** koji je jednoglasno usvojen.

U okviru **sedme tačke dnevnog reda** predstavljene su kratke biografije kandidata za nove članove naše organizacije nakon čega smo, jednoglasnim usvajanjem predloga, postali bogatiji za **pet članica – Teu Babić, Teu Muratović, Jelenu Malović, Jovanu Malović Ouaich i Aleksandru Vlaović**.

Tadašnja sjednica završena je diskutovanjem u okviru **osme tačke dnevnog reda – “Razno”** i iznošenjem ideja za buduće aktivnosti naše organizacije.

Održana jednodnevna obuka o nenasilnoj direktnoj akciji i građanskoj neposlušnosti

Dana 12. juna 2022. godine smo u JU Centar za kulturu Kolašin održali jednodnevnu **obuku o nenasilnoj direktnoj akciji i građanskoj neposlušnosti** zarad borbe protiv izgradnje mHE Skrbuša, a u sklopu projekta “Halting and Mitigating the Impacts of Hydropower in the Western Balkans” koji realizujemo u saradnji sa **NVO Eko tim** i uz podršku **WWF Adria**.

Učesnicima obuke toplu dobrodošlicu poželjela je naša izvršna direktorica, **Milica Dedić**, dok su obuku vodili **Aleksandar Novović** i **Nikola Grdinić**.

Predavači su započeli obuku boljim upoznavanjem učesnika koji su iznijeli svoja očekivanja od obuke. Nakon upoznavanja **Aleksandar**, urednik portala **Kombinat** i društveni aktivista, predstavio je mapu pojmova obuke kroz koju će proći svi učesnici- aktivizam, ekološki aktivizam, nenasilna akcija/građanska neposlušnost, pojam prava i ljudska prava, iskustvo Skrbuše i protest kao poslednja mjera.

Nikola, društveni aktivista, predstavio je **formalno pravni dio javnog okupljanja**, odnosno korake prijave skupa i njihov značaj. Predavanje je nastavljeno predstavljanjem značaja **unutrašnje organizacije** i podjele u **timovima** – PR tim, operativni tim, logistika, finansije i računovodstvo, pravni tim i koordinacioni tim.

O **načinima komunikacije** među pripadnicima timova i njihovim zadacima Nikola i Aleksandar su prenijeli učesnicima svoja iskustva i znanja.

U toku obuke govorilo se o samom izlasku na **teren** gdje se mora voditi računa o **bezbjednosti učesnika, snimanju događaja, strategiji i kontaktom sa policijom**. Takođe su predstavljani ključni fokusi za organizovanje protesta-

- alarmiranje javnosti;
- istrajnost, upornost, kontinuitet;
- inovativnost;
- kreativnost;
- očuvanje integriteta organizacije;
- ideja kao imperativ.

Nakon teorijskog dijela, učesnici su, na osnovu svojih interesovanja, podijeljeni u timove sa odgovarajućim zadacima nakon čega je započeta **simulacija organizacije protesta** i predstavljanje radova timova čime je i završena tadašnja obuka.

Učešće naše izvršne direktorice na događaju “Beyond Borders, Neighbours Together”

Izvršna direktorica naše organizacije, **Milica Dedić**, imala je priliku da učestvuje na međunarodnom događaju “**Beyond Borders, Neighbours Together**” koji se održao u periodu od 21. do 23. juna u Parizu, Francuska.

U toku prvog dana događaja učesnici su imali priliku da se upoznaju sa **istorijatom Erasmus+ i European Solidarity Corps programa** koje su prezentovali **Maité Gerschwitz, Sonja Mitter Škulj i Tomasz Szopa** predstavnici **SALTO Resource Centres EuroMed, South East Europe i Eastern Europe and Caucasus** **respektivno**. Nakon uvodnih sesija učesnici su imali priliku da se upoznaju sa dvije od dvanaest ponuđenih inspirativnih priča o razvoju projektnih ideja. Govorima **Uroša Škrinara, direktora Slovenian National Agency i Mathieu Roumégous, direktora French National Agency** o potrebi saradnje programskih država sa partnerskim državama zvanično je otvoren ovaj događaj i ujedno završen prvi radni dan.

U toku drugog dana **Dr Max Fras** prezentovao je rezime preliminarnog izvještaja o regionalnim konsultacijama koji odražava dostignuća i zaključke istraživanja koje je Max sproveo. Nakon prezentacije učesnici su radom u manjim grupama imali priliku da podijele svoja iskustva vezano za ključne inicijative za mlade među kojima su odabrali prioritetne oblasti.

Pierre Seailles, predstavnik European Commission Directorate–General for Education, Youth, Sport and Culture Unit Youth, Volunteer Solidarity and Traineeship Office (B3) predstavio je nekoliko mogućnosti koje postoje u okviru **EU learning mobility Programmes – Erasmus+ and European Solidarity Corps for regional cooperation**, nakon čega su učesnici imali priliku da dublje istraže prioritetne oblasti za saradnju, identifikuju relevantne elemente i da se sastanu sa **SALTO i National Agency** osobljem u cilju boljeg informisanja o programima i projektima, kao i o prilikama za saradnju.

Treći radni dan započet je predstavljanjem značaja saradnje među regionima u cilju prevazilaženja izazova, kao i o ulozi mladih o čemu su govorili **Giorgio Kakulia**, koordinator za umrežavanje u **EU Neighbours East project** i **Behrooz Motamed–Afshari**, CSO capacity expert. U toku tog dana učesnici su, podijeljeni u grupama, došli do konkretnih ishoda ovog događaja koji organizatorima mogu pomoći da unaprijede, odnosno podignu regionalnu saradnju na viši nivo.

Predstavljanjem zaključaka i uspostavljanjem dogovora oko budućih saradnji, događaj je uspješno završen uz nadu da će taj kraj biti početak za mnoge druge lijepe stvari.

Učešće naše generalne sekretarke i aktiviste na seminaru Project Cafe – Project Creation From Inspiration to Action

Naša generalna sekretarka, **Tea Babić**, i aktivista, **Marko Maraš**, imali su priliku da pohađaju praktični seminar o project management-u **Project Cafe – Project Creation From Inspiration to Action** koji se održao u periodu od 30. juna do 5. jula u gradiću Bankja u Bugarskoj.

Učesnici ovog seminara imali su priliku da razmijene ideje i mišljenja sa međunarodnim omladinskim radnicima, aktivistima i volonterima o aktuelnim temama u Evropi kojima je hitno potrebna veća pažnja – prisilne migracije i socijalna isključenost. Shodno tome, učesnici su radili na istraživanju vezano za socijalno preduzetništvo koje predstavlja alat za rad na društvenim promjenama i dostizanju pravednog društva.

Na ovom seminaru učesnici su mogli da nauče nešto više o značaju timskog rada za poboljšanje procesa planiranja, pripreme i implementacije projekata za bavljenje ovim temama i da prođu kroz sami proces

razvoja ideje u konkretne koncepte projekta učeći iz postojećih lokalnih i međunarodnih projekata, najboljih praksi iz oblasti NVO sektora i društvenog preduzetništva. Značaj izgradnje mreže podrške radi pronalaska sinergije među projektnim timovima i izgradnje znanja koje postoji u mrežama i organizacijama je velik u šta su se učesnici mogli na ovom seminaru uvjeriti. Kako koristiti alate za upravljanje projektima za razvoj, planiranje, implementaciju, praćenje i procjenu uticaja projekata takođe je bilo nešto o čemu su učesnici mogli da nauče u toku pohađanja ovog seminara.

Inspirisana ovim seminarom i zahvaljujući na njemu stečenom znanju, vještinama i partnerstvima, Tea će u budućnosti raditi na projektu u vezi smanjenja stope nasilja kako među porodicama tako i u osnovnim i srednjim školama.

Učestvovanje našeg tima na SIA Inkubacionom kick-off-u

Preduzetnička ideja **Komunumo** na čijoj realizaciji će raditi tim koji čine naša izvršna direktorica **Milica Dedić** i osnivač **Mladen Ćulafić**, uz prijatelja organizacije **Zorana Mastilovića**, imala je čast da uđe u finale **Social Impact Award Montenegro (SIA) 2022**. Shodno tome, kao finalisti, imali su priliku da 6. jula u **NEST Coworking** prostoru u Podgorici prisustvuju **SIA inkubacionom kick-off-u** u organizaciji **Centra za omladinsku edukaciju (NVO COE)**.

Pomenuti događaj organizovan je u speed matching formatu u cilju uparivanja finalista i mentora, odnosno međusobnog upoznavanja i predstavljanja kroz razgovore u trajanju od 10 minuta. Pored ideje Komunumo u finale takmičenja ušlo je još 9 fantastičnih preduzetničkih ideja i to:

1. Prezla;
2. osNovčić;
3. „Shoesse“ – cipele za slijepo ili slabovide osobe;
4. Accessible Montenegro;

5. Slikovnicama ka destigmatizaciji problema u mentalnom funkcionisanju djece;
6. Apopol;
7. Second mall;
8. BioINForming;
9. Igraj.me.

Ovogodišnja SIA obezbijedila je fenomenalne mentore među kojima su:

1. Bojana Femić – Radosavović;
2. Radivoje Drobnjak;
3. Jelena Doderović;
4. Vukašin Pejović;
5. Vanja Knežević;
6. Filip Lazović;
7. Ljubica Kostić – Bukarica;
8. Uroš Bulatović;
9. Biljana Sekulić;
10. Ilija Kaluđerović.

Nakon međusobnog upoznavanja i predstavljanja, mentori i finalisti su dobili mogućnost biranja po 3 željena kandidata, a **SIA tim** je, na osnovu njihovih izbora, preferenci, ekspertize i oblasti koju tema obuhvata, donio konačnu odluku.

Našem timu, za **mentora** dodijeljen je **Radivoje Drobnjak, menadžer za programske aktivnosti u Naučno-tehnološkom parku Crne Gore**, koji posjeduje bogato iskustvo kao poslovni konsultant i trener u oblasti preduzetništva i biznisa, a sa kojim nas čeka naporan rad na pripremi za veliko finale koje će se održati u oktobru.

Događaj je završen manje formalnim dijelom uz tortu i osvježanje, uz najavu predstojećih aktivnosti kao što je **SIA BootCamp** koji će se održati od **23. do 24. jula u Mojkovcu**.

Kick-off meeting: Eco-Entrepreneurship & Circular Economy: On the Path to Sustainable Change

U periodu od 12. do 15. jula u Skoplju, Sjeverna Makedonija, naši osnivači **Milica Dedić** i **Miloš Laković**, prisustvovali su **kick-off meeting-u**, prvoj aktivnosti u sklopu **Erasmus+** projekta **Eco-Entrepreneurship & Circular Economy: On the Path to Sustainable Change**, kofinansiranog od strane **Evropske komisije**, u kojem je naša organizacija partner iz Crne Gore.

Uz našu organizaciju za implementaciju ovog projekta zaduženi su **Next Generation** iz Sjeverne Makedonije kao koordinator, kao i **CET Prizren** sa Kosova, **Okret/Spin** iz Bosne i Hercegovine, **Dorea Educational Institute** sa Kipra, **Youth Workers Alliance Vranje** iz Srbije kao partnerske organizacije.

Projekat **Eco-Entrepreneurship & Circular Economy: On the Path to Sustainable Change** („**Ekopreduzetništvo i cirkularna ekonomija: Na putu održivih promjena**“), u trajanju od 24 mjeseca, je u

skladu sa prioritetima programa Erasmus+ i fokusiran je na potrebe za povećanjem kapaciteta 6 omladinskih organizacija iz Programskih država (Sjeverna Makedonija, Srbija i Kipar) i Partnerskih država Zapadnog Balkana (Bosna i Hercegovina, Kosovo i Crna Gora) za rad sa konceptima eko-preduzetništva i cirkularne ekonomije, za stvaranje mogućnosti razvoja kompetencija mladih ljudi u ovim oblastima i prenošenja principa cirkularne ekonomije u svoje prakse u predstojećim "zelenim" misijama tako da pomenute omladinske organizacije budu spremne da se suoče sa ekološkim i održivim izazovima 21. vijeka.

Osooblje, omladinski radnici i mladi ljudi koji su predstavnici organizacija imaće priliku da direktno učestvuju na događajima međunarodne mobilnosti i lokalnim radionicama što će omogućiti da **razviju svoje kompetencije, razumiju pojmove eko-preduzetništva i cirkularne ekonomije, budu inspirisani uspješnim pričama svojih vršnjaka, razviju svoj preduzetnički način razmišljanja i postanu motivisani da preuzmu aktivnu ulogu u rješavanju problema životne sredine u svojim zajednicama i društvima**. Ovaj projekat će, pored organizovanih međunarodnih razmjena i lokalnih radionica, donijeti i dva ključna rezultata u obliku **ONLINE KURSA** na **UDEMY** i **BOARD GAME** koja će biti svima dostupna.

Projekat takođe snažno doprinosi implementaciji Strategije EU za mlade, uključujući **11 Evropskih omladinskih ciljeva** od kojih 4 su ciljevi našeg projekta:

- Cilj 1: Povezivanje EU sa mladima
- Cilj 2: Održiva i zelena Evropa
- Cilj 3: Omladinske organizacije i evropski programi
- Cilj 4: Kvalitetno učenje.

Razlozi za fokusiranjem projekta na koncepte eko – preduzetništva i cirkularne ekonomije su sledeći:

- potreba za rješavanjem ekoloških pitanja koja značajno utiču na kvalitet života građana kao što su zagađenje vazduha, nedostatak reciklažnog sistema i sistema upravljanja;
- nedostaci koji se odnose na razvoj mladih u smislu nedostatka kvalitetnih prilika za učenje o eko-preduzetništvu i cirkularnoj ekonomiji. Ove teme nisu obuhvaćene formalnim obrazovanjem i čak mladi ljudi nemaju mogućnosti za razvoj svojih preduzetničkih kompetencija i podsticanje osnivanja sopstvenog biznisa, da se direktno bave društvenim izazovima u svojim zajednicama kroz svoje eko-preduzetništvo;
- nedostatak kvalitetnih alata, metoda koje se bave temama eko-preduzetništva i cirkularne ekonomije fokus na ciljne grupe projekta (osoblje omladinskih organizacija, omladinski radnici, lideri, mladi ljudi);
- potreba da se uspostave nova partnerstva između zemalja učesnica projekta kako bi se podržala razmjena alata, metoda, naučenih lekcija.

Predstavnici šest organizacija su u toku ovog događaja podijelili uloge za implementaciju projekta, kreirali logo projekta, budžet i kalendar realizacije aktivnosti. Ovaj događaj omogućio je predstavnicima organizacija da se bolje upoznaju i postanu prijatelji.

Shodno činjenici da je ovaj projekat kofinansiran a ne potpuno finansiran od strane Evropske komisije i da je naša organizacija skoro osnovana, ovim putem se zahvaljujemo **Eko fondu, Rudniku uglja Pljevlja, Morskom dobru, Komunalnom Budva i Opštini Nikšić** na prepoznavanju značaja realizacije ovog projekta i donacijama.

Učešće člana Komunumo tima na Bootcamp-u Social Impact Award Crna Gora

U periodu od 23. do 24. jula, jedan od članova Komunumo tima i prijatelj naše organizacije, Zoran Mastilović, učestvovao je u radionicama u sklopu Bootcamp-a Social Impact Award Crna Gora, koji se održao u hotelu "Serdar" u Mojkovcu, u organizaciji NVO Centar za omladinsku edukaciju.

U toku dvodnevog događaja učesnici su, u sklopu prve radionice, mogli čuti nešto više o **preduzetništvu**, **registraciji preduzeća**, **oporezivanju** i **pogodnostima koje država pruža budućim preduzetnicima**, a o čemu je govorila **Danijela Pejović**, ekspertkinja za oporezivanje u **Erste banci Crne Gore**.

Kako oformiti tim, sa kojim motivima voditi isti i kako stvoriti uspješan kolektiv bilo je nešto o čemu su učesnici mogli čuti u toku druge radionice koju je vodio **Uglješa Vujović**, menadžer u sektoru prodaje kompanije **Neregelia**.

U sklopu radionice koju je vodila **Mileva Seratlić**, menadžerka eksternih komunikacija u **Coca-Cola HBC Srbija i Crna Gora**, učesnici su naučili nešto više o tehnikama komunikacije, razlikama između verbalne i neverbalne komunikacije.

Nakon radnog dijela ovog događaja učesnici su imali priliku za druženje i međusobno upoznavanje sa svojim idejama.

Gostovanje naše izvršne direktorice, članice tima Komunumo u emisiji Vikend na Gradskoj

Dana 30. jula 2022. godine, naša izvršna direktorica i članica tima Komunumo, **Milica Dedić**, imala je priliku da sa **Jovanom Čađenović**, članicom tima Prezla, kao finalistima takmičenja Social Impact Award Montenegro, zajedno sa **Jelenom Rajković**, programskom menadžerkom NVO Centar za omladinsku edukaciju koja sprovodi ovaj program, gostuje u emisiji **Vikend na Gradskoj kod Marije Razić**.

U toku emisije Jelena je predstavila Social Impact Award program – kako i ko se sve može prijaviti, koliko je prijava dospjelo iz Crne Gore, ko su finalisti i koje nagrade čekaju četiri prvoplasirana tima. Takođe, Jelena je govorila o dosadašnjim sprovedenim aktivnostima, kao i o budućim među kojima je samit u Beču.

Milica je govorila o ciljnoj grupi čije probleme će pokušati riješiti Komunumo – digitalna platforma koja će omogućiti migrantima online učenje jezika zemlje domaćina uz digitalni ispit za ocenjivanje stečenog nivoa poznavanja jezika, uključujući bazu podataka svih migranata sa zadovoljavajućim stečenim nivoom poznavanja jezika uz podatke o njihovom stepenu obrazovanja i radnim iskustvom u cilju adekvatnog zapošljavanja.

Jovana je predstavila ideju **Prezla** koja se bavi rješavanjem pitanja otpada hrane i zagađenja okoline koji taj otpad uzrokuje, razvijanjem platforme/aplikacije koja će omogućiti restoranima, hotelima i prodavnicama da višak dnevne ponude i hranu kojoj ističe rok trajanja, proda po povoljnijoj cijeni.

Milica i Jovana su još govorile i o potencijalnim poteškoćama na koje nailaze prilikom realizacije svojih ideja i značaju mentorske podrške.

Učešće naše generalne sekretarke na međunarodnoj omladinskoj razmjeni “Non formal education to enhance youth inclusion and participation”

Naša generalna sekretarka, **Tea Babić**, imala je priliku da, u periodu od 21. do 30. jula, učestvuje na međunarodnoj omladinskoj razmjeni “**Non formal education to enhance youth inclusion and participation**” održane u Torneccio, Italija.

Događaj je imao za cilj da nauči učesnike o **značaju i očuvanju životne sredine**. Učesnicima, podijeljenim u grupama, dodijeljeni su zadaci koje su zajedničkim snagama uspješno realizovali i to na sledeći

način- **bioindikatori** su imali zadatak da istraže prirodu, **outdoor education grupa** da u prirodi realizuje radionice, dok je **environmental education grupa** imala zadatak da osmisli kreativne igre, panele, video snimke u cilju promocije planine Monte Pallano i života na njoj.

Kroz aktivnosti ovog događaja učesnici su imali priliku da uživaju u čarima planine Monte Pallano, istražuju biljke, uživaju radeći u prirodi i da razvijaju organizacione vještine i vještine timskog rada, što će im biti od velikog značaja u njihovim budućim aktivnostima.

Održana obuka “Media literacy in light of political participation and engagement in democratic processes” u sklopu projekta “Critical thinking and participation as a foundation of democracy in Europe”

U periodu od 1. do 11. avgusta u Splitu, Hrvatska, održan je trening kurs “Media literacy in light of political participation and engagement in democratic processes”, aktivnost projekta “Critical thinking and participation as a foundation of democracy in Europe” (CRITIDE) koji Youth Power sprovodi u partnerstvu sa našom organizacijom i Udrugom Ringišpil 8 koja je bila domaćin ovog događaja.

Učesnici, predstavnici **četiri država partnera (Njemačka, Bosna i Hercegovina, Hrvatska i Crna Gora)**, u toku ove obuke imali su priliku da **istraže** nešto više o **medijima u njihovim državama i njihovom učešću u politici i demokratskim vrijednostima**. Podijeljeni u nacionalnim timovima, istraživali su i prezentovali rezultate o **broju privatnih i državnih medija, njihovim vlasnicima i glavnim urednicima, zakonskim okvirima, vezi sa politikom, vrsti onih najpopularnijih među mladima i servisima za provjeru istinitosti medijskih sadržaja**.

Razmjenom mišljenja vezano za pojedine stavove učesnici su mogli naučiti mnogo jedni od drugih. Da bi se neka oblast mogla kvalitetno izučiti potrebno je upoznati se sa **istorijom** iste, šta su učesnici imali priliku uraditi kroz vrlo interesantna saznanja iz **prošlosti** vezano za medije.

U toku ove obuke definisani su mnogi značajni pojmovi kao što su **medijska pismenost i kritičko razmišljanje**. Mediji predstavljaju vrstu socijalne institucije i izvor informacija shodno čemu je postojala potreba da se učesnici upoznaju sa načinima raspoznavanja lažnih vijesti i servisima koji im u tome pomažu. Takođe, imali su priliku da se kroz praktičan rad upoznaju sa **načinima izvještavanja i pristrasnošću medija** u tome, što je ukazivalo na potrebu objektivnog informisanja. **Kako koristiti medije i informacije koje nam pružaju** od velikog je značaja za poznavati, u šta su se učesnici uvjerali u toku praktičnog rada.

U **politici**, posebno u toku političkih kampanja, mediji zauzimaju maha i presudni su prilikom odlučivanja, što su učesnici mogli vidjeti na osnovu mnogih, na obuci prikazanih, primjera. Poseban uticaj imaju **društvene mreže** na kojima svi mogu iznijeti svoje stavove i dijeliti neprovjerene informacije. Društvene mreže predstavljaju i **mjesto prezentovanja ideja i aktivizma u politici i demokratiji**, pa su učesnici kreirali sadržaje za pojedine društvene mreže shodno dobijenim zadacima.

Kreirane su i **kampanje za društvene medije** fokusirane na oblasti koje su bile predmet ove obuke.

Učesnici su u toku ovog događaja, kroz praktičan rad, obučeni kako da sami budu **treneri** u cilju osmišljavanja i sprovođenja aktivnosti vezano za medijsku pismenost u njihovim lokalnim zajednicama.

Pored edukativnog dijela ova obuka pružila je mogućnost spoznaje značaja **timskog rada i druženja**, kao i informisanja sa prilikama koje pruža **program ERASMUS+** i značenju **YouthPass-a**.

Ovaj projekat je finansiran od strane **Evropske Unije** u okviru **Erasmus+ programa**, a kofinansiran od strane **Ministarstva javne uprave Crne Gore**.

Gostovanje člana tima Komunumo u emisiji Dobro jutro Crna Goro

Član tima Komunumo i prijatelj naše organizacije, **Zoran Mastilović**, u utorak, 9. avgusta, imao je priliku da sa **Jelenom Rakčević**, članicom tima Second Mall, kao finalistu takmičenja Social Impact Award Montenegro, zajedno sa **Jelenom Rajković**, programskom menadžerkom NVO Centar za omladinsku edukaciju koja sprovodi ovaj program, gostuje u emisiji **Dobro jutro Crna Goro na TVCG 1**.

U toku emisije, Jelena Rajković je predstavila **Social Impact Award program**, odnosno, upoznala je javnost o tome šta taj program predstavlja, koje aktivnosti sprovodi i kome je namijenjen. Jelena je govorila i o načinima prijave i odabira 10 finalista iz naše države i naznačila da su naši mladi ljudi veoma kreativni i posvećeni realizaciji svojih ideja.

Članica tima **Second Mall**, Jelena Rakčević, govorila je o svojoj ideji koja predstavlja digitalnu platformu, odnosno online verziju tržnog centra, koja će omogućiti prodaju, kupovinu i iznajmljivanje polovne garderobe.

Zoran je govorio o problemu čijim rješavanjem će se baviti ideja **Komunumo** – digitalna platforma koja će omogućiti migrantima online učenje jezika zemlje domaćina uz digitalni ispit za ocenjivanje stečenog nivoa poznavanja jezika, uključujući bazu podataka svih migranata sa zadovoljavajućim stečenim nivoom poznavanja jezika uz podatke o njihovom stepenu obrazovanja i radnim iskustvom u cilju adekvatnog zapošljavanja. Takođe, u okviru svog izlaganja, Zoran je upoznao javnost sa značajem rješenja problema

migranata u našem društvu čime bi se doprinijelo bržem razvoju našeg društva i podstakli mnogi da se okrenu drugim ljudima i postaraju da imaju ljepšu i lagodniju budućnost u našoj zemlji.

Ovo gostovanje završeno je predavljanjem budućih aktivnosti programa Social Impact Award, kao što su finale i samit u Beču, kao i prenošenjem utisaka sa dosadašnjih aktivnosti od strane finalista koji ukazuju na značaj uključivanja mladih u sveri društvenog preduzetništva.

Predstavnici naše organizacije podržali mještane sela Rečine u borbi protiv izgradnje mHe Skrbuša

U toku današnjeg dana, naša izvršna direktorica, **Milica Dedić** i generalna sekretarka, **Tea Babić**, uz podršku **WWF Adria** i u saradnji sa **NVO Eko-tim**, obišle su selo Mujića Rečine u Kolašinu, gdje su podržale mještane koji se dvije godine mirnim protestima **bore protiv izgradnje mHE Skrbuša**, šta zapravo predstavlja **korišćenje vodotoka u korist koncesionara, a na štetu lokalnog stanovništva, uz istovremeno narušavanje životne sredine.**

Iako naš opstanak zavisi od dostupnosti čistih rijeka, danas, nažalost, čovječanstvo dozvoljava zagađenje rijeka industrijom, stavljanje rijeka u cijevi radi bogaćenja pojedinaca i mnoge druge aktivnosti koje ugrožavaju naše rijeke.

Učesnici skupa su se prisjetili dosadašnjih preuzimanih aktivnosti u okviru borbe protiv ugrožavanja rijeke koja je jedna od pritoka rijeke Tare, poznate kao "Suza Evrope" i čije ekonomske, ekološke, estetske i spiritualne vrijednosti dosežu i do svih nas.

Pored dobijenih uvjerenja od ljudi koji rade na privođenje kraju ove beznadežne situacije i djelovanja nove Vlade i ministra koji je zadužen za to pitanje, do raskida ugovora još uvijek nije došlo. Mještani Rečina su prepušteni Sudu u Kolašinu, koji je u više navrata slijepo ispunjavao želje koncesionara. Donošene su privremene mjere mještanima, bez ikakvih dokaza i pravnih osnova.

Vlada je, krajem prošle godine, koncesionaru dala rok od 90 dana za završetak radova faze II u skladu sa članom 23.3 Ugovora o koncesiji. Rok je istekao, a iz Ministarstva kapitalnih investicija nijesu odgovorili na pitanja vezano za trenutni status projekta mHE na Skrbuši.

Budimo solidarni i ne dozvolimo da se mještanima sela Rečine oduzmu prava na zdrav život i ukinu izvori prihoda zahvatanjem i sprovođenjem vode kroz cijevi, propuštanjem kroz turbine i vraćanjem u vodotok što čini ekocid u tom vodotoku.

Gostovanje člana tima Komunumo u Jutarnjem programu TV Nikšić

Član tima **Komunumo** i prijatelj naše organizacije, **Zoran Mastilović**, u subotu, 17. septembra, gostovao je na Jutarnjem programu TV Nikšić, gdje je imao priliku da predstavi Komunumo ideju.

Zoran je u toku gostovanja upoznao svoje sugrađane, gledaoce TV Nikšić, o inspiraciji za razvoj same ideje. Govorio je i o istraživanju koje je Komunumo tim sproveo na 103 ispitanika iz 13 država koji su svojim odgovorima ukazali na probleme sa kojima se migranti susrijeću, potvrdivši rezultate IOM-ovog istraživanja.

Ispitanici su kao bazu svih problema sa kojima se migranti susrijeću naveli **jezičku barijeru**, kao i ukazali na značaj zaposlenja migranata i na nezadovoljstvo ulogom države u rješavanju problema sa kojima se migranti susrijeću.

Zato će Komunumo, digitalna platforma koja uključuje website i mobilnu aplikaciju za učenje jezika države destinacije uz digitalni ispit za ocjenjivanje nivoa stečenog znanja jezika, kao i bazu podataka o svim migrantima koji su stekli određeni nivo znanja maternjeg jezika zemlje sa informacijama o njihovom nivou obrazovanja i radnom iskustvu u cilju povećanja šansi za njihovo zapošljavanje, riješiti pomenute probleme i podstaći uspostavljanje socijalne inkluzije predstavnika svih grupa naše zajednice, kao jedne od najbitnijih evropskih vrijednosti.

Prva verzija aplikacije će, kako je Zoran naveo, “ugledati svjetlost dana” na proljeće sledeće godine uz uspostavljanje saradnje sa mnogim državnim institucijama, međunarodnim organizacijama koje se bave pitanjima migranata, nevladinim organizacijama i ambasadama.

Za kraj emisije, Zoran je govorio o Social Impact Award-u (SIA), programu koji je omogućio da Komunumo ideja bude prepoznata u javnosti, da dobije mentorsku podršku uz koju će, kao jedan od 10 finalista, raditi na prezentaciji za finalno takmičenje koje će se održati 1. oktobra.

Učešće naše izvršne direktorice na obuci u oblasti praćenja Poglavlja 23 – Pravosuđe i temeljna prava u okviru pregovora o pristupanju EU

Naša izvršna direktorica, **Milica Dedić**, u periodu od 19. do 20. septembra, imala je priliku da učestvuje na **obuci u oblasti praćenja Poglavlja 23 – Pravosuđe i temeljna prava u okviru pregovora o pristupanju EU** u organizaciji **Centra za razvoj nevladinih organizacija**, a koju su vodile **Milena Muk** i **Ana Đurnić**, istraživačice javnih politika u **Institutu Alternativa**.

U toku prvog dana obuke, učesnici su imali priliku da se upoznaju sa programom Osnovi pregovora sa Evropskom unijom sa naglaskom na poglavlje 23 i ključnim nalazima iz poslednjeg Nezvaničnog radnog dokumenta za Poglavlja 23 i 24 – Identifikovanje potencijala za monitoring od strane organizacija civilnog društva.

Nakon teorijskog dijela, Milena i Ana su podijelile učesnike, na osnovu njihovih dosadašnjih iskustava i interesovanja, u tri grupe – **temeljna prava, borba protiv korupcije i pravosuđe**, gdje su bili u prilici da rade na planu istraživanja za tri odabrane tematske oblasti iz Poglavlja 23. Naša Milica je bila članica grupe za borbu protiv korupcije koja je kao relevantan problem definisala **problem zloupotrebe donacija fizičkih lica za finansiranje političkih subjekata i izbornih kampanja**.

U toku drugog dana obuke, nakon Mileninog i Aninog teorijskog uvoda učesnika u pojmove ciklusa javnih politika i ključnih alata za monitoring – zahtjevi za slobodan pristup informacijama, ključni izvori informacija, učesnici su imali priliku da usvojene informacije primijene u radu u istim grupama, kreiraju planove istraživanja vezano za definisane probleme i predstave svoje radove uz nadu za buduću saradnju.

Gostovanje članice tima Komunumo i naše izvršne direktorice na Jutarnjem programu TV7

Članica tima Komunumo i izvršna direktorica naše organizacije, **Milica Dedić**, gostovala je na **Jutarnjem programu TV7** kod divne **Anđele Kostić**, gdje je imala priliku da predstavi Komunumo ideju.

Milica je govorila o događajima koji su Komunumo tim, koji čini i Zoran Mastilović, podstakli da kreiraju ovakvu ideju, kao i o situaciji u zemljama Jugoistočne Evrope, među kojima je i Crna Gora. Zemlje Jugoistočne Evrope karakteriše pojava poznata kao “brain drain”, odnosno “odliv mozgova”, pa demokratski trendovi i trendovi na tržištu rada nastali nedostatkom radne snage i vještina kao posledica emigracija, ukazuju na to da će zemlje Jugoistočne Evrope sve više služiti kao zemlje destinacije za migrante.

Dedić je naglasila da je Crna Gora poslednjih godina predstavljala tranzitnu državu za migrante na njihovom putu ka zemljama Evropske unije, ali da **eskalacijom migrantske, COVID-19 i ukrajinske krize, naša država se sve više transformiše iz tranzitne zemlje u zemlju odredišta za migrante**. To bi, kako je Milica predočila, dovelo našu državu u situaciji u kojoj bi se **susrela sa ogromnim i zastrašujućim izazovom** u vidu **obezbeđivanja svih potrebnih uslova za normalan život migranata**.

Zato će **Komunumo, digitalna platforma za učenje jezika države destinacije i ocjenjivanje nivoa poznanja jezika**, uključujući **bazu podataka** svih migranata sa poznavanjem određenog nivoa jezika uz informacije o njihovom **nivou obrazovanja i radnom iskustvu** u cilju povećanja šansi za zapošljavanje, pomoći u rješavanju jednog takvog izazova.

Kako je Milica naglasila, Komunumo neće samo **pozitivno uticati** na migrante već i **na našu zajednicu** i to povećanjem potencijalne ekonomske proizvodnje uvećanjem veličine radne snage, “pokrivanjem” deficitarnih radnih mjesta i doprinosom razvoju ljudskog kapitala kroz vještine. Uz to, naša zajednica bi bila jača, inkluzivnija i kulturno raznolika.

Za kraj emisije, Milica je govorila o **Social Impact Award-u (SIA)**, najvećem evropskom programu podrške društvenom preduzetništvu mladih koji je omogućio da Komunumo ideja bude prepoznata u javnosti, da dobije mentorsku podršku uz koju će, kao jedan od 10 finalista, raditi na prezentaciji za finalno takmičenje koje će se održati 1. oktobra.

Naša direktorica i članica tima Komunumo na sastanku sa predstavnicima NVO Juventas

Dana 23. septembra 2022. godine, naša izvršna direktorica i članica tima Komunumo, **Milica Dedić**, sastala se sa **Marijom Stajović**, direktoricom programa za unapređenje kapaciteta organizacija civilnog društva, institucija sistema i medija u organizaciji Juventas i **Ninom Šćepanović**, socijalnom radnicom.

Milica je predstavila ideju Komunumo, koja predstavlja digitalnu platformu za učenje jezika države destinacije i ocjenjivanje nivoa poznanja jezika, uključujući bazu podataka svih migranata sa poznavanjem određenog nivoa jezika uz informacije o njihovom nivou obrazovanja i radnom iskustvu u cilju povećanja šansi za njihovo zapošljavanje.

Marija, kao bivša koordinatorka Direktorata za socijalnu i dječiju zaštitu u Ministarstvu finansija i socijalnog staranja, i kao neko ko je u sklopu aktivnosti NVO Juventas kroz program za migrante radila direktno sa njima, ukazala je na to da su u radu sa migrantima **jezičke barijere** prouzrokovale razne druge probleme,

kao i da postoje kursevi našeg jezika koji se održavaju na par mjeseci, što nije adekvatan vremenski period za savladavanje našeg jezika.

Navodeći primjer migranta koji je naučio naš jezik a potom doprinio radu naših institucija prevodeći sa farsi jezika, Marija se usaglasila sa zaključcima tima Komunumo, kojeg pored Milice čini i **Zoran Mastilović**, da migranti predstavljaju **resurs** koji treba iskoristiti a ne teret države i prijetnju bezbjednosti.

U toku sastanka, Marija i Nina su Milici ukazale podršku i predstavile razne mogućnosti za dalje razvijanje Komunumo ideje, uz nadu za skorijom saradnjom na nekom od predstojećih programa koja se tiču rada sa migrantima.

Gostovanje Komunumo tima u emisiji “60 minuta” na Prvoj tv

U petak, 30. septembra 2022. godine, Komunumo tim, koji čine naša izvršna direktorica **Milica Dedić** i **Zoran Mastilović**, imali su priliku da gostuju u emisiji “60 minuta” na Prvoj TV kod sjajne **Aleksandre Nedić**.

Milica je govorila o problemu čijim rješavanjem se bavi Komunumo aplikacija, kao i o nastanku ideje za razvijanje te aplikacije. Kako je Milica rekla, broj registrovanih migranata u Crnoj Gori 2020. godine je bio 2,856, a već naredne godine taj broj je porastao na 3,336. Povećanje broja migranata, iz godine u godinu, nastavlja da vrši pritisak na prihvatne centre za migrante, koji nemaju dovoljno kapaciteta, dok kursevi jezika koje se sprovode u sklopu programa UN nijesu djelotvorni.

Zato bi Komunumo aplikacija omogućila digitalno učenje jezika i zapošljavanje migranata koje bi bilo svakodnevno dostupno, što bi uticalo na rasterećenje kapaciteta prihvatnih centara za migrante.

Kako je Zoran rekao, Komunumo platforma se sastoji od dva glavna modula:

- prvi dio omogućava migrantu učenje jezika zemlje domaćina u vidu video lekcija, kvizova, zadataka uz mogućnost polaganja digitalnog ispita za ocjenjivanje nivoa stečenog znanja;
- drugi dio koji predstavlja platformu za zapošljavanje migranata koji imaju sertifikat o položenom jeziku, gdje mogu pronaći odgovarajuće poslove.

Kako je u pitanju veoma ranjiva grupa, vrlo važan izazov predstavlja privatnost podataka i sigurnost aplikacije. Planirano je da cjelokupni rad na platformi bude usklađen sa Međunarodnim ISO standardima, sve u cilju zaštite korisnika i njihovih informacija.

Zoran je najavio lansiranje prve verzije aplikacije na proljeće 2023. godine. Za početak, aplikacija će podržavati 3 do 4 jezika – pored crnogorskog, predviđeno je da bude dostupna i na engleskom, njemačkom, ruskom i arapskom jeziku. Uz minimalne modifikacije, planirano je da se Komunumo aplikacija ponudi i okolnim državama sa slično-jezičkog područja, nakon čega i zemljama Zapadne Evrope.

Navodeći jedan od pozitivnih primjera migranta koji je iz Irana dospio u Srbiju i počeo da radi kao prevodilac sa farsi jezika, Milica je naglasila da veliki značaj predstavlja i to samo njegovo angažovanje u pomaganju radu nevladinih organizacija i migrantima koji prolaze sve ono što je on nekada prolazio.

Ne samo u Srbiji, već i kod nas postoji jedan tako uspješan migrant koji pomaže našim državnim institucijama prevođenjem sa farsi jezika.

Osvojeno četvrto mjesto na završnom Social Impact Award (SIA) događaju

Komunumo tim, koji čine naša izvršna direktorica **Milica Dedić** i **Zoran Mastilović**, na završnom **Social Impact Award (SIA)** događaju, održanom 1. oktobra u hotelu The Chedi na Lušici, predstavili su svoju preduzetničku ideju i osvojili četvrto mjesto koje se dodjeljuje timu sa najvećim brojem glasova online zajednice.

Takmičenje je svojim obraćanjem svečano otvorila direktorica Investiciono razvojnog fonda, **Irene Radović**.

U ime jednog od generalnih pokrovitelja takmičenja, prisutnima se obratio i suosnivač kompanije Kodio, **Ivan Šoć**, dok je u ime domaćina, NVO Centar za omladinsku edukaciju, prisutne pozdravio **Jugoslav Radović**, nakon čega je počelo takmičenje.

Pored **Komunuma**, predstavljene su i sjajne ideje preostalih 9 timova – **EDmental**, **Second Mall**, **Apopol**, **Igraj.me**, **Prezla**, **Accessible**, **OsNovčić**, **BioINforming**, **Shoesees**, nakon čega je žiri odabrao pobjedničke.

Pred objavu rezultata glasanja članova žirija i online zajednice, sve prisutne je zabavio **Andrija Dabanović** svojim sjajnim stand-up nastupom.

Rezultati Social Impact Award (SIA) takmičenja za 2022. godinu su:

I mjesto – Igraj.me

II mjesto – BioInforming

III mjesto – OsNovčić

IV mjesto – Komunumo

Događaj je pozdravnim govorom svečano zatvorila ministarka nauke i tehnološkog razvoja, **Biljana Šćepanović**.

“Posebna mi je čast što je baš Komunumo ideja, na čijoj realizaciji radim sa divnim Zoranom Mastilovićem, dobijanjem 4. mjesta na finalnom SIA događaju, koje predstavlja glas online zajednice, pokazala koliko naša zajednica prepoznaje značaj socijalne inkluzije predstavnika svih grupa naše zajednice, kao jedne od najbitnijih evropskih vrijednosti, što je bila i glavna misija našeg predstavljanja – društveni uticaj.

Zahvaljujem se dragim prijateljima na dobijenim glasovima, kao i predstavnicima medija koji su nas neposredno podržali u našoj misiji.

Ova podrška zajednice predstavlja dodatnu motivaciju da i dalje radimo na rješavanju problema sa kojima se migranti susrijeću u zemlji domaćina, promociji pozitivnih primjera, podsticanju razvoja svijesti o značaju raznolikosti, utičući da naša zajednica postane ekonomski jača i kulturno raznolika, uz dobijenu mentorsku podršku sjajnog Radivoja Drobnjaka.

Kako je naša ideja ipak globalnog tipa, nadamo se i pozitivnim reakcijama prilikom predstavljanja na međunarodnom SIA samitu u Beču, koji će se održati u periodu od 15. do 19. novembra.

Hvala i organizatorima, NVO Centar za omladinsku edukaciju i SIA Montenegro, koji su priredili divan događaj i bili podrška u toku svih prethodnih mjeseci napornog rada na razvijanju ideja, kao i samoj mogućnosti da se javnost upozna sa sjajnim mladim finalistima koji su veliki resurs naše države.” izjavila je Milica na kraju događaja.

Podrška naše organizacije mještanima sela Rečine u borbi protiv mHE Skrbuša

Dana 4. oktobra 2022. godine, predstavnici naše organizacije obišli su mještani sela Rečine i ukazali podršku u njihovoj borbi protiv izgradnje mHE Skrbuša.

Iako su mještani dobili uvjerenje od relevantnih institucija da se proces raskida koncesije privodi kraju, ne postoje krajnje odluke. Ali zato, mještani sela Rečine su prepušteni Sudu u Kolašinu koji je u više navrata ispunjavao želje koncesionara. Donošene su privremene mjere mještanima, bez ikakvih dokaza i pravnog osnova, a sve to jer su branili svoju rijeku, koja je nekima izvor prihoda.

Mirni protesti mještana Rečina održavaju se na javnoj površini – putu, tako da ne postoji uznemiravanje prava svojine koncesionara. U cilju da se njihov glas čuje, mještani Rečina koriste prava zagarantovana članom 11 Evropske konvencije o ljudskim pravima.

Podržimo svi mještane sela Rečine da njihova dvogodišnja borba dobije zvaničan srećan epilog i da im se vrate prava na zdrav život i sticanje izvora prihoda, što nije moguće zahvatanjem i sprovođenjem vode kroz cijevi, propuštanjem kroz turbine i vraćanjem u vodotok što čini ekocid u tom vodotoku.

Predstavnici naše organizacije uručivali građanima Kolašina kratku Studiju o prirodnim potencijalima rijeke Skrbuša u selu Mujića Rečine, Kolašin

Dana 9. oktobra 2022. godine, naša izvršna direktorica **Milica Dedić**, generalna sekretarka **Tea Babić** i član **Marko Maraš**, uručivali su građanima Kolašina kratku **Studiju o prirodnim potencijalima rijeke Skrbuša u selu Mujića Rečine, Kolašin**, koju je kreirao **Luka Dedić** u sklopu projekta “**Halting and Mitigating the Impacts of Hydropower in the Western Balkans**” koji realizujemo u saradnji sa **NVO Eko tim** i uz podršku **WWF Adria**.

U kratkoj studiji, Kolašinci će moći pročitati nešto više o samom projektu, njegovim ciljevima i očekivanim rezultatima, kao i o selu Mujića Rečine i rijeci Skrbuša.

Koliki je i kakav značaj rijeka, šta ih uništava i koje su posledice tog uništavanja je nešto o čemu će ta kratka studija upoznati građane Kolašina.

Za kraj, kratka studija, pored samog zaključka, daje i preporuke za realizaciju mnogih aktivnosti u cilju zaštite rijeke Skrbuša, prirodnog dobra, od izgradnje mHE što predstavlja korišćenje vodotoka u korist koncesionara, a na štetu lokalnog stanovništva, uz istovremeno narušavanje životne sredine.

Obilježavanje ružičastog oktobra

U globalnom nastojanju da se podigne svijest o raku dojke, oktobar je proglašen za ružičasti mjesec. Ružičasti mjesec je mjesec u kome se ulažu naponi da se ljudi edukuju o samoj bolesti, uključujući ranu identifikaciju, znake i simptome povezane sa rakom dojke.

Rak dojke je najčešća maligna bolest žena u razvijenom svijetu od koje svake godine oboli oko milion žena širom planete. Uprkos veoma velikim rizicima po život i zdravlje koji predstavljaju karcinomi, neki od njih, kao što je karcinom dojke, mogu se otkriti u ranoj fazi, prije pojave bilo kakvih simptoma, putem preventivnih pregleda čime se značajno povećavaju šanse za potpuno i trajno izlječenje. Nažalost, ova šansa se ne koristi u dovoljnoj mjeri.

Poražavajuća je činjenica da, u prosjeku, svaka osma žena tokom života oboli od karcinoma dojke i zato je izuzetno važno biti svjestan značaja prevencije kada je ova bolest u pitanju. Prevencija podrazumijeva: redovne samopreglede – jednom mjesečno; redovne godišnje ljekarske preglede; reagovanje na svaku uočenu promjenu na dojnama i zdrav način života – zdravu ishranu, normalnu tjelesnu težinu kao i izbjegavanje stresa, cigareta, zadimljenih prostorija, alkohola i toksičnih higijenskih sredstava.

Svjesni ozbiljnosti problema, kao znak podrške i obilježavanja ružičastog oktobra, u cilju poziva i podsjećanja ostalih žena na činjenicu da su redovni preventivni pregledi pouzdan i najučinkovitiji način za očuvanje i unapređenje zdravlja, dodijelili smo nekoliko broševa “ružičasti oktobar”, što je predvodila naša izvršna direktorica, **Milica Dedić**.

Naša direktorica i članica tima Komunumo na sastanku sa predstavnicama NVO Građanska Alijansa

Dana 18. oktobra 2022. godine, naša izvršna direktorica i članica tima Komunumo, **Milica Dedić**, sastala se sa **Jelenom Ristanović**, koordinatorkom projekta i **Aleksandrom Vukčević**, koja je od 2019. godine u Građanskoj alijansi započela rad na projektu pružanja besplatne pravne pomoći tražiocima azila i izbjeglicama, nakon čega trenutno koordinira istim projektom.

Milica je predstavila ideju Komunumo koja je na **Social Impact Award (SIA)** takmičenju, održanom 1. oktobra, osvojila četvrto mjesto koje se dodjeljuje ideji sa najvećim brojem glasova online zajednice.

Komunumo predstavlja digitalnu platformu koja će na inovativan način objediniti servise učenja jezika i zapošljavanja što će uštediti vrijeme i omogućiti migrantima da lakše dospiju do adekvatnog radnog mjesta, sa većom platom samostalno plaćaju stanarinu, da njihova djeca pohađaju regularnu nastavu u

našim školama, smanjiće se kulturološke razlike i socijalna distanca. Tim koji radi na razvoju platforme, pored Milice, čini i **Zoran Mastilović**.

Jelena i Aleksandra su, kroz iskustva koje imaju u radu na projektima sa migrantima, udijelile vrlo korisne savjete što Komunumo timu daje dodatan podstrek za dalje korake na putu realizacije ideje.

Tool Trade Event – Eco-Entrepreneurship & Circular Economy: On the Path to Sustainable Change

Milica Dedić, izvršna direktorica, Tea Babić, generalna sekretarka, i Teodora Brajević, predstavljale su našu organizaciju na Tool Trade event-u, koji se održao u Nišu, Srbija u periodu od 12. do 17. novembra u organizaciji Youth workers alliance Vranje. Ovaj događaj je druga aktivnost Erasmus+ projekta “Eco-Entrepreneurship & Circular Economy: On the Path to Sustainable Change”, kofinansiranog od strane Evropske komisije, a koji sprovodi Next Generation iz Sjeverne Makedonije sa partnerskim organizacijama CET Prizren sa Kosova*, Okret/Spin iz Bosne i Hercegovine, Dorea Educational Institute sa Kipra, Youth Workers Alliance Vranje iz Srbije i našom organizacijom iz Crne Gore.

Projekat „Eco-Entrepreneurship & Circular Economy: On the Path to Sustainable Change“ (u trajanju od 24 mjeseca, s početkom od 1. januara 2022. godine) je u skladu sa prioritetima programa Erasmus+ i fokusiran je na potrebe za povećanjem kapaciteta 6 omladinskih organizacija iz Programskih

država (Sjeverna Makedonija, Srbija i Kipar) i **Partnerskih država Zapadnog Balkana** (Bosna i Hercegovina, Kosovo* i Crna Gora) za rad sa konceptima **eko-preduzetništva** i **cirkularne ekonomije**, za stvaranje mogućnosti **razvoja kompetencija** mladih ljudi u ovim oblastima i prenošenja principa cirkularne ekonomije u svoje prakse u predstojećim “**zelenim**” **misijama** tako da pomenute omladinske organizacije budu spremne da se suoče **sa ekološkim i održivim izazovima 21. vijeka**.

U toku prvog radnog dana događaja, 18 učesnika iz 6 država, imali su priliku da se kroz razne aktivnosti **međusobno bolje upoznaju**, upoznaju sa benefitima koje pruža Erasmus+ program, YouthPass i neformalno obrazovanje, kao i da rade na uspostavljanju timskog duha.

Drugog radnog dana, učesnici su imali priliku da **prezentuju rad svojih organizacija**, nakon čega su **kreirali i predstavili alatke**, odnosno oblike sesija vezano za temu eko-preduzetništva, održivosti i cirkularne ekonomije. Naša organizacija je predstavila i ideju socijalnog preduzetništva Komunumo na čijoj realizaciji radi dio tima organizacije.

Učesnici su imali priliku da **upoznaju grad Niš** i njegove znamenitosti u toku **trećeg radnog dana** događaja.

Poslednji radni dan je bio veoma produktivan – shodno zajedničkim opštim interesovanjima učesnici su podijeljeni u grupe u okviru kojih su kreirali **buduće projekte vezano za digitalizaciju u preduzetništvu, recikliranju i mentalnom zdravlju kroz umjetnost**. Evaluacijom završen je ovaj događaj, nakon čega, pod snažnim utiscima, učesnici su sledećeg dana bezbjedno stigli svojim domovima.

Shodno činjenici da je ovaj projekat kofinansiran a ne potpuno finansiran od strane Evropske komisije i da je naša organizacija skoro osnovana, ovim putem se zahvaljujemo **Eko fondu, Rudniku uglja Pljevlja, Morskom dobru, Komunalnom Budva** i **Opštini Nikšić** na prepoznavanju značaja realizacije ovog projekta i donacijama.

Učešće člana Komunumo tima na međunarodnom SIA samitu u Beču

Član našeg **Komunumo** tima, **Zoran Mastilović**, imao je priliku da učestvuje na **SIA Summit-u** koji se održao u periodu od **15. do 19. novembra** u **Beču, Austrija** okupivši preko 120 mladih društvenih inovatora iz Evrope, centralne Azije i istočne Afrike.

Predstavnik **Komunumo tima**, zajedno sa predstavnicima ostalih pobjedničkih timova ovogodišnjeg SIA programa u Crnoj Gori: **Igraj.me** i **Bioinforming** – imao je priliku za **umrežavanje, razmjenjivanje ideja i iskustava sa vršnjacima iz čak 25 zemalja**. Nakon riječi dobrodošlice tima **Social Impact Award-a** i **Leonore Gewessler**, savezne ministrice za klimatske akcije, životnu sredinu, energiju, mobilnost, inovacije i tehnologiju, učesnici su imali priliku da čuju dva **inspirativna ključna govora** – **“Podsticanje kreativnosti za inovacije”** od strane **Boris Marte**, izvršnog direktora Erste fondacije i **„Emocije i podaci: Zašto bi trebalo da brinemo o klimi“** od strane **Klara Kenig** i **David Jablonski**, **Fridays for Future** aktivisti.

Dan je nastavljen pružanjem mogućnosti učesnicima da biraju koju će, od 4 ponuđene sesije, koje se održavaju paralelno, pohađati shodno sopstvenim interesovanjima. Prva sesija se održala u **formatu Žive biblioteke** s fokusom na **temu obrazovanja** u sklopu koje su zainteresovani učesnici imali priliku da

razgovaraju sa **troje alumnista SIA** koji se bave ovom temom kroz svoj poduhvat: **Neuron** (Kosovo), **Eduprenoria** (Rumunija) i **Education 360** (Njemačka).

U okviru druge sesije učesnici su imali priliku da dobiju uvid u **Agendu UN 2030** i **17 ciljeva održivog razvoja (SDG)**, njihov značaj i način primijene u društvenim poduhvatima. Treća sesija se fokusirala na **razvoj svijesti kroz podkaste**, a četvrta na **obezbjeđivanje finansijske podrške**.

Drugi dio prvog dana samita održane su još četiri paralelne sesije – prva o **komunikaciji i umjetnosti pitching-a**, druga o **praktičnim metodama i učenja o načinima pristupa političarima i kreatorima politike** uključujući **zagovarački rad u oblasti društvenog uticaja**, treća o **osnovama onlajn inovacionih zajednica** i četvrta o tome **kako Microsoft ubrzava poslovanje sa društvenim uticajem**. Prvi dan samita završen je razgovorom učesnika o **izazovima razvoja društvenih preduzeca u World Cafe formatu**.

Drugi dan samita započet je održavanjem pet paralelnih sesija. Prva sesija **kroz društvenu igru** uticala je na **razvoj svijesti među učesnicima da je učenje kroz greške važna vještina za svakog lidera**, a posebno za one koji rade na inovativnim rješenjima. Druga sesija se održala u **formatu Žive biblioteke** s fokusom na **klimatske teme**, dok je fokus treće sesije bio na **prevazilaženje stresa**, odnosno **povećanja otpornosti na stres, upravljanje emocijama, regulisanja nervnog sistema**. U okviru četvrte sesije učesnici su imali priliku da **prisustvuju snimanju podcast-a uživo**, dok su u okviru pete sesije imali priliku čuti nešto više o **SIA programu**. U okviru sledeće četiri sesije učesnici su imali priliku da čuju nešto više o **pristupu finansijama, pojmu startup fundraising-a i zelenog marketinga**, da **pitch-uju svoju ideju i dobiju stručne savjete i komentare**, kao i da **razviju vještine donošenje odluka u timovima**. Drugi dan je završen **obilaskom najzanimljivijih i najinovativnijih prostora Beča, preduzetnika i organizacija koje imaju za cilj da unaprijede različita društvena pitanja**.

Treći dan samita započeo je realizacijom pet paralelnih sesija vezano za **mjerenje uticaja, filantropsko finansiranje, finansiranje preduzeca ili javno finansiranje, brendiranje, uključivanje i rad sa različitošću u društvenim poduhvatima, uključujući i laboratoriju za razmišljanje što je predstavljalo ekskluzivnu sesiju za SIA domaćine**, kao i **GIP Transnational Project Meeting** – ekskluzivna sesija za **partnere GIP projekta**. Sledeće paralelne sesije stavile su fokus na **konsalting za socijalno bankarstvo, podešavanje sopstvenih sistema produktivnosti za obavljanje više stvari, pitching, načine vođenja sastanaka, osnaživanja tima i vođenja sebe i digitalnu održivost**.

Događaj je završen svečanom ceremonijom u okviru koje su učesnici **sumirali utiske i uspostavljali veze za naredne preduzetničke poduhvate**. Prisutnima se za kraj obratio **Christoph Wiederkehr**, zamjenik gradonačelnika Beča i gradski savjetnik za obrazovanje, nakon čega su učesnici igrali tombule gdje je 100% prihoda dodijeljeno odabranoj dobrotvornoj organizaciji koja podržava izbjeglice iz Ukrajine.

„Odlazak na SIA samit je za mene bilo jedno izuzetno iskustvo. Isprva nisam imao velika očekivanja, ali me cjelokupna organizacija veoma iznenadila. Razmjena iskustava i generalno razgovor sa ostalim učesnicima je nešto što je za mene bilo od najvećeg značaja. Takođe, savjeti lidera velikih kompanija kao što su SAP i Microsoft su mi pomogli da dodatno izbrusim ideju sa tehnološke strane. Veliko hvala i COE za priliku da budem dio ove priče.“ rekao je Zoran Mastilović.

Uspješno realizovana trodnevna obuka “Aktivno političko učešće, angažovanje u demokratskim procesima”

U periodu od 25. do 27. novembra, u prostorijama Omladinskog centra Podgorica, naša izvršna direktorica, Milica Dedić, održala je trodnevnu obuku “Aktivno političko učešće, angažovanje u demokratskim procesima” (“Active political participation, engagement in democratic processes”) koja je aktivnost Erasmus+ projekta “Critical thinking and participation as a foundation of democracy in Europe” (Kritičko mišljenje i participacija kao temelj demokratije u Evropi”).

Prvog dana obuke Milica je učesnike upoznala sa **pojmom politike, oblicima i značajem političkog učešća i rezultatima istraživanja** koje je naša organizacija sproveda radi **sticanja realne slike učešća mladih u politici, barijera na tom putu i odnosu prema nasilju i demokratiji.**

Nakon teorijskog dijela učesnici su u okviru grupnog rada imali priliku da **istraže načine političkog djelovanja kroz istoriju** i prezentuju svoje radove. Tako smo svi imali priliku da čujemo razne istorijske zanimljivosti vezano za oblike političkog djelovanja kroz **antičko doba** (Egipat, Mesopotamija, Persija, Grčka, Rim), **postklasično doba** (Amerika – pleme Maja, Mongolsko carstvo, Vizantijsko carstvo, Otomansko carstvo), **rano moderno doba** (Amerika (evropska kolonizacija), Azija, Evropa) i **moderno doba** (revolucije, takmičenje velikih sila, svjetski ratovi, hladni rat, posthladnoratovsko doba).

Dan je nastavljen upoznavanjem učesnika sa **pojmom države i oblicima iste, pojmom demokratije, parlamentarne demokratije, parlamenta, političkih partija, koalicija i nevladinih organizacija**. Upoznati sa navedenim terminima, njihovim oblicima, načinima rada i sprovođenja, učesnici su u okviru rada u grupama **kreirali svoje “političke partije” i “nevladine organizacije”**, kao i procjenjivali da li bi i sa kim išli u **koaliciju**, bilo da je ona **predizbora ili postizborna**. Tako su nastali **“Pokret narodne volje”, NVO “I različiti su isti” i partija “Mir i razumijevanje- MIR brate MIR!”**, prezentovani njihovi **logoi, ciljne grupe, programi, platforma, ideologije i stavovi**.

Drugi dan obuke započeo je upoznavanjem učesnika sa pojmom i podjelama izbornog sistema, **pojmom birača, pojmom apstinencija i načina njihovog animiranja**, nakon čega su učesnici u okviru kreiranih “partija” i “organizacija” sa prvog dana obuke, razvijali **strategije za animiranje glasača i članova i pisali pozivna/ motivaciona pisma** koja su prezentovali.

Nešto više o **pojmu komunikacije, odnosima sa javnošću i njihovim najčešćim oblicima** učesnici su čuli u nastavku drugog dana obuke, nakon čega su imali priliku primijeniti stečeno znanje tako što su predstavnice kreirane NVO “I različiti su isti” pisale **saopštenje za štampu/javnost** vezano za “realizovanu obuku organizacije”, dok su predstavnici “Pokreta narodne volje” organizovali **konferenciju za medije** sa temom “Vjeronauka dio obrazovnog sistema”, a predstavnici kreirane partije “Mir i razumijevanje- MIR brate MIR!” su sproveli **intervju** u cilju predstavljanja programa i ideologije te “partije”.

Poslednji dan je započeo upoznavanjem učesnika sa **teoretskim osnovama retorike, pojmom “argument”, pravilima uvjeravanja, pridržavanju osnovnih principa retorike u govorima, kao i o krajnjim ciljevima govora**.

Nakon teorijskog dijela dobrovoljci su imali zadatak da **pripreme govore za skupove za predizbornu kampanju u Šavniku**, tako da je jedan dobrovoljac predstavljao **vlast**, a ostali kreirane partije koje su pritom **opozicija**.

Ostali česnici su imali zadatak da reaguju različito na javni nastup svakog dobrovoljca čime su doprinijeli da isti nauče **kako reagovati kada se nađu na nepoznatom području, gdje pripremljeni šabloni nikako ne mogu pomoći**.

Obuka je završena **pripremom i prezentovanjem motivacionog govora svakog učesnika o značaju učešća mladih u političke procese**.

Erasmus+ projekat **“Critical thinking and participation as a foundation of democracy in Europe”** (Kritičko mišljenje i participacija kao temelj demokratije u Evropi) **finansiran je** od strane **Evropske komisije**, a **kofinansiran** od strane **Ministarstva javne uprave Crne Gore**, a koji **sprovodi Youth Power** u partnerstvu sa **Udrugom Ringišpil 8 / Association Carousel 8** i našom organizacijom.

Cilj projekta “Critical thinking and participation as a foundation of democracy in Europe” usmjeren je na podizanje nivoa političke i medijske pismenosti mladih, učenje o demokratiji, vladavini prava i vrijednostima i istraživanje kakoda postanu aktivni građani, imajući u vidu ne samo izbore već i širi skup akcija: kampanje, demonstracije, volontiranje, angažovanje u političkim partijama ili nevladinim organizacijama.

Uspješno realizovana trodnevna obuka „Medijska pismenost u svijetlu političke participacije i angažovanja u demokratskim procesima“

U periodu od 9. do 11. decembra, u prostorijama Omladinskog centra Podgorica, naša izvršna direktorica, Milica Dedić, održala je trodnevnu obuku „Medijska pismenost u svijetlu političke participacije i angažovanja u demokratskim procesima“ („Media literacy in light of political participation and engagement in democratic processes“) koja je aktivnost Erasmus+ projekta „Critical thinking and participation as a foundation of democracy in Europe“ (Kritičko mišljenje i participacija kao temelj demokratije u Evropi“).

Prvog dana obuke Milica je učesnike upoznala sa pojmom, podjelom i tipologijom **medija**, istorijom **kanala ljudske komunikacije**, pojmom i funkcijom **poruka**, vrstom **medijskih efekata** na pojedince i društvo u cjelini.

Učesnici su upoznati i sa rezultatima **istraživanja Centra za afirmaciju i razvoj mladih** vezano za **izvore informisanja**, uticaj medija na kreiranje stavova, oblasti medijskog interesovanja, najgledanije TV kanale i web portale, najkorišćenije društvene mreže i sposobnost razlikovanja lažnih od istinitih vijesti kada su u pitanju naši mladi.

Predstavljeni su i rezultati **istraživanja** koje je sproveo **Centar za građansko obrazovanje (CGO)** vezano za najkorišćenije vrste **medija**, ulogu **javnog emitera**, mišljenje o kreiranju, vjerodostojnosti i namjeni plasiranog medijskog sadržaja, **načine finansiranja** medija, **uticaj** brojnih društvenih subjekata na **uređivačku politiku medija** u Crnoj Gori i **ugroženosti** novinara. Predstavljen je i broj TV kanala, radio stanica i novina u Crnoj Gori shodno zvaničnom registru **Agencije za elektronske medije (AEM)**.

Nakon teorijskog dijela učesnici su u okviru grupnog rada imali priliku da istraže i predstave **evoluciju medijskih komunikacija** kao sredstva **propagande** kroz istoriju, sa fokusom na **Antičku Grčku, Stari Rim**, strategiju propagande **Napoleona Bonaparte** i **Donalda Trampa**.

Dan je nastavljen upoznavanjem učesnika sa oblicima i strategijama **manipulacije**, pojmom i značajem **medijske pismenosti**, pet ključnih pitanja za **dekonstrukciju medijske poruke**, načinima **analize tekstualnih poruka, fotografija i video materijala uz zvuk**, kao i **reklama**. Učesnici su upoznati sa načinima prepoznavanja **kredibilnog medija**, servisima za pretragu **vlasničkih podataka** medija, osnovnim pitanjima na koja svaka vijest mora odgovoriti, platformama o provjeri **vjerodostojnosti informacija**, kao i pojmom i prednostima sticanja vještina **kritičkog mišljenja**.

Upoznati sa osnovama **medijske pismenosti** i kreiranja **medijske poruke** učesnici su u okviru rada u timovima imali priliku da naprave **reportažu** na osnovu jednog istog videa ali **iz različitih uglova** – ugla desničarskih partija, zaštitnika ljudskih prava i „zelenih“ partija, zaštitnika životne sredine.

Drugi dan obuke započeo je predstavljanjem pojma, istorijata i vrsta **društvenih mreža**, pozitivnih i negativnih strana korišćenja istih, i načina povećanja **vidljivosti** objava.

Učesnici su se upoznali i sa mnogim **digitalnim alatkama** za dizajniranje fotografija, kratkih video-snimaka, infograma, GIF-ova i ostalih vizuelnih poruka koje su veoma ključni elementi za dostizanje većeg broja pratilaca i interakcije.

Nakon upoznavanja sa opisanim pojmovima, učesnici su u grupama radili na **kreiranju** kratkih video snimaka za Youtube i Instagram, kao i tekstualne objave uz prateće fotografije vezano za dodijeljene, različite teme.

U toku drugog dijela radne atmosfere, učesnici su započeli kreirati objave za **kampanju na društvenim mrežama** (Facebook, Instagram) na teme **aktivizma u političkim i demokratskim oblastima, medijske pismenosti i medijske pismenosti u svijetlu političkog i demokratskog učešća**, koristeći predstavljene digitalne alatke.

Kreirane kampanje učesnici su imali priliku predstaviti u toku poslednjeg dana obuke, nakon čega je, glasovima učesnika, odabrana i nagrađena najbolja kampanja.

Obuka je završena aktivnošću poznatij kao **“pozorište političkih”** u okviru koje su dobrovoljci dobili uloge predstavnika određenih grupa našeg društva i sa njihovih gledišta odgovarali na pitanja i vodili diskusiju vezano za tri atraktivne teme za naše društvo.

Erasmus+ projekat **“Critical thinking and participation as a foundation of democracy in Europe”** (Kritičko mišljenje i participacija kao temelj demokratije u Evropi) **finansiran je** od strane **Evropske komisije**, a **kofinansiran** od strane **Ministarstva javne uprave Crne Gore**, a koji **sprovodi Youth Power** u partnerstvu sa **Udrugom Ringišpil 8 / Association Carousel 8** i našom organizacijom.

Cilj projekta **“Critical thinking and participation as a foundation of democracy in Europe”** usmjeren je na podizanje nivoa političke i medijske pismenosti mladih, učenje o demokratiji, vladavini prava i vrijednostima i istraživanje kakoda postanu aktivni građani, imajući u vidu ne samo izbore već i širi skup akcija: kampanje, demonstracije, volontiranje, angažovanje u političkim partijama ili nevladinim organizacijama

Crnogorsko društvo u znaku rodne sinergije

Naša izvršna direktorica, **Milica Dedić**, imala je priliku da kroz kratko obraćanje iznese **mišljenje i iskustvo** vezano za značaj **političke participacije žena** u okviru projekta „**Jačanje ravnopravnosti rodni uloga u političkoj sferi**“ koji je realizovao **Centar za razvoj nevladinih organizacija (CRNVO)** u oblasti **Rodna ravnopravnost u 2021. godini** pod nazivom **“Crnogorsko društvo u znaku rodne sinergije”**, finansiranog od strane **Ministarstva ljudskih i manjinskih prava**.

Politika je umijeće bavljenja društvenim i državnim poslovima koji imaju za cilj dobiti cjelokupnog društva. Ona predstavlja određene aktivnosti kroz koju **svaki član/inca društva stvara, čuva, sprovodi ili mijenja pravila svoga življenja**.

Zato je, kako kaže **Milica**, **uključivanje žena** u političke procese je **ključni element u postizanju istinski inkluzivne demokratije** tj. ono rezultira vidljivim dobitkom za demokratiju, uključujući veću reakciju na potrebe građana, povećanu saradnju preko stranačkih i etničkih linija i održiviji mir.

Postoje **dvije vrste angažovanja u političke procese: formalno**, djelovanje kroz političke partije i **neformalno**, djelovanje nevladine organizacije.

Milica je naglasila da se učešćem žena u političke procese utiče na smanjenje strukturalne rodne nejednakosti i kulturnih faktora koji su rezultat višestrukih oblika diskriminacije i kontinuiranih uskraćivanja ženskih prava. Fokusirane na kreiranju politike koja naglašava kvalitet života i održava prioritete porodica, žena i etničkih i rasnih manjina i radeći zajedno sa muškarcima, žene mogu riješiti bezbroj problema u našoj zemlji.

Da je **ravnopravna saradnja sa muškarcima veoma bitna** Milica je navela sopstveni primjer, da je uz podršku kolega, suosnivača, dobila priliku da kroz rukovodeću poziciju – funkciju izvršne direktorice dokaže da **jedna žena, uz jasno postavljene ciljeve, može uticati na napredak našeg društva.**

Zato, Milica poziva sve mlade žene, da uvijek hrabro iznose svoje stavove i ideje, ne obazirući se na tuđe komentare, jer uvijek postoji neko ko će vas razumjeti i ko će vam biti podrška u daljem ličnom i profesionalnom razvoju.

Održana obuka “Digital tools and online campaigning for active participation in democratic processes”

U periodu od 4. do 14. januara u Berlinu, Njemačka, održan je trening kurs “Digital tools and online campaigning for active participation in democratic processes”, koji je organizovao Youth Power okupivši učesnike iz četiri partnerskih država – Njemačka, Hrvatska, Bosna i Hercegovina i Crna Gora, među kojima je bila i naša izvršna direktorica, **Milica Dedić**.

U toku prvih dana obuke učesnici su imali priliku da se međusobno bolje upoznaju i izgrade timski duh kroz kreativne aktivnosti, informišu o Erasmus+ programu i Youthpass-u, istraže i prezentuju rezultate o alatima za online kampanje, vrstama medija koji mladi koriste, primjerima uspješno realizovanih kampanja i najpoželjnijim vidovima vođenja kampanja u svojim državama.

Istraživajući elemente sprovođenja četiri primjera online kampanja – školski protesti za klimu Grete Thunberg, kampanja protiv libanskog zakona o brakovima o silovanju, član 522, zvanično poznata kao “A white dress doesn’t cover the dress”, čileanski pokret feminističkih grupa koji postiže korak ka reproduktivnoj slobodi – prava na abortus i omladinski aktivizam protiv seksualnog uznemiravanja žena u javnom prevozu u Bangladešu, i inspirisani istim, učesnici su u okviru rada u grupama kreirali preporuke za sprovođenje online kampanja za političke i demokratske aktivnosti.

Učesnici su se upoznali i sa **pojmovima kampanja zagovaranja i podizanja svijesti** i načinima razvijanja istih kroz praktičan rad u grupama.

Šta predstavljaju **monitoring i evaluacija online kampanja** i ko je zadužen za sprovođenje istih, učesnici su imali priliku da saznaju u okviru radionice formata **“World café”**, nakon čega su imali priliku da budu dio **simulacije sjednice Skupštine imaginarne opštine, diskutuju o zadatom problemu, zastupaju stavove svojih interesnih grupa i glasaju.**

Koje su opšte definicije za **e-demokratiju i e-participaciju**, a koje za iste u zemljama učesnicima obuke, kao i postoje li neki servisi za korišćenje ovih servisa, učesnici su imali priliku da istraže i da prezentuju rezultate u nacionalnim timovima.

Kreativnost učesnika došla je do izražaja prilikom **kreiranja postera, Instagram i Facebook objava, videa, pjesama i kvizova** za, timski osmišljene, **kampanje o zanemarivanju djece, ugovorenim brakovima u ruralnim područjima, solarnim panelima i prestanku konzumiranja cigareta**, čime su pokazali da su usvojili znanja o digitalnim alatima i načinima korišćenja istih za sprovođenje online kampanja pruženih u toku ove obuke.

Nakon svih aktivnosti i stečenih znanja, učesnici su u grupama **kreirali omladinske klubove** za dodijeljene države, određivali **glavne ciljeve, ciljne grupe i poruke za kampanje** tih klubova radi okupljanja što većeg broja članova, a kasnije kreirali i **aktivnosti** koje bi kreirani klubovi mogli realizovati. Učesnici su u okviru obuke imali priliku da osmisle **ideje za neke buduće projekte** i nauče kako se piše **projektni predlog za Erasmus+.**

Nakon radnih djelova obuke, učesnici su imali priliku da **prezentuju kulturu i hranu svojih država, svoje nevladine organizacije**, kao i da **posjete Njemački Bundestag**, nacionalni parlament Savezne Republike Njemačke.

U okviru ove obuke učesnici su zajedno sa organizatorima **proslavili jubilarni, deseti rođendan Youth Power-a.**

Ova, veoma produktivna obuka, završena je **svečanom ceremonijom dodjeljivanja YouthPass-a** učesnicima i sklapanjem prijateljstava i budućih saradnji.

Trening kurs **“Digital tools and online campaigning for active participation in democratic processes”** je aktivnost Erasmus+ projekta **“Critical thinking and participation as a foundation of democracy in Europe”** koji finansira **Evropska komisija**, a kofinansira **Ministarstvo javne uprave Crne Gore.**

Pomenuti projekat sprovodi **Youth Power** u partnerstvu sa **Udrugom Ringišpil 8 / Association Carousel 8** i našom organizacijom.

Instagram live – Podcast “Vršnjačko nasilje – trenutni ili trajni problem u društvu”

Vršnjačko nasilje kao društveni problem se nesumnjivo javlja često i kao takav danas postaje sve veći predmet rasprave. Nažalost, o tom problemu se samo intenzivnije raspravlja kada se dođe do tog traumatskog događaja čije se posljedice ne mogu poreći i koje imaju veliki uticaj kako na žrtve tako i na počinioca, pa i na cijelo društvo.

Zato smo u subotu, **28. januara**, sa početkom u 18h, u okviru prenosa uživo na Instagram profilu [@nvo_glas](#), u formi **podcast-a “Vršnjačko nasilje – trenutni ili trajni problem u društvu”**, razgovarali sa žrtvom vršnjačkog nasilja, **Nikolom Vuksanović**, u cilju uticaja na podizanje nivoa svijesti među ljudima o značaju spoznaje i neskrivanja jednog takvog problema.

Pratioci su imali priliku da u okviru podcast-a čuju Nikolino **mišljenje o zastupljenosti teme vršnjačkog nasilja u javnosti i njenom značaju**. Naša generalna sekretarka, **Tea Babić**, koja je vodila podcast, pitala je Nikolu **da li su među žrtvama vršnjačkog nasilja samo djeca koja dolaze iz socijalno uroženih porodica ili mogu biti i ostala, da li je imao sličnih problema tokom školovanja, kako se boriti sam sa sobom u takvom okruženju, da li nadležne institucije rade svoj posao i ostalo**.

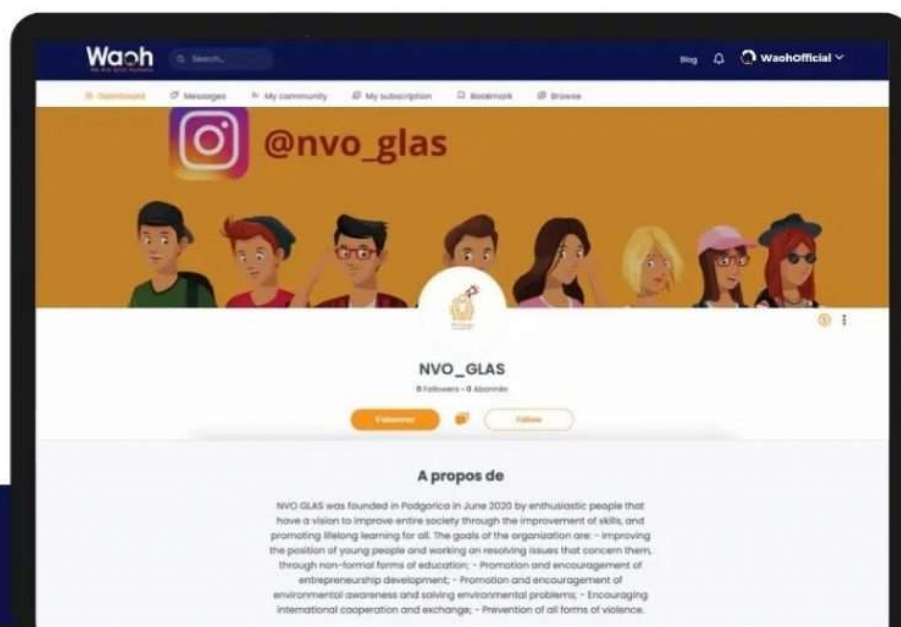
Nasilje nikada nije dobro i nikome ne koristi – ni žrtvama ni počiniocima nasilja ni onima koji pasivno sve to posmatraju.

NVO Glas – WAOH Udruženje sedmice

Čast je da naša organizacija bude odabrana za **udruženje sedmice** od strane **WAOH (We Are Only Human)** platforme solidarnosti koja omogućava organizacijama i kreatorima da dobiju finansijsku podršku koja im je potrebna od sopstvene zajednice.

**FIND THE NVO GLAS
ASSOCIATION ON**

WaoH
We Are Only Human

NVO GLAS

WAOH je jedinstvena platforma koja okuplja projekte i ljude iz svih sfera života. Njihov cilj je da omoguće korisnicima platforme dopiranje do šire publike i izgradnju autentičnog i dugotrajnog odnosa sa zajednicom koju grade.

Šest razloga za pridruživanje WAOH zajednici, koje je prepoznala naša organizacija i postala član iste, su: doseg šire ciljne grupe, pristup ekskluzivnom sadržaju, biti dio zajednice koja pravi promjene koje čine promjenu, finansiranje rada na važnim projektima, posvećenost WAOH kampanije i njihova spremnost da pomognu.

Instagram live – Podcast “Vršnjačko nasilje – trenutni ili trajni problem u društvu Vol.2”

Kada govorimo o **vršnjačkom nasilju** moramo da pravimo razliku između ponašanja koje ima elemente agresije i ponašanja koje se može definisati kao nasilje. Ponašanje koje ima elemente agresije, a ne spada u vršnjačko nasilje, je situaciono, ne ponavlja se i nema za cilj da drugome nanese štetu.

Nakon uspješnog Instagram live podcast-a „Vršnjačko nasilje – trenutni ili trajni problem u društvu” nastavili smo sa podcast-om na istu temu, ali iz ugla psihologa.

Naša generalna sekretarka, **Tea Babić**, u nedjelju, **12. februara**, sa početkom u **18h**, u okviru **Instagram live podcast-a “Vršnjačko nasilje – trenutni ili trajni problem u društvu Vol.2”**, na Instagram profilu [@nvo_glas](#), razgovarala je sa mladim psihologom, **Markom Marašem**, na temu **vršnjačkog nasilja i mentalnog zdravlja kod mladih**.

Pratioci su imali priliku da u okviru podcast-a čuju Markovo mišljenje o **načinima rješavanja vršnjačkog nasilja, uticaju pandemije Covid-19 na agresivno ponašanje, ulozi relevantnih institucija u rješavanju tog problema, značaju razgovora sa psihologom, potrebi uvođenja radionica sa psihologom u školama u formi obaveznih predmeta**, kao i o mnogim drugim stvarima.

Nasilje nikada nije dobro i nikome ne koristi – ni žrtvama ni počiniocima nasilja ni onima koji pasivno sve to posmatraju.

Komunumo na Bootcamp-u takmičenja za mlade u socijalnom preduzetništvu “DRIFT”

Članice Komunumo tima, izvršna direktorica i generalna sekretarka naše organizacije, **Milica Dedić** i **Tea Babić**, u periodu od 17. do 19. februara u Bečićima, Budva, učestvovala su u aktivnostima **Bootcamp-a takmičenja za mlade u socijalnom preduzetništvu “DRIFT”** koji sprovodi Unija mladih preduzetnika Crne Gore.

Program „Održivo i solidarno: građani preuzimaju inicijativu“ realizuje **Fond za aktivno građanstvo - FAKT**, u partnerstvu sa nevladinim organizacijama **Udruženje roditelja djece sa teškoćama u razvoju „Zračak nade“** i **Aktivna zona**, uz finansijsku podršku Evropske unije i kofinansiranje Ministarstva javne uprave.

* Sadržaj na ovom materijalu predstavlja isključivu odgovornost autora i udruženja i ni na koji način ne odražava stavove Evropske unije i Ministarstva javne uprave.

U toku trodnevnog događaja, predstavnici devet timova, imali su priliku da se upoznaju sa značajem **socijalnog preduzetništva** i **načinima oblikovanja ideja**. Učesnici su imali priliku i da u vidu formata **World cafe predstave svoje ideje ostalim učesnicima i postave i odgovore na pitanja vezano za ideje**, što je predstavljalo izvjesnu pripremu za buduća pitanja članova žirija.

Kako pripremiti sebe za tržište, predstaviti ideju, prepoznati sopstvene vještine i iskoristiti ih za razvoj biznisa, unaprijediti komunikacijske vještine predstavljalo je novi pristup razvoju pitching vještina kroz sesije koje je vodila psihološkinja.

Učesnici su imali priliku i da upoznaju strane preduzetnike koje su svoje biznise pokrenuli u Crnoj Gori i čuju nešto više o izazovima na putevima razvoja njihovih preduzeća.

Nakon ovog događaja, članove timova čeka rad sa mentorima i pripreme za prolaz u drugu fazu takmičenja u kojoj će odabrani timovi razvijati prototipove, imati priliku da se predstave donosiocima odluka i investitorima, kao i boriti se za nagradu i investiciju na završnoj konferenciji ovog projekta.

Projekat "Drift" podržan je kroz javni poziv "Odgovorno i solidarno: građani preuzimaju inicijativu" koji realizuje Fond za aktivno građanstvo – fAKT, u partnerstvu sa nevladinim organizacijama Udruženje roditelja djece sa teškoćama u razvoju „Zračak nade“ i Aktivna zona.

Pohađanje škole “Mladi kao kreatori omladinskih politika: od Crne Gore do EU”

U periodu od 18. do 19. februara u Bečićima, Budva, jedan od naših osnivača, Miloš Laković, imao je priliku da pohađa školu “Mladi kao kreatori omladinskih politika: od Crne Gore do EU”.

U okviru ova dva dana škole, učesnici su imali priliku da se upoznaju sa izazovima sa kojima se susrijeću mladi u Crnoj Gori u učešću u procesima kreiranja politike i načinima prevazilaženja istih, značajem inicijativa i zagovaranja koje vode mladi u oblikovanju omladinskih politika, EU – oblastima zapošljavanja mladih i programima obrazovanja, istorijatom Evrope i mladih, mogućnostima umrežavanja i saradnje za mlade u Crnoj Gori i EU.

Kroz više radionica, zajedno sa različitim predavačima, govorilo se o statusu Crne Gore na njenom putu ka EU, o mogućnostima koje naša zemlja dobija eventualnim ulaskom u EU, o istorijskim dešavanjima u Evropi nekada i sada.

Produkt ove škole bila su i, od učesnika, na radionicama kreirana, viđenja i alternativna rješenja za trenutne probleme sa kojima se Crna Gora suočava.

Škola “Mladi kao kreatori omladinskih politika: od Crne Gore do EU” je aktivnost projekta „Aktivni mladi za evropske vrijednosti” podržanog u okviru projekta „OCD u Crnoj Gori – od osnovnih usluga do oblikovanja politika-M’BASE”, koji CGO sprovodi, uz finansijsku podršku Evropske unije i kofinansiranje Ministarstva javne uprave Crne Gore.

Komunumo intervju- motivacija i društveni problem

Poslednja tri mjeseca **Komunumo tim**, koji čine naša izvršna direktorica **Milica Dedić** i **Zoran Mastilović**, imao je priliku da u **fazi ideacije** programa **RISE (Regional Incubator for Social Entrepreneurs)** koji u Crnoj Gori sprovodi **Inovaciono preduzetnički centar Tehnopolis**, nastavi svoj put razvoja ideje.

Koja je **motivacija** tima da se upusti u avanturu socijalnog preduzetništva i kojim **društvenim problemom** se Komunumo bavi možete pročitati u sledećem kratkom intervjuu koji je radio tim koji stoji iza RISE programa.

1. Koja je vaša motivacija da se upustite u avanturu socijalnog preduzetništva?

Članovi našeg tima su aktivno angažovani u NVO Glas, osnovanoj 2020. godine, čiji je jedan od ciljeva rad na rješavanju socijalnih problema mladih, kao i promovisanje i podsticanje razvoja preduzetništva među mladima. S tim u vezi, za naš tim je bilo prirodno da se upusti u avanturu socijalnog preduzetništva. Otkrivajući društvena, kulturna ili ekološka pitanja i razvijajući, finansirajući i implementirajući rješenja za ta pitanja, što predstavlja glavni cilj socijalnog preduzetništva, mi doprinosimo opštem dobru proširujući sopstvene vidike i vodeći se ka samospoznaji, osjećaju ispunjenosti i rastu ličnog samopoštovanja.

2. Zašto vam je važan društveni problem kojim se bavite?

Danas više nego ikad ljudi živi u zemlji u kojoj nisu rođeni iz različitih razloga- neki po izboru u potrazi za boljim životnim uslovima, a drugi iz nužde, da izbjegnu razne sukobe. Crna Gora iako tranzitna destinacija za migrante koju karakteriše problem "brain drain-a", eskalacijom migrantske, COVID-19 i ukrajinske krize transformiše se postepeno iz tranzitne zemlje u zemlju odredišta za migrante. U tom slučaju, Crna Gora bi se suočila sa ogromnim i zastrašujucim izazovom – obezbijediti sve neophodne uslove za normalan život migranata.

Shodno rezultatima istraživanja koje smo sproveli na uzorku od 103 ispitanika iz 13 zemalja, došli smo do zaključka da su problemi sa kojima se susrijeću migranti u zemlji destinaciji jezička barijera, nemogućnost zapošljavanja, neriješeno stambeno pitanje, nemogućnost pristupa lokalnim uslugama, nemogućnost normalnog podizanja djece i kulturološke razlike koje dovode do predrasuda i izolacije. Kako Crna Gora nije višejezična država, glavni problem je jezička barijera. Ignorišući dokaze i činjenice i konstatujući da migracije i migranti predstavljaju prijetnju po bezbjednost, populizam često podstiče razvoj ksenofobičnih osjećanja u društvu, što značajno podriva osnove osnovnih ljudskih prava i evropskih vrijednosti kojima crnogorsko društvo, kao svako demokratsko društvo, teži. Da bi izbjegla problem podrivanja temelja osnovnih ljudskih prava, Crna Gora mora riješiti ključne probleme sa kojima se migranti suočavaju tokom boravka u Crnoj Gori (jezičke barijere, zapošljavanje, smještaj, pristup lokalnim uslugama, kulturne razlike, podizanje djece, predrasude, izolacija). Države članice UN usvojile su set obaveza, poznat kao Njujorška deklaracija za izbjeglice i migrante (A/RES/71/1), koja priznaje pozitivan doprinos migranata održivom i inkluzivnom razvoju zajednice.

Shodno Njujorškoj deklaraciji, odlučili smo posmatrati migrante kao resurs koji treba podstaći a ne kao teret države i prijetnju bezbjednosti. To nas je dovelo do ideje Komunumo koja predstavlja digitalnu platformu za učenje jezika države destinacije i ocjenjivanje nivoa poznavanja jezika, uključujući bazu podataka svih migranata sa poznavanjem određenog nivoa jezika uz informacije o njihovom nivou obrazovanja i radnom iskustvu u cilju povećanja šansi za njihovo zapošljavanje. Ovim rješenjem migranti će lakše dospjeti do adekvatnog zaposlenja, sa većom platom moći će samostalno plaćati stanarinu čime više neće biti teret državi već resurs koji treba iskoristiti, njihova djeca će moći pohađati regularne škole, smanjiće se kulturološke razlike i socijalna distanca. Sve ovo bi imalo pozitivan uticaj na našu zajednicu povećanjem potencijalne ekonomske proizvodnje kroz „pokrivanje“ deficitarnih radnih mjesta i doprinosom razvoju ljudskog kapitala kroz nove vještine. Pored toga, naša zajednica će postati jača, inkluzivnija i kulturno raznolika.

Učešće naše izvršne direktorice na seminaru „Demokratiji su potrebne žene IV”

U periodu od 24. do 26. februara u Kotoru, naša izvršna direktorica, **Milica Dedić**, imala je priliku da učestvuje na seminaru „Demokratiji su potrebne žene IV” koji je organizovao **International Republican Institute (IRI)** u saradnji sa **Ženskim klubom Skupštine Crne Gore**.

Tokom ovog seminara, učesnice su imale priliku da obrađuju teme **o oblicima nasilja nad ženama i nasilja u porodici, kao i o uvođenju femicida kao posebnog krivičnog djela**. Trenerica i direktorica Centra za ljudska prava, **Maja Raičević**, govorila je **o oblicima nasilja nad ženama i nasilju u porodici prema Istanbulskoj konvenciji**. Između ostalog, govorila je i o: definisanju nasilja u porodici i zabludama same definicije, destruktivnoj prirodi nasilja, partnerskom nasilju, posledicama nasilja nad ženama koje su mnogo veće od posledica nasilja nad muškarcima, prevenciji, policiji u zajednici, obuci, podizanju svijesti, intimnom-partnerskom nasilju, nejednakom odnosu moći između muškarca i žene, psihičkom, fizičkom i seksualnom nasilju, prinudnim brakovima, seksualnom nasilju i silovanju.

Bojan Božović, državni sekretar u Ministarstvu pravde, predstavio je **izmjene i dopune krivičnog zakonodavstva i predlog uvođenja femicida u krivično zakonodavstvo Crne Gore**.

Sudija Osnovnog suda u Podgorici, **Rade Ćetković**, upoznao je prisutne o: **formi femicida (politički, kulturni – u kontekstu društvenih i kulturnih normi, kriminalni, seksualni i interpersonalni), praksi u Južnoj Americi i zemljama EU sa posebnim osvrtom na Maltu i Kipar. Maja Janković**, državna tužiteljka Osnovnog tužilaštva u Podgorici, naglasila je da je problem nasilja u porodici jedan od kompleksnijih problema sa kojim cijelo društvo treba da se bavi. Govorila je i o **kontinuiranom nasilju u porodici, slučajevima rodno zasnovanog nasilja, diskriminatornom rodnom stereotipu i potrebi uticaja na svijest žrtve nasilja.**

Pored sjajnih izlaganja predavača, učesnice su imale priliku da o svemu tome **diskutuju i donesu zaključke u cilju rješavanja problema nasilja nad ženama.**

Komunumo jedan od pobjedničkih timova – nastavlja se RISE putovanje

Komunumo tim, koji čine naša izvršna direktorica **Milica Dedić** i **Zoran Mastilović**, u okviru **Demo dana RISE projekta**, održanog **28. februara** u prostorijama **IPC Tehnopolisa u Nikšiću**, imao je priliku da pred žiri i publiku predstavi svoju ideju iz oblasti socijalnog preduzetništva i postane jedan od pobjedničkih timova koji nastavlja RISE putovanje.

Milica Dedić prezentuje **KomunumoZajedno**, sa ostala tri tima, **Piece-out**, **Second mall** i **Pilates and chill**, u okviru trominutnog prezentovanja na engleskom jeziku i petominutne prilike za odgovaranje na pitanja članova žirija, imali su priliku da prisutnima objasne šta **Komunumo** predstavlja, ko čini tim koji posvećeno radi na realizaciji te ideje, koje probleme sve rješava, po čemu je bolji od konkurencije, koje benefite donosi, kako je planirano ostvarivanje prihoda, koliki je iznos početne investicije i za kada je planiran povraćaj iste, koji su potencijalni troškovi i, na kraju, uputili poruku da učinimo socijalnu inkluziju evropskom vrijednošću.

Ovako detaljno i kvalitetno predstavljanje rezultat je tromjesečnog rada sa sjajnim mentorima koji su učesnike programa kroz sesije, u okviru faze ideacije RISE projekta, **upoznali sa alatkama razvoja socijalnog preduzetništva, načinima istraživanja i analize tržišta, finansijskim menadžmentom i razvojem pitching vještina.**

Nakon glasanja članova žirija, zajedno sa timom **Pilates and chill**, kao pobjednički timovi, nastavljamo sa RISE putovanjem kroz novčanu podršku i učešće na **regionalnom Bootcamp-u** koji će se održati **u periodu od 15. do 17. marta u Tirani, Albanija.**

Milica Dedić i Zoran Mastilović RISE (Regional Incubator for Social Entrepreneurs) projekat implementira šest organizacija regiona Zapadnog Balkana: **Balkan Green Foundation, ARNO, Nešto Više, SMart Kolektiv, Inovaciono preduzetnički centar Tehnopolis i Yunus Social Business Balkans.** Ovaj projekat je kofinansiran od strane **AFD – Agence Française de Développement, Evropske unije i RYCO (Regional Youth Cooperation Office).** Njegov konzorcijum čine **PULSE Group, Regionalna kancelarija za saradnju mladih – RYCO, SEEYN i OFAJ DFJW.**

Uspješno realizovana plesna radionica povodom obilježavanja Međunarodnog dana žena

Dana 8. marta 2023. godine, u saradnji sa **plesnim klubom Montaña**, plesnom radionicom smo obilježili **Međunarodni dan žena**, odnosno **dan borbe za ekonomsku, političku i socijalnu ravnopravnost žena i muškaraca**. Ovaj praznik je u mnogim državama izgubio svoju osnovu ideju i postao prilika muškarcima za iskazivanje ljubavi i poštovanja prema pripadnicama suprotnog pola, posluživši kao svojevrsni amalgam Dana majki i Dana zaljubljenih.

Radionicu je započela uvodnim obraćanjem naša izvršna direktorica, **Milica Dedić**, govoreći o prvom protestu koji su žene, koje su radile u tekstilnoj industriji, organizovale u Njujorku radi loših uslova za rad, koji je bio preteča onog najpoznatijeg koji se održao 1908. godine na ulicama Njujorka, od strane 15 hiljada žena, tražeći kraće radno vrijeme, bolje plate i pravo glasa.

Sve to je, kako je rekla Milica, dovelo da se 28. februara 1909. godine obilježi prvi nacionalni Dan žena u Sjedinjenim Američkim Državama, nakon deklaracije koju je izdala Socijalistička stranka Amerike. Od 1910. godine, nakon održane prve Međunarodne konferencije žena, održane u Kopenhagenu i na predlog njemačke ljevičarke, Luiz Cic i uz sprovođenje predloga u djelo od strane njemačke feministkinje i ljevičarke, Klare Cetkin, ustanovljen je "Međunarodni dan žena", sa strategijom promovisanja jednakih prava, uključujući i demokratsko pravo glasa za žene.

Od 1911. godine, Međunarodni dan žena je obilježavan demonstracijama u mnogim državama širom Evrope, koje su tražile pravo glasa i obavljanja javne funkcije, boreći se i protiv diskriminacije na osnovu pola prilikom zapošljavanja.

Kako diskriminacija ženskog pola u mnogim situacijama u moderno doba ipak nije iskorijenjena, vođeni instruktorom i osnivačem plesnog kluba Montaña, **Nikolom Petrićem**, odlučili smo da plesom, kao dugogodišnjim sredstvom za aktivizam, na efektivan način prenesemo poruke i emocije, podižući svijest o veoma značajnom društvenom pitanju- nejednakost polova i pružajući siguran prostor učesnicima da se izraze.

Obraćajući se prisutnima, Nikola je podijelio neke informacije o popularnim plesovima, predrasudama koje idu uz muške plesače i rekao sledeće:

"Iako je XXI vijek svaka žena bi pala na buket samopouzdanja, pogled u oči i "da li si za ples"... Za takvim susretima žudi današnji ženski svijet."

Sjajnom atmosferom, izražavanjem učesnika kroz umjetnost i dodjelom zahvalnica i ruža završili smo tadašnju, više nego uspješnu, radionicu.

Komunumo tim prisustvovao Kick-off događaju SIA Montenegro

Članovi **Komunumo tima**, naša izvršna direktorica, **Milica Dedić** i **Zoran Mastilović**, imali su priliku da, kao jedni od **pobjedničkih timova** – tima sa najvećim brojem glasova online zajednice, **14. marta** prisustvuju ovogodišnjem **Kick-off događaju SIA (Social Impact Award)**, održanog u **hotelu Hilton, Podgorica**.

Nakon pozdravnih riječi **Jelene Kavarić**, nacionalne koordinatorke Social Impact Award, Crna Gora i **Ane Janošev**, generalne direktorice Social Impact Award kancelarije, Austrija, Kick-off događaj su svojim **uvodnim obraćanjem** otvorili **Dragana Crvenica**, direktorica Službe komunikacija Erste Bank AD Podgorica, **Đuro Kažić**, rukovodilac službe za kredite i garancije u Investiciono-razvojnog fondu Crne Gore, **Ivan Šoć**, osnivač Five Grupe, **Ana Martinović**, PR menadžerka MTEL, **mr Zekerija Fetić**, sekretar Sekretarijata za podršku biznis zajednici, Glavni grad Podgorica i **prof. dr Biljana Šćepanović**, ministarka nauke i tehnološkog razvoja.

U okviru kick-off događaja održane su i **dvije panel diskusije**. Prva panel diskusija bila je na temu „**Društveno preduzetništvo kao novi trend u funkciji zapošljavanja mladih**“ koju je moderirao **mr Radivoje Drobnjak**, programski menadžer u Naučno-tehnološkom parku Crne Gore, a u kojoj su učestvovali **Marijeta B. Lanzardi**, v.d. generalne direktorice Direktorata za inovacije i tehnološki razvoj u

Ministarstvu nauke i tehnološkog razvoja, **dr Bojana Femić Radosavović**, izvršna direktorica Fonda za inovacije Crne Gore, **Željko Lučić**, menadžer Biznis inkubatora Tehnopolis i **Jelena Miljanić**, programska menadžerka UNDP Kancelarija u Crnoj Gori. Nakon pauze, događaj je nastavljen produktivno, **drugom panel diskusijom** na temu „**Značaj doprinosa civilnog sektora razvoju društvene zajednice**“ koju je moderirao **mr Jugoslav Radović**, izvršni direktor NVO Centar za omladinsku edukaciju, a učestvovali u istoj **Ana Janošev**, generalna direktorica Social Impact Award kancelarija, Austrija, **Neven Marinović**, izvršni direktor NVO Smart Kolektiv, Srbija & Euclid Network, Holandija, **Ana Belac**, projektna koordinatorka u Impact Hub-u, Slovenija i **Sejdefa Bašić**, direktorica za kolektivni impakt u NVO Mozaik, Bosna i Hercegovina.

Sastanak predstavnika Komunumo.app i MyGrants.it

Dana 17. marta 2023. godine, članica Komunumo tima i naša izvršna direktorica, **Milica Dedić**, imala je priliku da se, zahvaljujući **Urošu Bulatoviću**, predsjedniku Unije mladih preduzetnika, u okviru **DRIFT programa**, putem Zoom platforme, u skladu sa temom kojom se Komunumo bavi, sastane sa **Dejvidom Džozefom (David Joseph)** iz **MyGrants.it**.

[MyGrants.it](https://mygrants.it) je najrasprostranjenija obrazovna onlajn platforma za izbjeglice i tražioce azila u Italiji. Iako sami naziv platforme ukazuje da ona pruža **pristup bazi podataka o grantovima i mogućnostima finansiranja za preduzeća, neprofitne organizacije i pojedince**, ona predstavlja nešto više – ona služi kao **edukativna online platforma za izbjeglice i tražioce azila u Italiji**. Platforma ima za cilj pomoći izbjeglicama i tražiocima azila da se integrišu u italijansko društvo pružajući im **pristup online kursovima i programima obuke**. MyGrants nudi niz edukativnih resursa kao što su **jezički kursevi, programi obuke za posao i kursevi o italijanskoj kulturi i društvu**. Ovi resursi su **dostupni na više jezika, uključujući arapski, engleski i italijanski**, kako bi se izbjeglicama i tražiocima azila pomoglo da prevaziđu jezičke barijere. Platforma takođe **pruža usluge zapošljavanja**, povezujući izbjeglice i tražioce azila sa poslodavcima koji traže radnike sa određenim vještinama ili kvalifikacijama. MyGrants **sarađuje sa kompanijama i organizacijama širom Italije** kako bi pomogao izbjeglicama i tražiocima azila da pronađu prilike za zapošljavanje koje odgovaraju njihovim vještinama i interesovanjima.

U toku ovog sastanka Milica je imala priliku da Džozefu postavi nekoliko pitanja, da mu **predstavi Komunumo** i pita ga za savjete. Joseph je govorio o **načinima kreiranja kurseva, opcijama kao što su CashMe i PickMe, svojim zaposlenima, ciljnim grupama, značaju istraživanja tržišta i konkurencije, početnoj investiciji, ostvarivanju partnerstava, načinu ostvarivanja prihoda** i mnogim drugim stvarima koje će biti veoma korisne za razvoj naše Komunumo ideje.

Ovaj vrlo proaktivan sastanak završen je kreiranjem zaključaka koji će mnogo pomoći u razvoju Komunumo ideje.

Komunumo treći na regionalnom RISE BootCampu

U periodu od 15. do 17. marta, član Komunumo tima, Zoran Mastilović, imao je priliku da učestvuje u aktivnostima regionalnog BootCamp-a u okviru RISE – Regional Incubator for Social Entrepreneurs programa, održanog u u Tirani, Albanija.

U okviru RISE BootCamp-a, odabrani timovi, **pobjednici RISE Demo dana iz šest država regiona – Crna Gora, Srbija, Sjeverna Makedonija, Bosna i Hercegovina, Albanija i Kosovo***, imali su priliku da se **upoznaju sa vršnjacima iz regiona, uspješnim organizacijama i preduzetnicima iz oblasti socijalnog preduzetništva**. Učesnici su imali priliku i da pohađaju sesije u okviru kojih su **usvojili osnovno znanje o tome kako da prototipuju svoje poslovne ideje, koje kreativne alate da koriste za to, kako da izgrade kreativno samopouzdanje, razviju vještine kritičkog mišljenja, nauče kako da brzo koriste savjete, razvijaju svoju prezentaciju i kreiraju video predstavljanja**.

U toku poslednjeg radnog dana Bootcamp-a učesnici su imali priliku da usvojeno znanje iskoriste predstavljanjem svojih ideja u okviru Pitching sesije gdje su predstavnici 12 regionalnih timova imali na raspolaganju 3 minuta za prezentaciju i dodatnih 5 minuta za odgovore na pitanja žirija koji su činile **Ardita Bonatti**, operativna direktorica u RYCO, **Maja Kovačević**, koordinatorka projekta u PULSE Balkans i **Kelly Robin**, zamjenica direktora u PULSE (SOS Group).

Sjajnom prezentacijom i odgovorima na pitanja žirija, Zoran se visoko plasirao osvojivši treće mjesto, čime je i zvanično priznat kvailtet Komunumo ideje i nagrađen dosadašnji rad na razvoju iste.

U okviru ovog BootCamp-a Zoranu je mentorsku podršku u ime IPC Tehnopolisa, jedne od šest organizacija koje implementiraju RISE program, pružala Anja Grabovica.

RISE BootCamp predstavlja prvu aktivnost u okviru faze inkubacije, nakon koje slijedi testiranje i validiranje ideje podržane sa grantom za razvoj biznis ideje, regionalna putovanja i umrežavanje, kao i učešće na RISE regionalnom forumu.

RISE – Regionalni inkubator za socijalne preduzetnike implementira šest organizacija regiona Zapadnog Balkana: Balkan Green Foundation, ARNO, Nešto Više, SMart Kolektiv, Inovaciono preduzetnički centar Tehnopolis i Yunus Social Business Balkans.

RISE – Regionalni inkubator za socijalne preduzetnike sufinansiraju AFD – Agence Francaise de Developpement, Evropska unija i Regionalna kancelarija za saradnju mladih – RYCO. Njegov konzorcijum čine PULSE Group, Regionalna kancelarija za saradnju mladih – RYCO, SEEYN i OFAJ DFJV.

Obilježen Međunarodni dan Frankofonije

Dana 20. marta 2023. godine, u prostorijama **Omladinskog centra Podgorica**, radionicom koju su vodile studentkinje francuskog jezika, naša generalna sekretarka **Tea Babić** i **Jelena Vukadinović**, obilježili smo **Međunarodni dan Frankofonije**.

Međunarodni dan Frankofonije obilježava se svake godine 20. marta. To je dan posvećen slavljenju francuskog jezika i frankofone kulture širom svijeta. Frankofonija se odnosi na zajednicu nacija i regiona koji govore francuski, koja uključuje zemlje kao što su Francuska, Kanada, Belgija, Švajcarska i mnoge druge.

Međunarodni dan frankofonije prvi put je obilježen 1988. godine i od tada je postao važan povod za promociju vrijednosti francuskog jezika i frankofone kulture. Događaji i aktivnosti se organizuju širom svijeta kako bi se proslavio ovaj dan, uključujući koncerte, izložbe i konferencije.

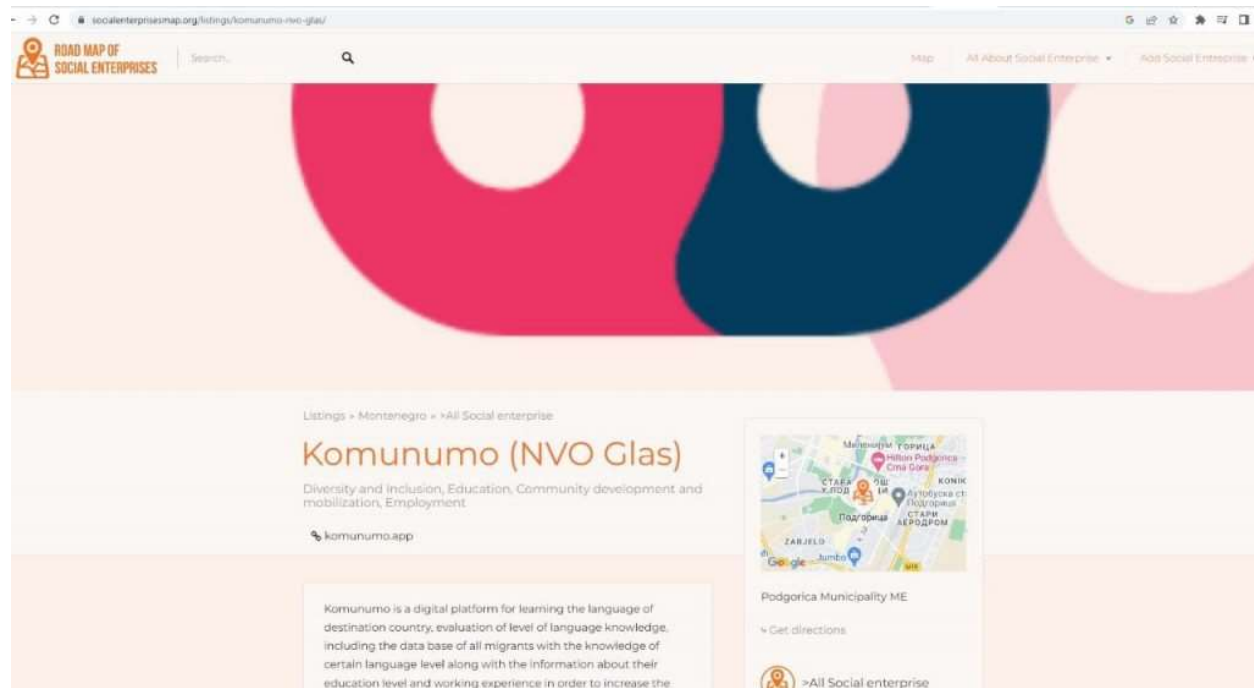
Prisutne su Tea i Jelena kroz ovu radionicu upoznale sa **zanimljivostima države Francuske, mjestima za obilazak u Parizu i načinima učenja francuskog jezika**. Kroz ovu interaktivnu radionicu, učesnici su imali

priliku da uz francusku kafu i kroasane nauče neke osnovne riječi na francuskom i kroz kviz testiraju svoje znanje o francuskoj kulturi čime je uspješno završena tadašnja radionica.

Komunumo na Road map of social enterprises platformi

Komunumo sada možete pronaći i na Road map of social enterprises (Mapa puta društvenih preduzeća) zasnovanoj na prethodnom projektu „SSEN“ koji je podržao Višegradski fond.

Cilj ove platforme je da pruži onlajn mapu sa **informacijama o socijalnim preduzećima iz Višegradske grupe** (poznata i kao Višegradska četvorka, V4 ili Evropski kvartet – kulturni i politički savez četiri centralnoevropske zemlje: Češke, Mađarske, Poljske i Slovačke) i **šest zemalja Zapadnog Balkana**, odnosno da učini socijalna preduzeća vidljivijima i dostupnijima širom zemalja V4 i WB6, podrži stvaranje mreža između samih društvenih preduzeća, poveća kompetencije socijalnih preduzeća da promovišu sebe, svoje proizvode, usluge i inspiriše mlade ljude da postanu društveni preduzetnici.

Sastanak Komunumo tima u okviru DRIFT projekta

Dana 3. aprila 2023. godine, članovi **Komunumo** tima, **Milica Dedić**, **Zoran Mastilović** i **Tea Babić** imali su priliku da u okviru **DRIFT projekta**, koji sprovodi **Unija mladih preduzetnika Crne Gore**, imaju sastanak sa **Vanjom Kljajević**, savjetnicom za male biznise u kancelariji **Evropske banke za rekonstrukciju i razvoj u Podgorici**.

U razgovoru sa Vanjom, članovi Komunumo tima su imali priliku da Vanji predstave svoju biznis ideju, koji problem ona rješava, koje su ciljne grupe, koje i kome donosi benefite, koji je plan za ostvarivanje prihoda i koji su sledeći koraci ka lansiranju ideje na tržište.

Vanja je sugerisala Komunumu timu na koje adrese bi mogli aplicirati sa finansijsku podršku i na šta je potrebno da se fokusira prilikom predavljanja ideje potencijalnim investitorima, čime je uspešno završena ova mentorska sesija.

Uspješno realizovana trodnevna obuka “Digitalni alati i onlajn kampanja za aktivno učešće u demokratskim procesima”

U periodu od 10. do 12. aprila, u prostorijama Omladinskog centra Podgorica, naša izvršna direktorica, **Milica Dedić**, održala je trodnevnu obuku “**Digitalni alati i onlajn kampanja za aktivno učešće u demokratskim procesima**” (“Digital tools and online campaigning for active participation in democratic processes”) koja je aktivnost Erasmus+ projekta “**Critical thinking and participation as a foundation of democracy in Europe**” (Kritičko mišljenje i participacija kao temelj demokratije u Evropi”).

U toku prvog dana obuke Milica je upoznala učesnike sa **pojmom, značajem, vrstama i metodama sprovođenja aktivizma**, nakon čega su, u okviru rada u grupama, istraživali svjetski poznate slučajeve sprovođenja aktivizama –**Black Lives Matter, A white dress doesn't cover the rape** i **štrajkovi Grete**

Thundberg, uočili **pozitivne prakse** i **pretvorili ih u preporuke za korišćenje** istraženih aktivnosti u cilju rješavanja nekih drugih problema.

Dan je nastavljen upoznavanjem učesnika sa **pojmom kampanje i elementima sprovođenja iste**, nakon čega su učesnici **kreirali sopstvene kampanje definišući ciljeve, ciljne grupe, poruke, taktike, resurse, tajming, partnere, zainteresovane strane, odnose sa medijima i načinima sprovođenja evaluacije**.

U toku drugog dana trodnevne obuke održane su dvije sesije u okviru kojih su se učesnici upoznali sa **pojmom zastupanja/zagovaranja i njihovim najčešćim oblicima, taktikama, strategijama i vještinama sprovođenja**. Nakon toga učesnici su imali priliku da usvojeno znanje sprovedu u **simulaciji sjednice SO**, zastupajući stavove profila dodijeljenih uloga i kroz glasanje pokažu kako demokratija funkcioniše.

U okviru druge sesije, učesnici su se upoznali sa **pojmom digitalnih kompetencija, digitalnim alatcima, njihovoj svrsi, razlozima i načinu upotrebe**. U okviru ove sesije učesnici su koristeći platformu [STORY DICE](#) imali priliku da razviju svoju maštu i vještine pripovijedanja.

U toku poslednjeg dana obuke, Milica je upoznala učesnike sa **pojmom nenasilne direktne akcije i građanske neposlušnosti, aktivnostima sprovođenja protesta, strategijama i taktikama zaštite od policije, ključnim ulogama u sprovođenju protesta, taktikama za zadržavanje nenasilnog stava prilikom policijske agresije i načinima interakcije sa policijom**.

Obuka je završena aktivnošću **simulacije protestovanja** u okviru koje su učesnici preuzeli neke od **ključnih uloga** za sprovođenje protesta, **formirali timove**, pa u skladu sa usvojenim znanjem sa obuke popunili **obrazac za prijavu javnog okupljanja, obezbijedili materijale, napravili transparente i medijsku kampanju – Facebook i Instagram post, video, kviz, kao i napravili strategije za protestovanje – pjesme, načine sprečavanja prodora policije**.

Nakon dobre pripreme uslijedio je **protest** u okviru kojeg je **PR odgovarao na škakljiva pitanja novinara, dok su učesnici protesta lako odstranili pripadnike inspekcije ali ne i policije, koji su uspjeli razbiti protest, ispitati i poslati u pritvor učesnike protesta koje je na kraju sjajni advokat oslobodio pritvora**.

Erasmus+ projekat **“Critical thinking and participation as a foundation of democracy in Europe”** (Kritičko mišljenje i participacija kao temelj demokratije u Evropi”) finansiran je od strane **Evropske komisije**, a kofinansiran od strane **Ministarstva javne uprave Crne Gore**, dok ga sprovodi **Youth Power** u partnerstvu sa **Udrugom Ringišpil 8 / Association Carousel 8** i našom organizacijom.

Cilj projekta **“Critical thinking and participation as a foundation of democracy in Europe”** usmjeren je na **podizanje nivoa političke i medijske pismenosti mladih, učenje o demokratiji, vladavini prava i vrijednostima i istraživanje kakoda postanu aktivni građani, imajući u vidu ne samo izbore već i širi skup akcija: kampanje, demonstracije, volontiranje, angažovanje u političkim partijama ili nevladinim organizacijama**.

NVO Glas postala punopravna članica Mreže za mlade Crne Gore

Naša generalna sekretarka, **Tea Babić**, prisustvovala je današnjoj **Trećoj redovnoj sjednici Skupštine Mreže za mlade Crne Gore**, na kojoj je naša organizacija postala **punopravna članica Mreže**.

Mreža je krovna organizacija mladih, odnosno savez omladinskih organizacija, organizacija koje rade sa i za mlade, te saveza i unija mladih iz Crne Gore.

Sjednicu, koja je održana u **Multimedijalnoj sali Univerzitetskog sportskog – kulturnog centra** sa početkom u **10 časova**, otvorio je **Nua Đonaj, predsjednik Skupštine MMCG**, a u uvodnom izlaganju svoja obraćanja su imali i **predsjednik Upravnog odbora MMCG, Miloš Marković**, kao i **v.d. Generalni sekretar, Vladimir Perazić**.

Skupština MMCG je u toku današnjeg dana usvojila **12 izmjena Statuta** i **3 izmjene** u okviru **Pravilnika MMCG** koje je predložio **Upravni odbor**, kao i **Izveštaj o radu za 2022. godinu** i **Godišnji plan rada za 2023. godinu**.

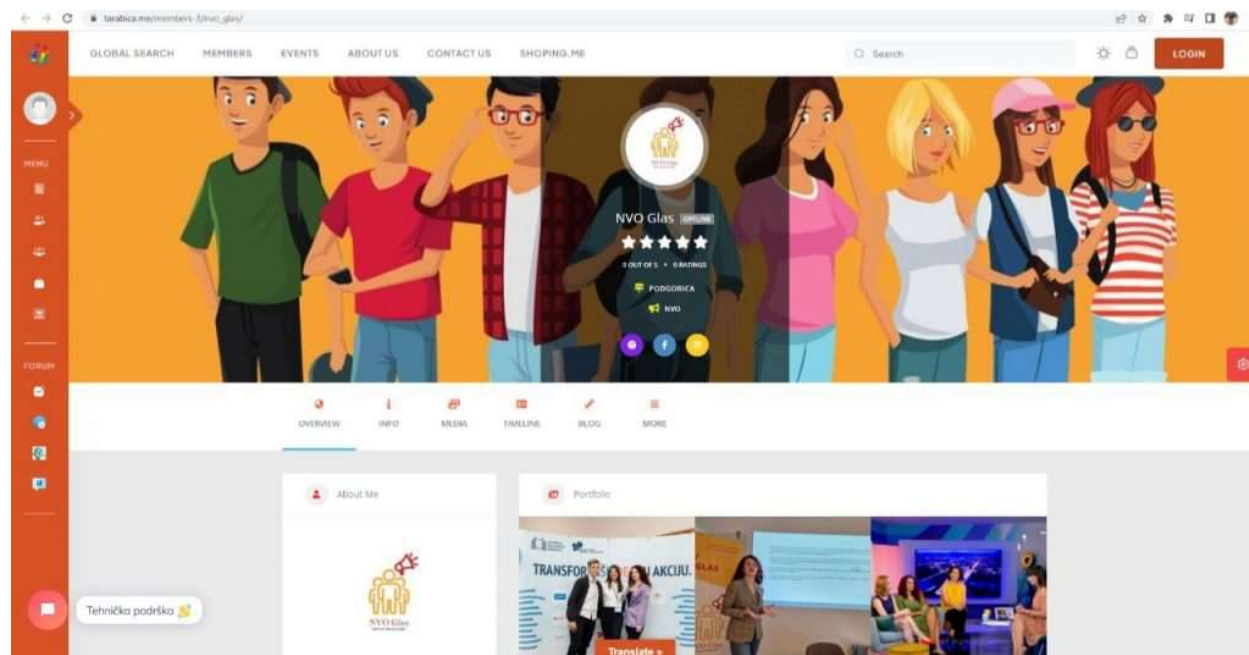
Na pomenutoj sjednici Skupštine MMCG, pored naše organizacije, u **punopravno članstvo primljena je NVO “Razboritost” iz Nikšića**, dok je konstatovano da je **iz Mreže isključena NVO “Omladinski klub Tivat”**, a **NVO “Prima” istupila iz iste**.

U okviru današnje sjednice Skupštine MMCG **predstavljeni su i rezultati konsultacija sa organizacijama članicama MMCG**, koje su održane od 7. do 13. aprila 2023. godine, kao i **izabrane tri nove članice Upravnog odbora MMCG: Željana Pajović iz Crnogorskog udruženja studenata političkih nauka – MAPSS, Milena Aković iz Omladinskog kluba Berane i Nikolina Adžić iz Udruženja pedagoga Crne Gore**.

NVO Glas i Komunumo na platformi tarabica.me

Kao organizacija kojoj je jedan od glavnih ciljeva promocija podsticaj razvoja preduzetništva među mladima, profil naše organizacije i Komunumo.App možete pronaći i na tarabica.me.

[Tarabica.me](https://tarabica.me) je crnogorska društvena mreža i poslovna baza namijenjena svim pojedincima, firmama i organizacijama, nastala iz potrebe za bržom pretragom ljudi i firmi koji nemaju mogućnost promocije i brzog prikazivanja putem pretraživanja na Google.

Pomoću opcije uključivanja tagova u okviru svog profila na tarabica.me platformi povećaćete doseg do vaše ciljane grupe.

Platforma sadrži i kategorije kao što su **Forum** i **Blog**, pruža opcije **napredne pretrage**, **ograničavanja vidljivosti objava na javne**, **za prijatelje i privatne** i **kreiranja Online CV-ja**. Ideja kreiranja ove platforme je integracija predstavnika svih grupa naše i biznis zajednice.

Uspješno realizovana omladinska razmjena “Eco-entrepreneurship: Future is Green”

U periodu od 20. do 27. aprila 2023. godine, šestoro divnih mladih ljudi imalo je priliku da, u ime naše organizacije, učestvuje na omladinskoj razmjeni “Eco-entrepreneurship: Future is Green” održane na Avali, Beograd, Srbija.

Mladi predstavnici šest partnerskih organizacija imali su priliku da **kreiraju i prezentuju alatke**, odnosno **oblike sesija** vezano za temu **eko-preduzetništva, održivosti i cirkularne ekonomije**.

Prvi dan razmjene započeo je međusobnim upoznavanjem učesnika kroz zanimljive igrice kao što su **Erasmus bingo, impossible mission, zapamti pokret i ime**.

Naši mladi su se, između ostalog, pozabavili **ekološkim problemima u našoj državi** i ostalim učesnicima objasnili **pojam „greenwashing“** kroz praktične primjere u Crnoj Gori.

Radionice su bile fokusirane na **timski rad, bolje upoznavanje** i na **rad za bolju ekološku budućnost**, uključujući i učešće mladih u **akciji čišćenja prirodne okoline**.

Ono što je za učesnike bilo najzanimljivije u okviru ove razmjene jeste bilo kreiranje **društvenih igrica (board games) i sadržaja za društvene mreže**.

Omladinska razmjena “Eco-entrepreneurship: Future is Green” je za naše mlade bilo jedno korisno iskustvo koje ih je naučilo koliko je važno čuvati životnu sredinu.

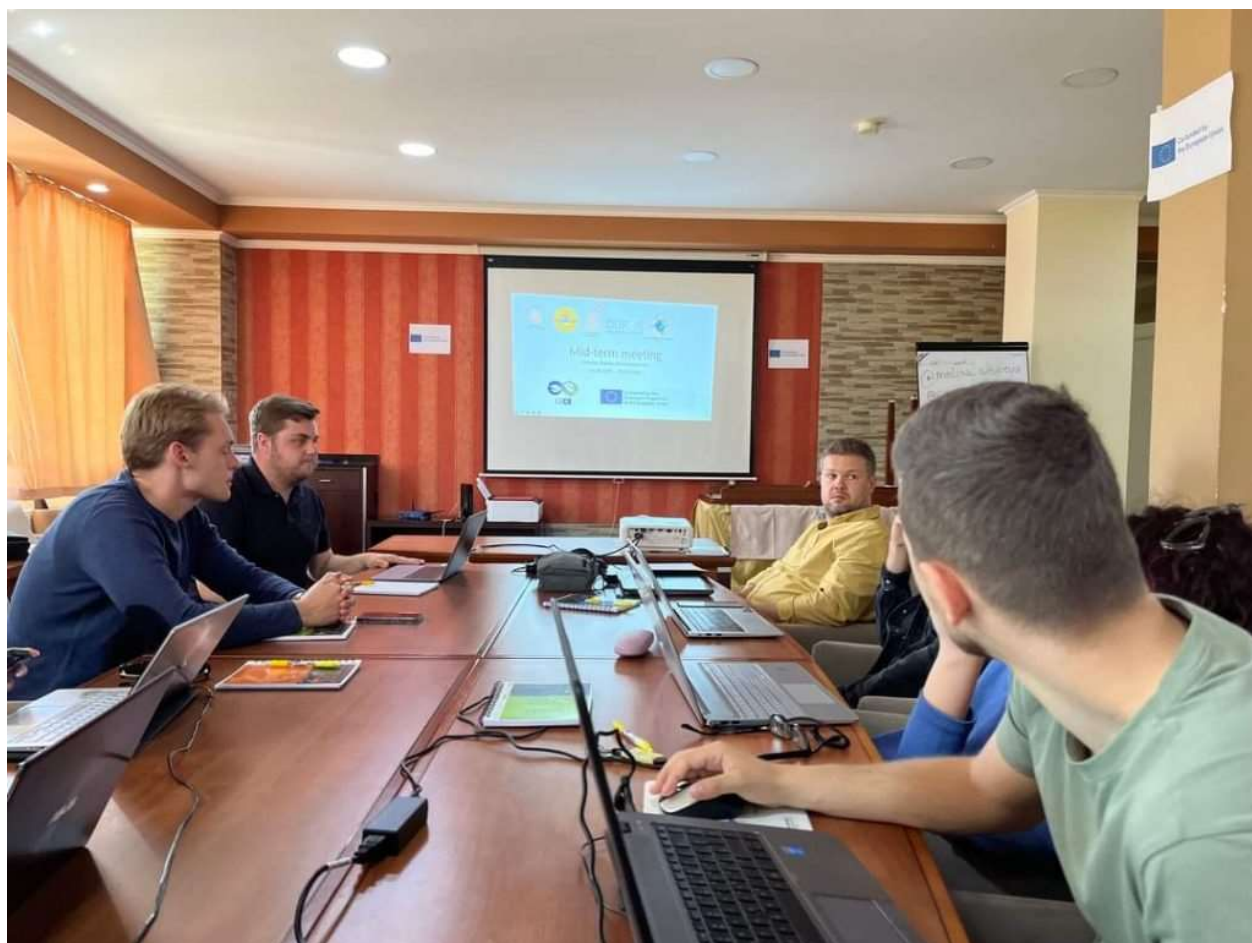
Ovaj događaj je treća aktivnost Erasmus+ projekta **“Eco-Entrepreneurship & Circular Economy: On the Path to Sustainable Change”** koji sprovodi **Next Generation** iz Sjeverne Makedonije sa partnerskim organizacijama **CET Prizren** sa Kosova*, **Okret/Spin** iz Bosne i Hercegovine, **Dorea Educational Institute** sa Kipra, **Youth Workers Alliance Vranje** iz Srbije i našom organizacijom iz Crne Gore.

Projekat **„Eco-Entrepreneurship & Circular Economy: On the Path to Sustainable Change“** (u trajanju od 24 mjeseca, s početkom od 1. maja 2022. godine) je u skladu sa prioritetima programa Erasmus+ i fokusiran je na **potrebe za povećanjem kapaciteta 6 omladinskih organizacija iz Programskih država** (Sjeverna Makedonija, Srbija i Kipar) i **Partnerskih država Zapadnog Balkana** (Bosna i Hercegovina, Kosovo* i Crna Gora) za rad sa **konceptima eko-preduzetništva i cirkularne ekonomije, za stvaranje mogućnosti razvoja kompetencija mladih ljudi u ovim oblastima i prenošenja principa cirkularne ekonomije u svoje prakse u predstojećim “zelenim” misijama tako da pomenute omladinske organizacije budu spremne da se suoče sa ekološkim i održivim izazovima 21. vijeka**.

Ovaj projekat je finansiran od strane **Evropske komisije** uz donacije od strane **Eko fonda, Rudnika uglja Pljevlja, Morskog dobra, Komunalno Budva** i **Opštine Nikšić** koji su prepoznali značaj istog.

Uspješno realizovan Mid-term meeting

U periodu od 4. do 7. maja, naši osnivači Milica Dedić i Miloš Laković, prisustvovali su mid-term meeting-u u okviru Erasmus+ projekta “Eco-Entrepreneurship & Circular Economy: On the Path to Sustainable Change”, održanom u Mostaru, Bosna i Hercegovina.

Predstavnici 6 partnerskih organizacija koje rade na implementaciji ovog projekta imali su priliku da diskutuju o rezultatima sprovođenja dosadašnjih aktivnosti projekta, iznesu izazove sa kojima su se susrijetali i kako su iste prevazilazili, kao i da podijele iskustva sa ostalim partnerima u okviru učešća na dosadašnjim aktivnostima i rada sa mladim učesnicima, obezbjeđivanja dodatnih resursa i međusobnih odnosa.

Nakon sumiranja rezultata dosadašnjeg rada, predstavnici 6 partnerskih organizacija dogovorili su periode i načine implementacije nadolazećih aktivnosti kao što su studijska vizita u Strugi, omladinska razmjena u Sutomotoru, lokalne radionice, konferencija u Skoplju i završni sastanak na Kipru. Omladinski radnici i mladi ljudi imaće priliku da direktno učestvuju na događajima međunarodne mobilnosti i lokalnim radionicama što će omogućiti da razviju svoje kompetencije, razumiju pojmove eko-preduzetništva i

cirkularne ekonomije, budu inspirisani uspješnim pričama svojih vršnjaka, razviju svoj preduzetnički način razmišljanja i postanu motivisani da preuzmu aktivnu ulogu u rješavanju problema životne sredine u svojim zajednicama i društvima.

Predstavnici 6 partnerskih organizacija su u okviru dvodnevnog sastanka **iznosili svoje ideje i gradili strategije za kreiranje društvene igre i online trening kursa**, kao dva ključna rezultata ovog projekta.

Nakon posvećenog rada, u okviru ove aktivnosti, predstavnici organizacija su imali priliku i da, uz lijepo druženje, upoznaju mnoge znamenitosti Mostara kao što su **Derviška tekija i Stari most**.

Erasmus+ projekat “Eco-Entrepreneurship & Circular Economy: On the Path to Sustainable Change” sprovodi **Next Generation** iz Sjeverne Makedonije sa partnerskim organizacijama **CET Prizren** sa **Kosova***, **Okret/Spin** iz **Bosne i Hercegovine**, **Dorea Educational Institute** sa **Kipra**, **Youth Workers Alliance Vranje** iz **Srbije** i našom organizacijom iz Crne Gore.

Projekat „Eco-Entrepreneurship & Circular Economy: On the Path to Sustainable Change“ (u trajanju od 24 mjeseca, s početkom od 1. maja 2022. godine) je u skladu sa prioritetima programa Erasmus+ i fokusiran je na potrebe za povećanjem kapaciteta 6 omladinskih organizacija iz Programskih država (Sjeverna Makedonija, Srbija i Kipar) i Partnerskih država Zapadnog Balkana (Bosna i Hercegovina, Kosovo* i Crna Gora) za rad sa **konceptima eko-preduzetništva i cirkularne ekonomije, za stvaranje mogućnosti razvoja kompetencija mladih ljudi u ovim oblastima i prenošenja principa cirkularne ekonomije u svoje prakse u predstojećim “zelenim” misijama** tako da pomenute omladinske organizacije budu spremne da se suoče sa ekološkim i održivim izazovima 21. vijeka.

Ovaj projekat je finansiran od strane **Evropske komisije** uz donacije od strane **Eko fonda, Rudnika uglja Pljevlja, Morskog dobra, Komunalno Budva** i **Opštine Nikšić** koji su prepoznali značaj istog.

Naša predstavnica na Osmom EUSAIR forumu i Petom forumu Jadransko-jonskih omladinskih organizacija

U periodu od 23. do 25. maja 2023. godine, predstavnica naše organizacije, **Sofija Milović**, imala je priliku da učestvuje na događaju o vještinama vođen mladima „Podrška vještinama mladih za suzbijanje odliva mozгова u jadransko-jonskom regionu“ u okviru Petog foruma Jadransko-jonskih omladinskih organizacija, kao i u aktivnostima Osmog godišnjeg foruma Strategije EU za Jadransko-jonski region održanih u Sarajevu, Bosna i Hercegovina.

U okviru sesije **Omladina Jadransko-Jonskog Regiona Iznosi Svoje Ideje Za Bolje Angažovanje Mladih U Strategiji EU za Jadransko-jonski region (EUSAIR)** koja je uslijedila nakon istoimene panel diskusije, **Sofija** je zajedno sa ostalim učesnicima imala priliku da u okviru prethodnog **koordinacionog sastanka** pronađe odgovore na postavljena pitanja i na osnovu **zaključaka** sa prethodnog **Četvrtog foruma** vezano za **potrebe mladih za boljom informisanošću o pristupu EU grantovima, podršku digitalizaciji, podsticanju donošenja inovativnih rješenja u oblasti održivosti i životne sredine, potrebe bolje povezanosti regiona, sprječavanje odliva mozgov, pružanje podrške pokretanju održivog turističkog sektora i samozapošljavanju uopšte, povezivanje sa kulturnim i kreativnim industrijama, podizanje svijesti i znanja o „plavom rastu“**, u grupama pronađu odgovore na neka ključna pitanja što je jedan od predavača prezentovao.

Radni dio je nastavljen **sesijom Razgovori Za Umrežavanje. Podrška Razvoju Vještina Mladih. Najbolje Prakse Iz Regiona I Šire** u okviru koje je naša **Sofija** sa ostalim učesnicima imala priliku da **identifikuje primjere projekata i inicijativa za zaustavljanje odliva mozgova u regionu, sa posebnim osvrtom na ulogu omladinskih organizacija u angažovanju i promociji mladih na lokalnom, regionalnom, nacionalnom i međunarodnom nivou.**

Nakon sesije **predstavnici Makroregiona su predstavili svoje prioritete, inicijative, rješenja u vezi sa razvojem vještina za mlade u sektorima kulturnog turizma,** kao oblasti od zajedničkog interesa.

Ovaj nadasve uspješno realizovan događaj koji je obilovao još mnogim značajnim panel diskusijama, naveo je sve učesnike na razmišljanje o mogućoj budućoj saradnji i zajedničkim projektima.

Komunumo na završnoj konferenciji DRIFT projekta

U ponedjeljak, **12. juna**, **Zoran Mastilović** je imao priliku da predstavi **Komunumo platformu** na završnoj konferenciji na kojoj su bili predstavljeni rezultati projekta „**Evropska praksa za snažnu lokalnu zajednicu**„ i **DRIFT** u organizaciji **Mreža za evropske politike- Master** i **Unija mladih preduzetnika Crne Gore** održane u prostorijama **Upbeat Hub-a** u Podgorici.

Konferenciju su uvodnim govorima otvorili **Andrea Popović**, izvršna direktorica Mreže za evropske politike- MASTER, **Nađa Dragović**, predstavnik Fonda za aktivno gradjanstvo i **Uroš Bulatović**, predsjednik Unije mladih preduzetnika, nakon čega je predstavljena online platforma “**Aj na posa’**”, koja ima za cilj povezati mlade ljude i poslodavce, u cilju veće zapošljivosti mladih.

U nastavku konferencije, pored Komunumo platforme predstavljene su i preostale tri biznis ideje – **Park me Up**, **CEKA** i **ReUse** koje su nastale i podržane kroz DRIFT projekat i koje su dobile novčane nagrade od predstavnika **Kancelarije za mlade Glavnog grada – Sekretarijat za lokalnu samoupravu**, firme **Meer** i **GreenDrive**.

Prisutni su u okviru ove konferencije imali priliku da međusobno razmijene ideje, nakon čega je događaj završen dodjeljivanjem nagrada za najbolje prototipe ideja mladih, kao i sertifikata najuspješnijim učesnicima projekta.

Projekat "Drift" podržan je kroz javni poziv "**Odgovorno i solidarno: građani preuzimaju inicijativu**" koji realizuje **Fond za aktivno građanstvo – fAKT**, u partnerstvu sa nevladinim organizacijama **Udruženje roditelja djece sa teškoćama u razvoju „Zračak nade“** i **Aktivna zona**.

Prigrlimo nadu: Obilježavanje Svjetskog dana izbjeglica sa Komunumom

U toku jučerašnjeg dana, u NEST COWORKING prostorijama, događajem „Prigrlimo nadu: Obilježavanje Svjetskog dana izbjeglica sa Komunumom“ obilježili smo jedan veoma važan dan i pružili podršku svim izbjeglicama širom svijeta.

„Svjetski dan izbjeglica pruža nam priliku da se duboko zamislimo nad sudbinama miliona ljudi širom svijeta koji su prinuđeni da napuste svoje domove i izloženi su različitim izazovima i poteškoćama. Danas želimo prigriliti nadu i istaknuti važnost solidarnosti, razumijevanja i podrške prema izbjeglicama. Želimo im pružiti osjećaj dobrodošlice, sigurnosti i prilike da ostvare svoje pune potencijale u novim zajednicama.“, poručila je naša izvršna direktorica, **Milica Dedić**, u okviru uvodnog obraćanja.

„U Podgorici smatramo da dolaskom izbjeglica i migranata ona postaje drugacija, maštovitija, bogatija i bolja. U Glavnom gradu smo svjesni da put inkluzije nije nimalo lak. Izazovi na putu potpunog uključenja marginalizovanih grupa u našu zajednicu su brojni. Od nerazumijevanja patrijahalne sredine, jezičke barijere, nedovoljno razvijenog tržišta rada do podizanja djece migranata i izbjeglica u novoj sredini i neprilagođenosti obrazovnog sistema, govori samo o nekim problemima sa kojima se naši sugrađani svakodnevno suočavaju.“ poručila je mr Jelena Milić, Viša samostalna savjetnica I u Skupštini Glavnog grada u ime Predsjednice Skupštine Glavnog grada Podgorice dr Jelene Borovinić Bojović u okviru uvodnog obraćanja, napomenuvši da ćemo u svim organima i zaposlenim u administraciji Glavnog

grada imati **pouzdanog partnera** dok zajedno ne stvorimo **Komunumo** odnosno zajednicu jednakih šansi za sve.

Nakon inspirativnih govora događaj je nastavljen **panelom 1: “Izbjeglice, migranti i strani državljani u Crnoj Gori: činjenice i izazovi”** kojim je moderirala **Tea Babić, generalna sekretarka NVO Glas i članica Komunumo tima**, a čijem kvalitetu su doprinijeli sjajni **učesnici** među kojima su bili **Slobodan Raščanin, šef Pravne službe, UNHCR Montenegro, Danijela Brajković, savjetnica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ksenija Đurković, terenski radnik na projektu “Pomoć u pristupu pravima tražiocima azila i osobama kojima je odobrena privremena i međunarodna zaštita u Crnoj Gori”, Crveni krst Crne Gore i Aleksandra Dubak, koordinatorica Gradjanske alijanse.**

U okviru diskusije gospodin **Raščanin** je objasnio koja je **razlika između statusa migranata i izbjeglica.**

Gospođa **Brajković** kao ključne oblasti u kojima je primijećen nedostatak zaštite ili kršenje prava izbjeglica, migranata i stranih državljana u Crnoj Gori navela je **neadekvatan pristup zdravstvenoj zaštiti zbog nedostatka medicinskog kadra i značaj psihološke podrške i postojanja informativnih brošura.** Takođe, prema navodima gospođe Brajković, **na graničnim prelazima ne postoje adekvatne prostorije za zadržavanje na graničnim prelazima, teško se može prilagoditi ishrana shodno religiji i medicinskim indikacijama, pa službenici često moraju da improvizuju.**

Kao najveće prepreke sa kojima se suočavaju izbjeglice, migranti i strani državljani u Crnoj Gori gospođa **Dubak** je navela **nepoznavanje jezika i nemogućnost dobijanja prava na rad u toku devet mjeseci, osim mogućnosti rada u Centar za prihvatanje što ograničava njihovu samostalnost.** Kasnije se, kako je navela gospođa Dubak, suočavaju sa jezičkim barijerama, **poteškoćama u okviru administrativnih procedura, posebno u slučaju otvaranja žiro računa što naše banke ne dopuštaju i što onemogućava isplatu doprinosa i zarada, kao i diskriminacija i manjak prevodilačkog kadra.**

Kao najčešće potrebe i zahtjeve koje imaju migranti i izbjeglice u našem području, gospođa **Đurković** je navela **medicinske asistencije, pravo na zdravstvenu zaštitu, komunikaciju sa vaspitno-obrazovnim ustanovama radi obrazovanja djece i uopšte komunikacija sa poslodavcima i raznim institucijama.**

Gospodin **Raščanin** je objasnio da **UNHCR definiše budžet i pravce jednom godišnje i da su državni organi u Crnoj Gori u obavezi da sarađuju sa tom međunarodnom organizacijom.**

Zaštitnik za ljudska prava i slobode Crne Gore tokom monitoringa u razgovoru sa ljudima stimuliše ih da se obrate toj instituciji. Gospođa **Brajković** smatra da se **stigmatizacije migranata i izbjeglica kao društvo teško oslobađamo i da još uvijek postoji negativno mišljenje kada se pomene migrant.** Kao preporuke za unapređivanje situacija u vezi s pravima izbjeglica, migranata i stranih državljana gospođa Brajković je predložila da se **evidentiraju lica ukoliko žele azil, da se unaprijede uslovi u azilu i da organi shvate da postoji želja i volja da se radi kooperativno da bi se unaprijedio cijeli sistem.**

Gospođa **Dubak** je naznačila da je veoma važno da se **migranti upoznaju sa svojim pravima po ulasku u Crnu Goru,** kao i da se **policijski i ostali državni službenici dodatno edukuju** u toj oblasti.

Crveni krst, kako je navela gospođa **Đurković,** kako bi pomogao migrantima i izbjeglicama da se integrišu u naše društvo, pruža različite usluge i programe kao što su **učenje jezika, call centre na tri jezika, radionice, edukacije, pomoć u izradi domaćih zadataka i izlete.**

UNHCR, kako je naveo gospodin Rubežić, pokreće razne inicijative i finansijski podržava različite projekte, pruža pomoć individuama i saraduje sa državnim institucijama. Rubežić je naglasio da se Crna Gora visoko popela na lestvici po broju izbjeglica i da relevantnim institucijama treba odati priznanje za posvećen rad.

Svi učesnici panela su bili saglasni da je međusobna saradnja sa relevantnim institucijama i organizacijama od velike važnosti za uspješan rad na prevazilaženju izazova sa kojima se migranti i izbjeglice susrijeću u našoj državi.

Prvi panel je završen postavljanjem interesantnih pitanja prisutnih usmjerenih ka panelistima tipa pitanja da li se i ukrajinski milioneri smatraju izbjeglicama i kako jedan stranac koji radi kao freelancer može dobiti neki status u Crnoj Gori a da nije zaposlen u neku crnogorsku firmu. Panelisti su u okviru odgovora na postavljena pitanja uputili prisutne na zakone o strancima i digitalnim nomadima, činjenici da zakon o freelancing-u još nije donijet i da među načine za rješavanje pravnog statusa spadaju otvaranje sopstvenog preduzeća, nostrifikovanje diplome i dobijanje ekonomskog državljanstva.

Nakon sjajnog panela 1, nastavljeno je sa panelom 2: „Deficit radnih mjesta u Crnoj Gori: rješavanje jaza u zapošljavanju“ kojim je moderirala Jelena Vukčević, članica Komunumo tima, a čijem kvalitetu su doprinijeli sjajni učesnici među kojima su bili Jovan Kostić, v.d. pomoćnika direktora Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, Uroš Bulatović, predsjednik Unije mladih preduzetnika, Jelena Bojanović, šefica službe za upravljanje informacijama, procesima i dokumentacijom u kompaniji „13. Jul- Plantaže“ i Milica Radonjić, saradnica za život i ekonomsku inkluziju, UNHCR.

Zavod za zapošljavanje Crne Gore, kako je naveo gospodin Kostić, realizovaće šest programa zapošljavanja jer svaki poslodavac među kandidatima za zapošljavanje zahtijeva specifične vještine kao što su poznavanje stranih jezika, informatička pismenost i druge licence.

Unija mladih preduzetnika je fokusirana na podsticanje preduzetničkog duha među mladima i kako je naveo gospodin Bulatović, radili su to kroz međusobno dijeljenje znanja neophodna za vođenje biznisa i kroz organizaciju neformalnih druženja u cilju podsticanja motivacije i upornosti.

Najčešće pozicije koje se traže u kompaniji „13. jul – Plantaže“, kako je navela gospođa Bojanović, su uglavnom niskokvalifikovani radnici u voćarskoj proizvodnji i operacijama u vinogradu. Gospođa Bojanović je istakla da se ta kompanija poslednjih godina suočava sa problemom nemogućnosti obezbjeđivanja radne snage shodno sopstvenim potrebama.

Gospođa Radonjić je objasnila da pravni status nije prepreka za zapošljavanje izbjeglica u Crnoj Gori odnosno da im nije potrebna radna dozvola da bi došli do posla. Lica koja imaju privremenu zaštitu mogu da se zaposle pod istim uslovima kao svaki crnogorski državljanin. Izuzetak su, kako je objasnila gospođa Radonjić, lica koja imaju privremeno ili stalno nastanjenje i koja time podliježu Zakonu o strancima. Kao glavnu prepreku sa kojom se izbjeglice suočavaju prilikom traženja i zadržavanja posla, Radonjić je istakla neposjedovanje dokumenta kao što je diploma, ali UNHCR vrijedno radi na procedurama za dokazivanje kvalifikacija. Kao problem sa kojim se suočavaju majke, žene izbjeglice, na sopstvenom putu potrage za zaposlenjem, Radonjić je navela i nedostatak opcije za čuvanje djece što je rezultat prebukiranosti kapaciteta naših vrtića.

Na tržištu rada u Crnoj Gori, kako je naveo gospodin Kostić, postoji velika potražnja za hotelska zanimanja, kao i za zanimanjima u sektoru građevinarstva i zdravstva. Postoji velika potražnja za

zanimanjima kao što su vozači, frizeri, kozmetičari, profesori matematike, fizike i hemije, profesori razredne nastave, inženjeri, specijalisti i farmaceuti. Kako je tržište rada u Crnoj Gori dosta dinamično tako se mijenja i potražnja, zaključio je **Kostić**.

Kao **nedostajuće vještine među mladima** gospodin **Bulatović** je naveo **soft skills, vještine delegiranja zadataka i vještine organizacije poslovanja**.

Kako **kompanija „13.jul-Plantaže“** većinom zapošljava radnike na niskokvalifikovanim poslovima, gospođa **Bojanović** je istakla da im je najbitnije da **kandidati iskažu volju i spremnost za rad**.

UNHCR pruža individualnu podršku, pravnu pomoć prilikom zaposlenja izbjeglica i pomoć u okviru administrativnih procedura. Kao pozitivan primjer njihovog uspješnog rada, gospođa **Radonjić** je navela primjer osobe iz Bjelorusije koja je otvorila svoj salon i dobila grant od Zavoda za zapošljavanje.

Kao najveće prepreke s kojima se suočavaju strani radnici prilikom traženja posla, gospodin **Kostić** je naveo **nepoznavanje našeg pa čak i engleskog jezika, nedostatak opcija za čuvanje djece i neposjedovanje matičnog broja, što stvara probleme u našoj administraciji**.

Za sve je potreban dobar **networking** i za rad kod **privatnika nije potrebno posjedovanje diplome**, već se traži **radnik koji kvalitetno obavlja poslove**, i ti uslovi izbjeglicama olakšavaju zaposlenje, zaključio je **Bulatović**.

Slična situacija je i u **kompaniji „13.jul-Plantaže“** koja, kako je objasnila **Bojanović**, za **poslove koje ne zahtijevaju veliku stručnost, ne postavlja velike zahtjeve, tako da su stranci dobro došli**.

Radonjić je kazala da je od velike važnosti **iskoristiti potencijal školovanih ljudi među izbjeglicama**, što jedino možemo uraditi zajedničkim radom na uklanjanju jezičkih barijera.

Kako je objasnio gospodin **Kostić**, **Zavod za zapošljavanje posreduje i u zapošljavanju stranaca, tako da svi oni sa njihove evidencije imaju ista prava kao i crnogorski državljani**.

Kao **prepreke pri zapošljavanju stranaca** **Bulatović** vidi **neobuhvaćenost dobijanja svih dokumenata u okviru jedne institucije i nemogućnost prihvatanja digitalnih dokumenata**. **Unija mladih preduzetnika** se više fokusira na mlade iz Crne Gore, ali svaki strani državljanin koji joj se direktno obrati imaće priliku za **besplatno savjetovanje oko pokretanja sopstvenog biznisa**.

Gospođa **Bojanović** je kazala da **kompanija „13.jul-Plantaže“** zapošljava najviše strance iz regiona, dok ostalim strancima, zbog fizičkih barijera, obezbjeđuju prevodioce koji zaposlenim strancima predstavljaju podršku pri završavanju administrativnih procedura.

UNHCR je krovna organizacija za zaštitu izbjeglica u Crnoj Gori koja, takođe, **promoviše pozitivne priče iz prakse**. Gospođa **Radonjić** je napomenula da se **dolazak izbjeglica u Crnoj Gori pozitivno odrazio na crnogorski budžet**, kao i da nijesu svi iz Ukrajine u dobroj ekonomskoj poziciji već ima i onih među njima koji vape za podrškom i pomoći.

Drugi panel je završen **postavljanjem interesantnih pitanja prisutnih usmjerenih ka panelistima**, nakon čega se događaj nastavio **prezentacijom Komunumo platforme**.

Milica Dedić i **Zoran Mastilović** su prisutne upoznali sa **značenjem samog termina Komunumo, njegovom misijom, načinom na koji rješava potrebe za učenjem jezika i zapošljavanjem izbjeglica, migranata i**

stranih državljana, njegovim karakteristikama i prednostima, nakon čega je uslijedio set pitanja od strane gostiju.

Ovaj više nego uspješan događaj predstavljao je **priliku ne samo za razmjenu ideja i iskustava, već priliku i za stvaranje veza i partnerstava, jer samo zajedničkim snagama možemo dovesti do trajnih rješenja izazova sa kojima se izbjeglice susrijeću u našem društvu.**

Komunumo u Sarajevu u okviru RISE Regional Mobility Program

U periodu od 22. do 24. juna naša izvršna direktorica i članica Komunumo tima, Milica Dedić, imala je priliku da boravi u Sarajevu, Bosna i Hercegovina, u okviru RISE Regionalnog programa mobilnosti (RISE Regional Mobility Program) u cilju povezivanja sa svojim vršnjacima i iskusnim preduzećima, istraživanja sličnih modela socijalnog preduzetništva, razmjene ideja i iskustava, kao i ostvarivanje budućih partnerstava.

U okviru prvog dana boravka u Sarajevu Milica je imala priliku posjetiti predstavnike **RYCO kancelarije za Bosnu i Hercegovinu, Nadiru Ćuruliju i Nikolu Kandića**. U razgovoru sa Nadirom i Nikolom, Milica je imala priliku da se upozna sa njihovim radom i aktuelnim programima koje sprovode, kao i da nakon predstavljanja Komunuma platforme sasluša njihove savjete za dalji razvoj iste i dobije poklon za uspomenu na nadasve korisnu posjetu.

Nakon divnog druženja sa Nikolom i Nadirom, Milica je imala priliku da se sastane i sa predstavnicima **RISE lokalnog inkubatora, Udruženja građana Nešto Više, Dušanom Cvjetinovićem, Adnanom Čavčićem i Amrom Fejzić**. U toku razgovora sa Dušanom i Adnanom, Milica je imala priliku da **predstavi Komunumo platformu, upozna se sa njihovim aktuelnim projektima i razmijeni ideje i iskustva u okviru rada u oblasti nevladinog sektora**.

Prvi dan ovog programa završen je **upoznavanjem grada i susretanjem sa prijateljima iz tog grada uz degustaciju lokalnih piva i ćevapa**.

Drugi dan ovog programa započet je sastankom sa **Adelom Ramić i Sejdefom Bašić iz Fondacije Mozaik u prostoru Startup studia Sarajevo**.

Kao jedna od najinovativnijih fondacija u Jugoistočnoj Evropi koja sistemski osnažuje i ulaže u mlade za uzor u lokalnim zajednicama i koja je postala istinski partner mladima koji se nesebično trudi da sve prilike, bez obzira odakle dolaze, okupi na jednom mjestu, posebno kroz dva projekta **lonac.pro** i **Startup studio**, bilo je prirodno da će baš ta fondacija biti Miličin izbor za posjetu.

U toku razgovora sa Adelom, Milica je imala priliku da **predstavi Komunumo platformu i sazna nešto više o načinima podrške koje fondacija Mozaik pruža, kao i da razmotri prilike za buduću saradnju**.

U toku drugog dana programa Milica se susrela sa svojim prijateljima iz Sarajeva sa kojima je obišla mnoge znamenitosti grada kao što su **Vječna vatra, Baščaršija i Principov most (Latinska ćuprija)**.

Dan je završen druženjem i razmjenom ideja i iskustava sa **Veldinom Lisičićem i Edinom Hasić**, predstavnicima tima **Green Energy Wind** sa prošlogodišnjeg RISE programa.

Posljednjeg dana programa Milica je posjetila **Ilidžu**, nakon čega se zaputila svom gradu noseći sa sobom divne uspomene iz Sarajeva.

RISE – Regional Incubator for Social Entrepreneurs projekat implementira šest organizacija regiona Zapadnog Balkana: **Balkan Green Foundation, ARNO, Nešto Više, SMart Kolektiv, Inovaciono preduzetnički centar Tehnopolis i Yunus Social Business Balkans**.

Ovaj projekat je kofinansiran od strane **AFD – Agence Française de Développement, Evropske unije i Regional Youth Cooperation Office – RYCO**. Njegov konzorcijum čine **PULSE Group, RYCO, SEEYN i OFAJ DFJW**.

Uspješno realizovana study visit “Eco-entrepreneurship & Circular Economy”

U periodu od 22. do 28. juna četvero divnih mladih ljudi imalo je priliku da, u ime naše organizacije, učestvuje u aktivnostima studijske posjete “Eco-entrepreneurship & Circular Economy” održane u Strugi, Sjeverna Makedonija.

Prvog dana posjete učesnici su obišli fabriku “Zaum”, gdje su imali priliku da saznaju nešto više o procesu obrade lješnika i proizvodnji kreme i namaza.

U toku tog dana posjetili su i odlagalište i prijemno mjesto otpada i saznali da se drvo, plastika, željezo, bakar i aluminijum takođe recikliraju. Došli su takođe do saznanja da ta kompanija ima ugovore sa svim fabrikama i tržištima koja se bave otpadom – otkupljuju taj otpad i obrađuju ga.

Sledećeg dana posjetili su ekološke partnere u Ohridu i uživali u prirodnoj ljepoti Sjeverne Makedonije. Takođe, učesnici su prošetali planinom Vrpčani, gdje su posjetili ekocentar i saznali nešto više o biljkama i životinjama karakterističnim za tu oblast.

Posljednja posjeta bila je fabrici “Uniplastic”, gdje su učesnici stekli dublje razumijevanje procesa i proizvodnje proizvoda od recikliranog materijala. Ova fabrika je poznata po proizvodnji čamaca.

Ova studijska posjeta pružila je učesnicima saznanje o različitim industrijama i ekološkim praksama u Sjevernoj Makedoniji. Pored toga učesnici su imali priliku istražiti prirodnu ljepotu regiona i upoznavaju se sa bogatstvom biljnog i životinjskog svijeta.

Ovaj događaj je **peta aktivnost Erasmus+ projekta “Eco-Entrepreneurship & Circular Economy: On the Path to Sustainable Change”** koji sprovodi **Next Generation** iz **Sjeverne Makedonije** sa partnerskim organizacijama **CET Prizren sa Kosova***, **Okret/Spin iz Bosne i Hercegovine**, **Dorea Educational Institute sa Kipra**, **Youth Workers Alliance Vranje iz Srbije** i našom organizacijom iz **Crne Gore**.

Projekat „Eco-Entrepreneurship & Circular Economy: On the Path to Sustainable Change“ (u trajanju od 24 mjeseca, s početkom od 1. maja 2022. godine) je u skladu sa prioritetima programa Erasmus+ i fokusiran je na potrebe za povećanjem kapaciteta 6 omladinskih organizacija iz Programskih država (Sjeverna Makedonija, Srbija i Kipar) i Partnerskih država Zapadnog Balkana (Bosna i Hercegovina, Kosovo* i Crna Gora) za rad sa konceptima eko-preduzetništva i cirkularne ekonomije, za stvaranje mogućnosti razvoja kompetencija mladih ljudi u ovim oblastima i prenošenja principa cirkularne ekonomije u svoje prakse u predstojećim “zelenim” misijama tako da pomenute omladinske organizacije budu spremne da se suoče sa ekološkim i održivim izazovima 21. vijeka.

Ovaj projekat je finansiran od strane **Evropske komisije** uz donacije od strane **Eko fonda, Rudnika uglja Pljevlja, Morskog dobra, Komunalno Budva i Opštine Nikšić** koji su prepoznali značaj istog.

Učešće naše izvršne direktorice na treningu “Digital Entrepreneurship and Self- development”

U periodu od 29. juna do 2. jula, naša izvršna direktorica, **Milica Dedić**, imala je priliku da pohađa trening kurs „Digital Entrepreneurship and Self-development“ u organizaciji **WBAA (Western Balkans Alumni Association)**, održanog u Kolašinu, Crna Gora.

U okviru prvog radnog dijela treninga učesnici su imali priliku da čuju nešto više o digitalnom preduzetništvu u okviru sesije koju su održali **treneri Miloš Janković i Andrija Rakočević**. Koja je **definicija digitalnog preduzetništva**, koje su **njegove prednosti** a koji **ključni elementi uspješnog digitalnog preduzetništva**, na koje sve **izazove i mogućnosti** možemo naići na putu **razvoja digitalnog preduzetništva** bilo je nešto o čemu su **Miloš i Andrija** govorili u okviru prve sesije, predstavljajući i **sopstvene biznise**.

U nastavku dana, učesnici su imali priliku za **druženjem i upoznavanjem sa prirodnim ljepotama Nacionalnog parka Biogradska gora.**

Drugi radni dan započet je **radom u grupama** u okviru kojeg su učesnici međusobno **diskutovali i razmjenjivali ideje potencijalnih digitalnih preduzeća.**

U okviru te sesije, **Milica** je imala priliku da predstavi **Komunumo platformu** kao ideju digitalnog socijalnog preduzetništva koja je u razvojnoj fazi.

Nakon prezentovanja biznis ideja, učesnici su imali priliku da **rade na ličnom razvoju** u okviru sesije koju je vodila **psihološkinja Nikolina Adžić**, čime je završen jedan veoma koristan trening.

Western Balkans Alumni Association (WBAA) je regionalno udruženje alumnista iz Albanije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Severne Makedonije, Kosova* i Srbije koji su dio studija proveli u državama članicama EU ili trećim zemljama pridruženim Erasmus+ programu, bilo kao stipendista iz EU ili stipendista zemalja EU, ili kao pojedinac koji se samostalno finansira.

Komunumo predstavljen i na Munich Start-up festivalu u okviru izlaganja SIA tima

U okviru start-up festivala u Minhenu, održanog 19. jula, **Social Impact Award** tim je imao priliku da, na izložbi više od 25 start-up-ova i partnerskih mreža, predstavi i po jedan internacionalni SIA alumni projekat za svaki od 17 ciljeva održivog razvoja.

KOMUNUMO
SIA Alumni 2022
Montenegro

watch me to learn more

10 REDUCED INEQUALITIES

What we do

Komunumo is an innovative platform empowering migrants, refugees, and foreign nationals through language learning and employment support. With user-friendly features, comprehensive resources, and expert guidance, we bridge gaps, reduce inequalities, and foster inclusive opportunities. Together, we can create a more inclusive and empowered world.

- 1 Facilitating language acquisition for integration.
- 2 Enhancing job opportunities and skills.
- 3 Promoting equality and inclusivity.

10 REDUCED INEQUALITIES

SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOAL 10

Reduce inequality within and among countries.

Ensuring equal opportunity and reducing inequalities of outcome, including by eliminating discriminatory laws, policies and practices and promoting appropriate legislation, policies and action in this regard.

Find out how our SIA Alumni Komunumo tackle SDG 10

watch me to learn more

Tako je **Komunumo** predstavljen kao **poduhvat koji se bavi ciljem održivog razvoja (Cilj 10 – Smanjenje nejednakosti)**, i to kroz sjajne flajere i kratko video predstavljanje od strane naše **Milice Dedić**, članice Komunumo tima.

Naša izvršna direktorica kao polaznica međunarodne ljetnje škole o održivoj energiji

U periodu od 10. do 19. avgusta, naša izvršna direktorica, **Milica Dedić**, imala je priliku da pohađa 18. ljetnju školu o „Naprednom planiranju pristupačne, sigurne i održive energije“ (18th International Summer School “Advanced Planning of Affordable, Secure and Sustainable Energy”) održane u etno selu „Čardaci“, Vitez, Bosna i Hercegovina, ekološki održivom kompleksu, sa upotrebom obnovljivih izvora energije kao što su geotermalna, solarna i biomasa, kao savršenom ambijentu za učenje o održivoj energiji.

Organizovana od strane **Regionalnog Centra za Obrazovanje i Informacije o Održivom Razvoju u Jugoistočnoj Evropi (REIC)**, ova škola okupila je stručnjake, magistre, doktorante i mlade profesionalce iz regiona, kako bi zajedno istražili izazove i mogućnosti u oblasti održive energije.

Prvog dana, polaznici iz različitih zemalja i pozadina, povezani strašću prema održivoj energiji, imali su priliku da se međusobno upoznaju.

Drugi dan škole započet je **predstavljanjem organizatora i partnera**, uključujući GIZ i ECF, nakon čega su uslijedila predavanja i radionice. Prvo predavanje bilo je o **dekarbonizaciji i čistoj energiji**, predstavljeno od strane stručnjaka iz GIZ-a. Učesnici su imali priliku da čuju stručnjake iz ove oblasti i da se uvjere da dekarbonizacija nije samo pitanje korišćenja obnovljivih izvora energije, već da uključuje mnogo dublje promjene u društvu i ekonomiji. Nakon toga, uslijedile su radionice o **strategijskom planiranju** gdje su polaznici, kroz simulacije i praktične vježbe, naučili kako da **razviju konkretne planove za energetske projekte**.

Treći dan bio je posvećen dubljem razumijevanju energetskih tema. Polaznici su imali priliku da čuju **predavanja o cirkularnoj ekonomiji, energetskoj efikasnosti i podršci obnovljivim izvorima energije**. Nakon predavanja, učestvovali su u radionici o primjeni **cirkularne ekonomije i konceptima zelene sertifikacije**. Popodne je bilo rezervisano za radionicu o **podršci obnovljivim izvorima energije**.

Četvrti dan bio je poseban jer su polaznici imali priliku da **posjete različita energetska postrojenja u Ethno selu Čardaci**. Ovo je bila praktična prilika da vide kako funkcionišu **solarna, biomasa, geotermalna i mala hidroelektrana**. Takođe, imali su **izlet** do predivnog **Prokoškog jezera**, gde su se povezali sa prirodom.

Peti dan donio je dublje razumijevanje energetskih pitanja. Polaznici su imali priliku da slušaju predavanja o **digitalizaciji u energetici i novim poslovnim modelima**. Održane su radionice i grupni radovi kako bi bolje razumjeli kako primijeniti ove koncepte u praksi.

Šesti dan bio je fokusiran na nove poslovne modele u energetskom sektoru. Polaznici su imali predavanja o **ESCO (Energy Service Company) modelima i studije slučaja o implementaciji rješenja za energetske efikasnost**. Nakon ovih inspirativnih predavanja, uslijedile su radionice i grupni radovi kako bi bolje razumjeli kako primijeniti ove modele u stvarnom svijetu.

Sedmi dan bio je posvećen **razvoju i implementaciji građanskih energetskih projekata**. Polaznici su imali priliku da čuju predavanja o **metodologiji vođenja ovih projekata**. Nakon predavanja, uslijedile su radionice na kojima su razvijali planove za projekte u lokalnim zajednicama.

Osmi dan bio je fokusiran na **energetski pristup i sigurnost u Jugoistočnoj Evropi**. Polaznici su slušali predavanja o ovoj važnoj temi i radili u grupama na različitim aspektima energetske sigurnosti.

Deveti dan bio je dan **prezentacija**. Grupama je bilo dato vrijeme da **prezentuju svoje projekte i rad iz prethodnih dana**.

Ovo je bio prilika da polaznici pokažu sve što su naučili i razmijene ideje sa drugima. Nakon prezentacija, uslijedila je **diskusija i dodjela nagrada za najbolje projekte**.

Ova ljetnja škola bila je ne samo edukativno iskustvo, već i prilika za **sticanje novih prijatelja i zabave nakon kvalitetnog rada**.

Poslednji dan ljetnje škole bio je dan za oproštaj. Nakon doručka, polaznici su krenuli sa pripremama za povratak kući, **bogatiji za nova prijateljstva i znanja, kao i inspirisani da se više angažuju u oblasti održive energije i doprinesu pozitivnim promjenama u svojim zajednicama**.

Uspješno realizovana omladinska razmjena "Sustainable Innovations: Eco-Visionaries of Tomorrow", aktivnost Erasmus+ projekta "Eco-Entrepreneurship & Circular Economy: On the Path to Sustainable Change"

U periodu od 2. do 9. septembra naša organizacija je imala priliku da bude domaćin u implementaciji omladinske razmjene "Sustainable Innovations: Eco-Visionaries of Tomorrow" ("Održive inovacije: Ekovizionari sjutrašnjice"), aktivnosti dvogodišnjeg Erasmus+ projekta "Eco-Entrepreneurship & Circular Economy: On the Path to Sustainable Change" u Sutomoru, Crna Gora i ugosti 36 mladih iz šest zemalja- Sjeverna Makedonija, Srbija, Bosna i Hercegovina, Kosovo*, Kipar i Crna Gora.

Po dolasku učesnika i kratkom odmoru od puta, razmjena je zvanično otvorena međusobnim predstavljanjem i predstavljanjem programa razmjene, nakon čega su učesnici imali priliku da u blizini hotela posjete lokalni festival u okviru kojeg su imali priliku da istraže različite štandove sa lokalnim, ručno izrađenim proizvodima, ukusnom hranom i pićem, uživajući uz koncert regionalnog muzičkog pop benda „Crvena jabuka“.

Drugi dan razmjene bio je fokusiran na međusobno upoznavanje učesnika i rad na izgradnji timskog duha kroz razne interaktivne aktivnosti – igrice, nakon čega su se formirali timovi sa specifičnim dnevnim odgovornostima.

U okviru trećeg dana razmjene nastavilo se raditi na izgradnji timskog duha među učesnicima kroz kreativne igrice, nakon čega su se kroz **Erasmus+ World Cafe** aktivnost učesnici upoznali sa pojmovima **Informalno-Neformalno-Formalno obrazovanje, ESC (ranije EVS), YouthPass, Erasmus Univerzitetska razmjena, Erasmus+ 2021-2027 i razlike između omladinskih razmjena i trening kurseva**. Dan je nastavljen sprovođenjem radionica koje su kreirali nacionalni tim iz Srbije i nacionalni tim iz Sjeverne Makedonije pod nazivima **“Osnaživanje prirode: Istraživanje inovacija i aplikacija o reciklaži”**, i **“Čuvari jezera Makedonije: Njegovanje naših vodenih blaga”**. Poslednja radionica u okviru trećeg dana razmjene fokusirala se na **“Dobre prakse eko-poslovanja u Evropi”**. Nacionalni timovi su bili zaduženi za istraživanje i predstavljanje različitih eko-poslovanja, stvarajući Canva poster za izabrane kompanije. Istraživane su sledeće kompanije: **PlanetCare od strane tima sa Kipra, Too Good To Go od strane tima iz Bosne i Hercegovine, Fairphone od strane tima iz Srbije, Einride od strane tima iz Sjeverne Makedonije, ResQ Club od strane tima iz Crne Gore i Platío od strane tima sa Kosova**.

Četvrti dan omladinske razmjene započeo je radionicom pod nazivom **“Revolucija recikliranja: Otkrivanje moći odgovornog upravljanja otpadom”** koju je održao tim sa Kosova, nakon čega se nastavilo sa radionicom koju je održao tim sa Kipra koja se fokusirala na **“Dijeljenje strategija: Širenje poruke o očuvanju prirode širom Balkana”**. Nakon ovih radionica, učesnici, podijeljeni u šest timova, bili su zaduženi za **inoviranje i poboljšanje uobičajenih predmeta poput aparata za kafu, kikirikija, vrećica za kupovinu, stolica za radni sto, naočara i saksija za biljke odnosno bili su angažovani u aktivnosti usmjerenoj na SCAMPER metodi**, kreativnom sredstvu za rješavanje problema. Fokus četvrtog dana omladinske razmjene bio je i na **unapređenje vještina komunikacije** među učesnicima **kroz metod “Elevator Pitch”** što predstavlja sažet i efikasan način prezentovanja ideje. Učesnici su bili kreativni i svoje vještine komunikacije, ubjeđivanja i prodaje razvijali su kroz **inventivnu igru ubjeđivanja drugih da kupe proizvod koji je stalno mijenjao identitet** čime je prisilio učesnike da se prilagođavaju svojim prodajnim argumentima u hodu. Kasnije tokom dana, **tim iz Bosne i Hercegovine je organizovao radionicu pod nazivom “Čuvari prirode: Inspirisanje djece i odraslih za ekološke projekte”** u okviru koje su učesnici bili ohrabreni da stvaraju umjetničke radove koristeći smeće i reciklirajuće materijale prikupljene iz okoline hotela. Nakon ove kreativne sesije, **tim iz Crne Gore je vodio radionicu pod nazivom “Borba protiv plastike: Strategije za čistiju budućnost.”**

Sledećeg, petog dana razmjene, grupa učesnika se uputila na **obrazovno putovanje u Nacionalni park Skadarsko jezero**. Krstarenje Skadarskim jezerom u okviru ovog projekta imalo je svrhu obrazovanja učesnika o ekološkim vrijednostima jezera, pružanja praktičnog iskustva u vezi sa ekološkim turizmom i cirkularnom ekonomijom, te inspirisanja inicijativa za održivim razvojem. Takođe, ono je podstaklo kulturnu razmjenu i stvaranje veza između lokalne zajednice i očuvanja prirode, doprinoseći glavnom cilju projekta – razvoju održivih i ekološki osviještenih mladih i organizacija. Učesnici su se upoznali i o geografskim, geološkim i prirodnim karakteristikama jezera, kao i o strategijama zaštite jezera kao zaštićenog prirodnog područja. Popodne, nakon osvježenja u nacionalnom restoranu i na plaži jezera, učesnici su, opuštajući se, kroz edukativne društvene igre dospjeli do boljeg razumijevanja pojmova eko-preduzetništva i cirkularne ekonomije.

Šesti dan projekta započet je **prezentacijom društvene igre “Ekopol”** koju je razvio naš **Ognjen Tomčić**, započevši sa razvojom iste još u okviru prve omladinske razmjene održane na Avali, gde je njegov koncept društvene igre izabran kao najbolji. Nakon toga, **učesnici su, podijeljeni u šest timova, kako bi testirali igru, bilježili potencijalne oblasti za poboljšanja, fokusirajući se na eventualne greške, utiske korisnika i sugestije za unapređenje.** Krajem dana učesnici, sada podijeljeni u četiri grupe, **razmišljali su o idejama za različite segmente karata u igri: PITANJA, ZABAVNE ČINJENICE, KARTE ŠTETE i KARTE INVESTICIJE u cilju proširivanja sadržaja igre.** Dodatno, dvije druge grupe su bile zadužene za rad na izjavama i za sastavljanje brošure koja detaljno opisuje iskustvo učesnika sa omladinske razmjene.

Sledeći, sedmi dan razmjene, bio je **posvećen “Konačnom testiranju igre” pod nazivom “Ekopol”.** Učesnici su predstavili unapređenja na kojima su radili i predložili dalja poboljšanja na osnovu svojih kolektivnih iskustava. Dan je završen otkrivanjem “Tajnih prijatelja” predstavljajući uvertiru u poslednji, osmi dan razmjene, kada je ista zvanično zatvorena uz povratke učesnika svojim domovima, bogatijim sa novim znanjima, iskustvima i prijateljstvima.

Ovaj događaj je **šesta aktivnost Erasmus+ projekta “Eco-Entrepreneurship & Circular Economy: On the Path to Sustainable Change”** koji sprovodi **Next Generation iz Sjeverne Makedonije sa partnerskim organizacijama CET Prizren sa Kosova*, Okret/Spin iz Bosne i Hercegovine, Dorea Educational Institute sa Kipra, Youth Workers Alliance Vranje iz Srbije i našom organizacijom iz Crne Gore.**

Projekat „Eco-Entrepreneurship & Circular Economy: On the Path to Sustainable Change“ (u trajanju od 24 meseca, s početkom od 1. maja 2022. godine) je u skladu sa prioritetima programa Erasmus+ i fokusiran je na potrebe za povećanjem kapaciteta 6 omladinskih organizacija iz Programskih država (Sjeverna Makedonija, Srbija i Kipar) i Partnerskih država Zapadnog Balkana (Bosna i Hercegovina, Kosovo* i Crna Gora) za rad sa konceptima eko-preduzetništva i cirkularne ekonomije, za stvaranje mogućnosti razvoja kompetencija mladih ljudi u ovim oblastima i prenošenja principa cirkularne ekonomije u svoje prakse u predstojećim “zelenim” misijama tako da pomenute omladinske organizacije budu spremne da se suoče sa ekološkim i održivim izazovima 21. vijeka.

Ovaj projekat je finansiran od strane **Evropske komisije**, a kofinansiran od strane **Ministarstva javne uprave Crne Gore.**

Komunumo na Boost Me Up!

Komunumo tim, koji su predstavljali **Milica Dedić** i **Ognjen Tomčić**, imao je priliku da bude dio **Bootcampa Boost Me Up!** programa, nacionalne platforme za razvoj i lansiranje crnogorskih startupova, koji se održao od **25. do 29. septembra** u organizaciji **IPC Tehnopolis Nikšić**, u partnerstvu sa **Naučno-tehnološkim parkom Crne Gore, Univerzitetom Crne Gore, Crnogorskim Telekomom** i **Naučno-tehnološkim parkom Beograd**, finansiranog od strane **Fonda za inovacije**.

The graphic features a central UFO with a yellow beam of light illuminating a list of startups. The startups are listed in white bars with icons on the left:

- MyTurn** (Yellow 'B' icon)
- Deltahes** (Yellow 'B' icon)
- netAI** (Yellow 'B' icon)
- MindShift** (Yellow 'B' icon)
- Statisti.me** (Yellow 'B' icon)
- Visit village** (Yellow 'B' icon)
- Between/Innovation** (Green people icon)
- FIXP™ by QQRIQ** (Green people icon)
- Komunumo** (Green people icon)
- Staze bez granica** (Green people icon)

Logos at the bottom include: Tehnopolis (Inovaciono Preduzetnički Centar), NAUČNO TEHNOLOŠKI PARK Crne Gore, UCG (Univerzitet Crne Gore), and Fond za inovacije Crne Gore (Fond za inovacije Crne Gore).

Prvi dan Bootcamp-a, kroz **inspirativne govore, razmjenjivanja ideja i stvaranje kontakata**, postavio je ton za naredne dane, stvarajući osjećaj uzbuđenja i inspiracije među učesnicima.

Drugog dana, održane su različite sesije koje su obuhvatale teme kao što su **“Kako postaviti održiv biznis?”** i **“Svi načini finansiranja startapa”**. Takođe, razmatrana je i **procedura registracije inovacionih djelatnosti i programi podrške za startup-ove**.

Treći dan je obuhvatio **grupni rad s mentorima na teme kao što su “Prava intelektualne svojine”, “Razvoj biznis modela” i “Finansiranje”**. Ovo je pružilo učesnicima priliku za dublje razumijevanje ključnih aspekata startap poslovanja.

Četvrti dan je takođe bio fokusiran na **rad s mentorima i teme poput “Osnove dobre prezentacije i pitch-a” i “Finansiranje”**. Individualne sesije su omogućile učesnicima da rade na svojim specifičnim potrebama.

Posljednji dan, nazvan **Demo dan**, obilježen je **generalnom probom prezentacije ideja i kasnijom prezentacijom tih ideja pred žirijem**. Ovo je bila prilika za **Komunumo tim da pokaže svoju inovaciju i sposobnosti pred stručnjacima**.

Nakon Demo dana, imamo izuzetno pozitivne vijesti. **Komunumo tim je dobio podršku od strane žirija, koji je odlučio da će ih podržati kroz različite nefinansijske mehanizme**. Ovo je veliko priznanje za naš tim i potvrda kvaliteta našeg rada.

Ukupno gledano, Bootcamp je bio izuzetno koristan i edukativan događaj za Komunumo tim koji će stečeno znanje i iskustvo iskoristiti u daljem razvoju ideje.

Naša izvršna direktorica na TEDxPodgorica događaju

Naša izvršna direktorica, **Milica Dedić**, imala je priliku da **30. septembra** u Crnogorsko narodnom pozorištu prisustvuje nezavisno organizovanom **TEDxPodgorica događaju** koji je okupio izvanredne govornike iz različitih oblasti, imajući za **cilj da inspiriše, motiviše i promoviše ideje koje zaslužuju širenje.**

Nakon svečanog otvaranja događaja, uslijedili su nastupi govornika koji su **dijelili svoje inspirativne priče i ideje, obuhvatajući teme kao što su prava roditelja i djece, permakultura, umjetnost, sport, digitalni marketing, pčelarstvo, atletika, mediji i svemirsko istraživanje.**

Kristina Mihailović, novinarka i pravica, istaknuta svojom desetogodišnjom predanošću Udruženju “Roditelji”, predstavila je svoju borbu za unapređenje prava roditelja i djece, dok je **Ružica Janjić** hrabro zakoračila u svijet **permakulture**, nakon više od decenije u IT sektoru, podstičući prisutne da **oslušuju svoje strasti.** **Hajdana Kostić**, poznata kao HAJDI, uspješna slikarka, ilustratorka i humanitarka, uvela je prisutne u priču kako je njeno umjetničko djelo počelo da osvaja svijet, dok je **Ruža Ilić** govorila o svojoj borbi za bolju poziciju žena u sportskoj industriji.

Pauza za kafu, uz podršku **Lavazza**, omogućila je prisutnima trenutke opuštanja i razmjene utisaka. Nakon toga, **Slobodan Dolašević**, stručnjak u pčelarstvu, podijelio je svoju strast prema pčelama i ekosistemu. Atletičarka i sportska legenda Crne Gore, **Marija Vuković**, inspirisala je prisutne svojim izvanrednim sportskim uspjesima, dok se **Brankica Raković**, vlasnica agencije za digitalni marketing, istakla svojim životnim iskustvom i izazovima.

Muzički intermeccio izvođen od strane **Gorana Gump**-a dodao je umjetnički pečat događaju, nakon čega je pauza, sponzorisana od strane **Coca Cole** i **Ledo**-a, omogućila prisutnima da se osvježe i nastave sa dijalogom.

TEDx-Podgorica se nastavio sa govorom **Lene Nikolić**, novinarkinje i aktivistkinje, dijeleći svoje inspirativne misli s publikom. **Martina Dimoska**, inženjerka i prva balkanska analogna astronautkinja, podijelila je svoje iskustvo i rad u svemirskom sektoru. **Srđan Erceg**, novinar i sportski komentator, predstavio je svoju strast prema novinarstvu kroz podcast-ove, čime je i završio ovaj događaj koji godinama podstiče angažovanje pojedinaca u pozitivnim promjenama u društvu.

Naši predstavnici na obuci “Circular ECOonomy ENTREpreneurship” (“Preduzetništvo u okviru cirkularne ekonomije”)

Naši predstavnici, Ognjen Tomčić, Teodora Brajević i Luka Popović, imali su priliku da pohađaju obuku “Circular ECOonomy ENTREpreneurship” (“Preduzetništvo u okviru cirkularne ekonomije”), održanu u periodu od 10. do 18. oktobra 2023. godine u Zadru, Hrvatska.

Ova obuka, okupivši 20 omladinskih radnika iz 6 partnerskih organizacija iz Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Srbije, Kosova*, Italije i Crne Gore, imala je za cilj pružiti podršku omladinskim radnicima u razvijanju šire slike i razumijevanja pojmova održivih preduzetničkih rješenja, cirkularne ekonomije i aspekata cirkularne ekonomije u vezi sa preduzetništvom, pripremajući ih na taj način za kreiranje novih obrazovnih programa usmjerenih na rad u ovim oblastima; sa i za mlade u svojim lokalnim zajednicama.

Prvi dio obuke omogućio je učesnicima da se međusobno upoznaju, predstavljaju svoje svakodnevne aktivnosti u radu s mladima i razmjene iskustva o stvarnosti njihovih zemalja i lokalnih zajednica u vezi s cirkularnom ekonomijom, održivošću i preduzetništvom. Nakon uvodnih sesija, učesnici su se dublje posvetili temi cirkularne ekonomije, razmatrajući principe i načine prilagođenja tradicionalnih preduzetničkih modela. Takođe su istraživali relevantne kompetencije i alate koji će im pomoći u radu s mladima na promociji preduzetništva i samozapošljavanja.

Završni dio obuke fokusirao se na razvoj konkretnih edukativnih radionica koje će se sprovoditi u lokalnim zajednicama uz podršku partnerskih organizacija. Ove radionice imaju za cilj obučiti mlade za održive preduzetničke aktivnosti temeljene na principima cirkularne ekonomije.

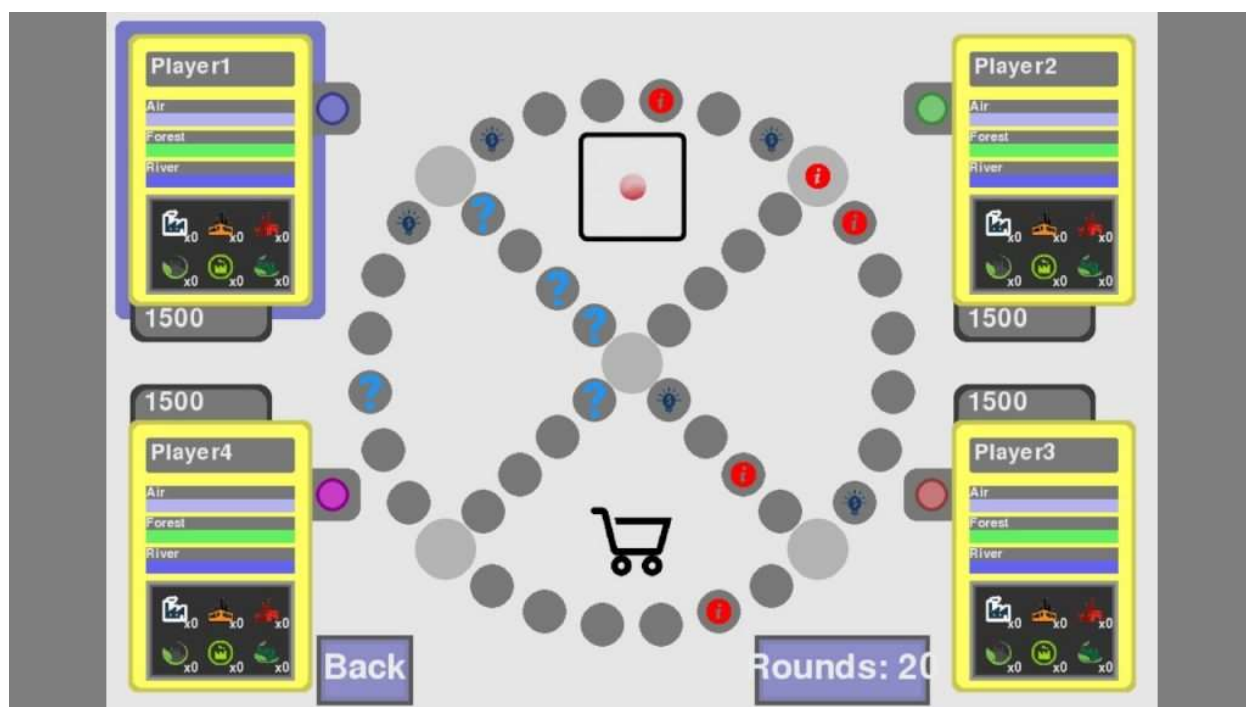
Uz obuke i radne sesije, učesnici su imali priliku da razmijene iskustva i informacije o svojim zemljama, gradovima, kulturama, tradicijama i projektima u toku interkulturalnih večeri. Takođe su imali priliku da se upoznaju s organizacijama i projektima svojih kolega.

Sljedeća aktivnost u okviru ovog projekta je Sastanak za evaluaciju, koji će se održati u Zadru, Hrvatska u martu 2024. godine. Do tog sastanka, **učesnici će nastaviti raditi na implementaciji lokalnih aktivnosti usmjerenih na osnaživanje mladih za održive preduzetničke aktivnosti temeljene na principima cirkularne ekonomije.**

Ova obuka je aktivnost istoimenog Erasmus+ projekta koji sprovodi **Udruga za unaprjeđenje suvremenih životnih vještina "Ostvarenje"** u partnerstvu sa **Centrom za neformalno obrazovanje i celoživotno učenje iz Srbije**, **Fondazione Don Giovanni Zanandrea Onlus** iz Italije, **Okretom** iz Bosne i Hercegovine, **Building The Balkans** sa Kosova* i našom organizacijom.

Lansirana Online Društvena Igrica Ecopol: Korak Naprijed u Edukaciji i Održivosti

Dugo očekivana online društvena igrica **Ecopol**, koja je proizašla iz nesebičnog rada i entuzijazma našeg **Ognjena Tomčića** i mladih iz Crne Gore i drugih zemalja, konačno je dostupna. Ova igrica predstavlja značajan korak naprijed u edukaciji i osnaživanju mladih, s posebnim naglaskom na ekopreduzetništvu i održivosti.

Igrica Ecopol je rezultat dvije omladinske razmjene u okviru projekta **“Eco-Entrepreneurship & Circular Economy: On the Path to Sustainable Change”**. Cilj ovih razmjena bio je podizanje svijesti o ekopoduzetništvu i održivosti.

Tokom prve razmjene, održane krajem aprila na Avali, Srbija, učesnici su razvili inicijalne koncepte igrice, istražujući načine kako bolje približiti koncepte ekopreduzetništva i cirkularne ekonomije mlađim generacijama.

U drugoj fazi, tokom omladinske razmjene održane početkom septembra u Sutomoru, Crna Gora, druga grupa mladih donijela je svoje perspektive i doprinose razvoju igrice. Takođe, imali su priliku da testiraju prve prototipove igre, pružajući neprocjenjive povratne informacije koje su doprinijele poboljšanju dizajna i upotrebljivosti igrice.

Igrica Ecpol se ističe svojim fokusom na edukaciju i osnaživanje mladih. Ova igrica je osmišljena da predstavi koncepte ekopoduzetništva i cirkularne ekonomije na interaktivan i privlačan način, sa ciljem podsticanja razvoja preduzetničkog duha i ključnih kompetencija među mladima.

Ključna karakteristika projekta “Eco-Entrepreneurship & Circular Economy: On the Path to Sustainable Change” je činjenica da je igrica Ecpol dostupna online za igranje na engleskom jeziku, prateći principe cirkularne ekonomije. To znači da je igrica koncipirana tako da se može lako proizvesti koristeći dostupne materijale i jednostavne upute.

Pozivamo sve mlade da kliknu [ovdje](#), okupe svoje prijatelje i zajedno se upuste u avanturu ekološkog preduzetništva i održivosti. Igrica Ecpol je alat za promjenu i izvor inspiracije za generacije koje dolaze.

Sada je igra u vašim rukama – vrijeme je da je zaigrate i doprinesete stvaranju bolje i održivije budućnosti.

Erasmus+ projekat “Eco-Entrepreneurship & Circular Economy: On the Path to Sustainable Change”, koji sprovodi Next Generation iz Sjeverne Makedonije u partnerstvu sa organizacijama CET Prizren sa Kosova, Okret/Spin iz Bosne i Hercegovine, Dorea Educational Institute sa Kipra, Youth Workers Alliance Vranje iz Srbije i našom organizacijom iz Crne Gore, finansiran je od strane Evropske komisije, uz kofinansiranje Ministarstva javne uprave Crne Gore.

Gostovanje naše generalne sekretarke na TV7 i najava trodnevnih radionica

Naša generalna sekretarka, **Tea Babić**, imala je 18. novembra 2023. godine priliku da u ime naše organizacije bude gošća u jutarnjem programu **TV7** kod sjajnog **Matije Švorcan**.

Tea je tokom gostovanja najavila trodnevne radionice koje će se održati **od 24. do 26. novembra**, s početkom u **10h**, u prostorijama **Omladinskog centra u Podgorici**. Ove radionice predstavljaju važan segment **Erasmus+ projekta "Critical thinking and participation as a foundation of democracy in Europe" (CRITiDe)**, koji **Youth Power** iz Njemačke implementira u partnerstvu sa **Udrugom Ringišpil 8/Association Carousel 8** iz Hrvatske, **Youth Power/Snaga mladih** iz Bosne i Hercegovine, i našom organizacijom iz Crne Gore.

Cilj projekta je **podizanje nivoa političke i medijske pismenosti mladih, učenje o demokratiji i vladavini prava, te razmjena iskustava između država partnera sa Zapadnog Balkana (Crna Gora i Bosna i Hercegovina) i članica Evropske unije (Njemačka i Hrvatska).**

Tea je istakla da ove radionice predstavljaju "krunu" dosadašnjih lokalnih trodnevnih radionica, gdje su učesnici kroz interaktivne metode sticali znanje o aktivnom političkom učešću, medijskoj pismenosti, digitalnim alatima i online kampanjama.

Gostujući na TV7, Tea je takođe **najavila konferenciju zakazanu za 30. novembar**, govorila o **osnivanju organizacije, trenutnim projektima sa međunarodnim partnerima, učešću u kreiranju politika, značaju neformalnog obrazovanja i o svojoj ljubavi prema učenju i podučavanju francuskog jezika.**

Inspirativna Razmjena sa Belgijom: Unapređenje Omladinskog Aktivizma i Preduzetništva

Dana 22. novembra 2023. godine, naša izvršna direktorica, **Milica Dedić**, imala je priliku da se u okviru projekta “Aktivno građanstvo i preduzetništvo u omladinskom radu” sastane sa predstavnicima nevladinih omladinskih organizacija i klubova iz Belgije u prostorijama Omladinskog centra Podgorica.

Ovaj projekat sprovodi Mreža za mlade Crne Gore u partnerstvu sa “Formaat” iz Belgije, ECYC i Erasmus+, fokusirajući se na aktivno građanstvo i preduzetništvo.

U razgovoru sa belgijskim kolegama, Milica je podijelila informacije o procesu osnivanja naše organizacije, izazovima koje smo prevazilazili, kako doći do fondova i kvalitetnih volontera, održavati događaje, koristiti prostorije, usklađivati vannastavne i nastavne aktivnosti, ostvarivati partnerstva i saradnje sa institucijama

i organizacijama. Milica je odgovarala na mnoga pitanja i dijelila svoja iskustva, pružajući vrijedne savjete koje i belgijski učesnici mogu primijeniti u svojim državama.

Predstavljanje naše platforme, **Komunumo**, bilo je neizostavno, te je izazvalo značajno interesovanje jer se i belgijske kolege zalažu za inkluziju svih grupa ljudi.

Dvočasovni produktivni razgovor rezultirao je podsticanjem novih ideja od strane belgijskih učesnika, koje će Milica implementirati kroz našu organizaciju, zatvarajući tako jedno divno druženje.

Uspješno realizovana trodnevna radionica “Razvoj i implementacija kampanje e-participacije“

U periodu od 24. do 26. novembra, u prostorijama Omladinskog centra Podgorica, naša izvršna direktorica, Milica Dedić, održala je trodnevne radionice “E-participation campaign development and implementation” (“Razvoj i implementacija kampanje e-participacije”).

Prvog dana obuke, Milica je učesnike uvela u **pojam demokratije, političkih partija i građanskog aktivizma**, nakon čega su imali zadatak **da izaberu po jednu Dixit kartu koja najbolje opisuje njihovo viđenje idealne demokratije u njihovom društvu i prezentuju isto ostalim učesnicima**.

Nakon toga, Milica je govorila **o oblicima i strategijama manipulacije, pojmu medijske pismenosti, analizi medijskog diskursa i kritičkom mišljenju**, nakon čega su učesnici **odgledali jedan video i čuli dvije različite**

vrste pristrasnih, manipulativnih reportaža istog događaja u cilju upoznavanja i raspoznanje manipulativnih medijskih sadržaja.

Drugi dio prvog dana radionica započet je **upoznavanjem učesnika sa pojmom e-participacije i elemenata kampanje**, nakon čega su oni dobili **zadatak da identifikuju probleme zajednice za koje su strastveni ili vjeruju da zahtijevaju pažnju.**

To ih je podstaklo da rade na **kreiranju kampanje “Parkinga više, kolapsa manje – mijenjamo trenutno stanje!”** koja poziva na promjene unutar lokalne samouprave, s naglaskom na rješavanju izazova parkiranja u srcu Podgorice. Cilj kampanje je smanjiti saobraćajni zastoje, unaprijediti sigurnost u saobraćaju i doprinijeti očuvanju okoline, pružajući tako prostor za proaktivna rješenja koja čuvaju dragocjeno vrijeme i stvaraju bezbjednije i zdravije urbano okruženje.

Nakon **definisanog pojma aktivizma, njegovog značaja, tipova i metoda uspostavljanja**, učesnici su nastavili sa detaljnijim radom na kreiranju kampanja. U okviru drugog dana obuke, Milica je učesnike upoznala sa **ulogom medijske pismenosti u razvoju kampanja i zagovaranja, šta su oni primijenili u procesu stvaranja njihove kampanje.**

Dan je nastavljen sa upoznavanjem **značaja segmentacije ciljne publike za efikasnu komunikaciju, umijećem oblikovanja prilagođenih poruka kampanje, pojmom digitalnih kompetencija, digitalnih alatki za team management i obrazovanje, postavljanjem mjerljivih ciljeva, digitalnim analitičkim alatkama**, što su učesnici primijenili na kreiranju njihove kampanje. Kako mladi do 29. godine uzrasta u Crnoj Gori čine nešto više od petine crnogorske populacije, učesnicima su **predstavljene strategije za uključivanje mladih u lokalnu demokratiju, uloga omladinskog liderstva u lokalnoj demokratiji i prilike za mlade da preuzmu uloge liderstva**, nakon čega su počeli da **kreiraju akcione planove za uključivanje angažmana mladih u svojoj kampanji.**

Drugi dan trodnevni radionica nastavljen je prezentacijom **značaja vizuelno privlačnih materijala u kampanji, digitalnih alatki za kreiranje kreativnog vizuelnog sadržaja, vrsta medijskih kanala, komponentama sveobuhvatnog plana komunikacije i logističkim aspektima pripreme kampanje**, što su učesnici primijenili u okviru kampanja koje su započeli da kreiraju. Kreiran je logo kampanje kao i zanimljivi video sadržaj koji je lansiran na društvenim mrežama.

Ovaj veoma produktivan dan završen je **teambuilding igrom “Cijeni i Adresiraj”** koja podstiče članove tima da cijene snage jedni drugih, njeguju otvorenu komunikaciju i rješavaju manje smetnje na konstruktivan način što pomaže u izgradnji povjerenja i razumijevanja unutar tima, istovremeno osiguravajući da se potencijalni problemi rješavaju na proaktivan način, promovišući uspješan i kohezivan tim.

Treći dan radionica započet je upoznavanjem učesnika sa **značajem testiranja elemenata kampanje i osnovnim tehnikama analize podataka za ocjenu performansi kampanje**, nakon čega su analizirali performanse njihove kampanje koju su lansirali na Facebook i Instagram.

Dan je nastavljen sa upoznavanjem sa **ključnim komponentama kampanje kao što su postavljanje ciljeva, analiza ciljne publike, pripovijedanje, vizuelna pomagala, dosledno brendiranje, efikasne tehnike komunikacije, izgradnja samopouzdanja, odgovaranja na pitanja i razmatranja povratnih informacija.**

Nakon toga, učesnici su radili na **kreiranju vizuelne prezentacije kampanje koju su stvarali tokom trodnevni radionica i pripremali se za usmeno prezentovanje iste.**

Pred kraj ovog događaja, učesnici su imali priliku da **intervjuišu Aleksandra Novovića, koji je glavni i odgovorni urednik i osnivač portala Kombinat, diplomirani politikolog sa velikim iskustvom u sprovođenju političkih kampanja i dugogodišnji građanski aktivista.**

Aleksandar je učesnike upoznao **sa svojim radom, izazovima sa kojima se suočavao, mogućnostima za mlade i o mnogim drugim korisnim stvarima.**

Ovaj trodnevni događaj završen je **prezentovanjem kampanje učesnika,** čime su učesnici pokazali svoje stečene kreativne i prezentacione vještine, što je bila kruna ovog trodnevnog događaja.

Ovaj događaj predstavlja važan segment **Erasmus+ projekta “Critical thinking and participation as a foundation of democracy in Europe” (CRITiDe),** koji Youth Power iz Njemačke implementira u partnerstvu sa **Udrugom Ringišpil/Association Caroseul 8** iz Hrvatske, **Youth Power/Snaga mladih** iz Bosne i Hercegovine, i našom organizacijom iz Crne Gore.

Cilj projekta je podizanje nivoa političke i medijske pismenosti mladih, učenje o demokratiji i vladavini prava, te razmjena iskustava između država partnera sa Zapadnog Balkana (Crna Gora i Bosna i Hercegovina) i članica Evropske unije (Njemačka i Hrvatska).

Projekat finansira Evropska komisija, a kofinansira Ministarstvo javne uprave Crne Gore.

Uspješno realizovana konferencija “Osvježi Mlade Umove: Oblikovanje Mladih Aktivista i Medijska Pismenost”

U toku dana, 30. novembra, održana je konferencija “Osvježi Mlade Umove: Oblikovanje Mladih Aktivista i Medijska Pismenost” u NEST Coworking prostoru u Podgorici .

Konferenciju je otvorila pozdravnim riječima naša izvršna direktorica, **Milica Dedić**, pozeleći prisutnima da uživaju u danu, stvaraju nove kontakte i iznad svega, inspirišu se da zajedno grade budućnost.

Nakon pozdravnih riječi, **Milica** je predstavila izazove koji su bili temelj razvoja CRITIDE projekta, tematske oblasti i ciljeve projekta, realizovane aktivnosti projekta po radnim paketima i platformu projekta <https://critide-youth-power.org> kao i online kurs <https://lab.learning-library.net/courses/activism-and-participation-in-democratic-processes-through-youth-work/> .

Nakon predstavljanja uspješnih rezultata CRITiDe projekta, naša moderatorka, **Jelena Vukčević**, uvela je prisutne u temu **prvog panela: „Mladi i Aktivizam: Kreiranje Budućnosti“** i predstavila eminentne govornike: **Bogdana Božovića**, poslanika SNP u Skupštini Crne Gore, **Nikolu Zirojevića**, poslanika SD u Skupštini Crne Gore, **Stašu Baštricu**, članicu Upravnog odbora Mreže za mlade Crne Gore i **Jelu Jovanović**, predstavnicu Direktorata za mlade u Ministarstvu za sport i mlade Crne Gore.

Bogdan Božović, poslanik SNP, iznio je konstruktivne predloge o angažovanju mladih u dijalogu sa Vladom i jačanju njihovog glasa u ključnim odlukama. Njegova **ideja o otvaranju kancelarije za mlade koja bi interagovala sa ministarstvima i predlagala inicijative Skupštini Crne Gore, te promocija prisustva mladih u javnim raspravama, korišćenje e-peticija i događaja poput „Parlamenta mladih – Simulacija rada parlamenta“**, ukazuje na potrebu aktivnog učešća mladih u političkom procesu.

Bogdan je **naglasio važnost transparentnosti i odgovornosti u političkom radu, posebno u vezi s mladima koji teže promjenama**. Pomenuti eGovernment kao transparentan portal, omogućavajući pristup različitim podacima i služeći kao polazna tačka za komunikaciju sa građanima, predstavlja ključni element u stvaranju nove vrijednosti.

Bogdan je istakao da **zajednički cilj treba biti jačanje ekonomije i smanjenje zavisnosti državnog budžeta isključivo od turizma**.

Osim toga, Bogdan dijeli mišljenje da bi **članstvo u svakoj partiji trebalo imati ključnu ulogu u ocjeni rukovodstva stranke**. Takođe, smatra da mandat predsjednika stranke treba ograničiti na maksimalno 4+4 godine, što doprinosi demokratskom procesu unutar političkih struktura.

Nikola Zirojević, poslanik SD, izrazio je duboku zabrinutost zbog **opšte demotivacije mladih prema politici, gdje mladi često percipiraju politiku kao nešto “prljavo”**. Svjestan ovog izazova, Nikola je istakao **nužnost većeg angažovanja mladih u javnom dijalogu, pozivajući ih da koriste postojeće mehanizme**. Njegova najavljena inicijativa za formiranje **Kluba mladih unutar parlamenta** ukazuje na želju za očuvanjem suštine mladog društva i zajedničkim djelovanjem radi ostvarivanja zajedničkih ciljeva.

Prikazujući podršku svoje partije mladim liderima, Nikola je naglasio da **njegova stranka ima mladu osobu u predsjedništvu**, a najstariji član ima 44 godine. Ovaj mladi političar podržava okupljanje mladih u različitim sredinama i iskazao je iznenađenje znanjem srednjoškolaca koji su učestvovali u programu Parlament mladih – Simulacija rada parlamenta, gdje je sam bio mentor. Istakao je **neophodnost podizanja svijesti o politici među mladima**. Nikola je takođe ukazao na **problem komunikacije sa Vladom**, gdje je istakao da, **iako postoji zakonska mogućnost zahtjeva informacija od ministarstava, često nema odgovora na te zahtjeve**, što predstavlja ozbiljan demotivišući faktor za mlade. Ovim stavom naglasio je **nužnost transparentnosti i otvorenosti u političkom procesu** kako bi se osiguralo aktivno učešće mladih.

Staša Baštrica, članica Upravnog odbora Mreže za mlade, istakla je **viziju Mreže – stvaranje društva u kojem mladi imaju presudan uticaj na odluke**. Tokom svog izlaganja, Staša je otkrila da **Mreža trenutno uključuje 44 organizacije posvećene radu sa i za mlade, naglašavajući potrebu za kontinuiranim unapređenjem**. Izrazila je optimizam u vezi buduće saradnje s Ministarstvom za sport i mlade, dodajući da postoji prostor za uspješnu koordinaciju.

Staša je takođe podijelila sa prisutnima nekoliko ključnih projekata Mreže, posebno ističući **Omladinsku participativnu akademiju** koja je okupila istaknute govornike, a kroz nju se **prvi put u Parlamentu čuo**

romski jezik. Ovi projekti ne samo da doprinose promociji mladih u javnim diskusijama već i postavljaju temelje za inkluzivnost i raznolikost u političkom angažmanu.

Jela Jovanović, predstavnica Direktorata za mlade u Ministarstvu za sport i mlade, donijela je uzbudljive vijesti o usvajanju **Strategije za mlade 2023-2027** tokom ove godine. Posebno se osvrnula na značajnu ulogu mladih članova **Radne grupe** u stvaranju ovog važnog dokumenta, postavljajući snažan temelj za aktivno učešće mladih u stratejskim inicijativama. Ona je istakla **saradnju ministarstva sa nevladinim organizacijama, prepoznajući izazove uzrokovane nedostatkom strateškog dokumenta, ali najavila je da će se ubuduće snažno podržavati projekti u oblasti medijske pismenosti i aktivizma.** Jela je naglasila planove za osnivanje **Savjeta za mlade,** gdje će članovi predstavljati kako državne institucije, tako i nevladine organizacije, s **ključnom ulogom u savetovanju.** Osvrćući se na sportske inicijative, Jela objašnjava da Ministarstvo za sport i mlade **sufinansira rekreativno bavljenje sportom, podržava infrastrukturne projekte i nagrađuje perspektivne mlade sportiste stipendijama.** S obzirom na planove za **proširenje mreže omladinskih servisa do kraja 2027. godine, zajedno sa distribucijom preko 60 hiljada omladinskih kartica u Crnoj Gori,** Jela **zaključuje prvi panel porukom o potrebi zajedničkog djelovanja svih sektora društva kako bi se postiglo poboljšanje u pristupu i podršci mladima.**

Nastavljeno je sa drugim panelom, pod nazivom **“Medijska Pismenost: Izazovi i Mogućnosti u Digitalnom Društvu”.** U ulozi moderatora, **Danilo Vukčević** je srdačno dočekaio stručnjake iz oblasti medija, akademske zajednice i politike. Panelisti uključuju **prof. dr Natašu Ružić,** profesorka medijske pismenosti na **Fakultetu političkih nauka, Nemanju Lacmana,** novinara i urednika **portala Adria, Snežanu Burzan Vuksanović,** mr medija i odnosa s javnošću, te **Maricu Bulatović,** političarku sa značajnim iskustvom u medijima.

Prof. dr Nataša Ružić naglasila je da je **medijska pismenost često netačno definisana,** ističući **nedovoljan interes mladih ljudi za ličnim usavršavanjem u današnjem digitalnom dobu.** Prema njenom mišljenju, proces sticanja znanja trebao bi biti uzajaman napor – ako druga strana nije voljna učiti, svi naponi su uzaludni. Profesorka Ružić vjeruje da će **vještačka inteligencija biti od pomoći novinarima u stvaranju medijskog sadržaja, ali naglašava da ne može zamijeniti novinare u izvještavanju vijesti.**

Nemanja Lacman, urednik portala Adria, istakao je da su **lažne vijesti sveprisutne u današnjem društvu,** ali je naglasio **važnost postojanja fact-checker-a u online prostoru.** **Medijska pismenost** pruža nam sposobnost da **razvijemo kritički pristup prema informacijama koje dobijamo od medija.** On je istakao da je **ključno da roditelji objasne situacije djeci, jer sama po sebi neće moći razumjeti kompleksnost medijske pismenosti.** Lacman je naglasio da se **o medijskoj pismenosti kod nas počelo govoriti tek nedavno** te da je **veći broj lažnih vijesti prisutan na društvenim mrežama, a mediji ih dalje prenose.**

Marica Bulatović, političarka s bogatim iskustvom u medijima, naglasila je da u današnjem dobu **svako ima pravo biti javnost i pristupiti kanalima koji vode do šire publike. Zakoni Crne Gore čvrsto štite slobodu izražavanja i mlade ljude od negativnog uticaja medija.** Ona je apelovala na **državu da pronade načine za filtriranje informacija i unapređenje kadrovskih resursa, posebno u segmentu medijske pismenosti.**

Snežana Burzan Vuksanović, magistarka medija i odnosa s javnošću, istakla je **vjeru u čovjeka, naglašavajući važnost znanja, emocija i kreativnosti.** U interaktivnom izlaganju, **predstavila je brojne primjere medija koji krše najčešće standarde novinarstva.**

Panelisti su **podijelili inspirativne životne priče, podstičući prisutne da svojim doprinosom zajednički razvijaju ideje za rješavanje ključnih problema.**

Nakon intrigantnih diskusija, prisutni su u okviru **networking** segmenta događaja imali priliku razmijeniti kontakte i ideje uz osvježavajuće piće i kanapee, označavajući tako uspješan završetak konferencije.

Ova konferencija je **sastavni dio diseminacije Erasmus+ projekta “Critical thinking and participation as a foundation of democracy in Europe” (CRITiDe)**, koji Youth Power iz Njemačke implementira u partnerstvu sa Udrugom Ringišpil/Association Caroseul 8 iz Hrvatske, Youth Power/Snaga mladih iz Bosne i Hercegovine, i našom organizacijom iz Crne Gore.

Ovaj projekat finansira **Evropska komisija**, a kofinansira **Ministarstvo javne uprave Crne Gore.**

“Empowering Together” Konferencija: Milica Dedić predstavila NVO Glas i Mrežu za mlade Crne Gore na regionalnom skupu u Draču

Naša izvršna direktorica, **Milica Dedić**, imala je priliku da učestvuje na regionalnoj konferenciji “EMPOWERING TOGETHER” koja je održana u **Draču, Albanija**, od 15. do 16. decembra.

Ova konferencija, posvećena lokalnim omladinskim savjetima na Zapadnom Balkanu, bila je dio programa **YOUth – Inclusion, Equality & Trust** i organizovana je kao zajednička inicijativa **Ministarstva za omladinu i djecu u Albaniji, UNDP Albanija i UNFPA Albanija**, u okviru **UN-ove regionalne inicijative “Youth 4 Inclusion, Equality & Trust”**, koja je finansirana od strane **Fonda za izgradnju mira Generalnog sekretara UN**.

Konferenciju su otvorili pozdravnim govorima **Bora Muzhaqi**, državna ministrica za omladinu i djecu, **Fiona McCluney**, stalna koordinatorka UN u Albaniji, **Francisco Roquette**, zamjenik stalnog predstavnika UNDP-a u Albaniji, **Elida Nuri**, analitičar za komunikacije i zastupanje u UNFPA Albanija, i **Geron Ibrahim**, direktor Nacionalne agencije za mlade.

Milica Dedić je aktivno učestvovala kao **panelistkinja na temu “Omladinske politike na Zapadnom Balkanu”**, koju je **moderirala Bora Muzhaqi, državna ministarka za omladinu i djecu iz Albanije**. Ostali učesnici panela bili su **Adriatik Llugiqi**, predsjednik Omladinske skupštine Kosova, i **Astrit Rexhepi** iz UNFPA-a Sjeverne Makedonije.

Tokom svog izlaganja, **Milica je predstavila ključne aspekte Zakona o mladima i Zakona o nevladinim organizacijama u Crnoj Gori, fokusirajući se na nedavno usvojenu Strategiju za mlade za period 2023-2027**. Poseban akcent stavila je na značaj ove inicijative nakon višegodišnjeg čekanja zbog tranzicije vlasti.

Milica je takođe prenijela informacije o novim institucionalnim razvojem, posebno o **funkciji potpredsjednika Vlade za demografiju i mlade, te planiranom formiranju Savjetodavnog tijela** koje će imati ključnu ulogu u savjetovanju mladih.

Informisala je prisutne i o **Predlogu zakona o budžetu za 2024. godinu, ističući povećanje sredstava za Ministarstvo za sport i mlade**.

Dalje, Milica je predstavila rad **Mreže za mlade Crne Gore**, čija je jedna od 44 članica i NVO Glas. Podijelila je iskustva o aktivnostima Mreže, sa posebnim osvrtom na poznati program **“Parlament mladih”**, u okviru kojeg su mladi imali priliku **kreirati politike u oblastima zdravstva i ekonomije, te iste prezentovati u Skupštini Crne Gore**.

U drugom dijelu konferencije, učesnici su radili u **mješovitim grupama** kako bi **odgovorili na pitanja o doprinosu procesu integracije Albanije u EU regionalnoj stabilnosti, ulozi mladih u izgradnji dobrosusjedskih odnosa u okviru procesa integracije, i uticaju integracije na ulogu Albanije u regionalnom održavanju mira i diplomatskim naporima**.

Nakon toga, održan je **Panel 2 – Inspirativni modeli i mladalačke politike na Zapadnom Balkanu**, koji je moderirala **Junida Baze**, savjetnica za osnaživanje mladih iz MSHRF. **Panelisti su bili mladi lideri sa Zapadnog Balkana, a sesiju o Zapadnom Balkanu i Evropskoj uniji** obogatili su istaknuti govornici: **Charalampos Papaioannou**, službenik za politiku u Generalnom direktoratu za Obrazovanje, omladinu, sport i kulturu Evropske komisije, **Thomas Jackson**, regionalni koordinator projekta za kancelariju UNDP u Srbiji, i **Albert Hani**, generalni sekretar RYCO.

Narednog dana, predstavica Regionalne kancelarije za saradnju mladih (RYCO) i **Dafina Beqiri**, Senior Programme Manager u Western Balkan Fund, predstavile su programe i mogućnosti svojih organizacija.

U završnoj fazi konferencije, osam grupa predstavilo je svoje ideje, a **tim koji su činili naša Milica zajedno sa kolegama iz Sjeverne Makedonije i mladim predstavnicama iz Berata, Albanija, izabran je kao jedan od tri pobjednička tima**.

Konferencija je završena svečanom podjelom sertifikata, ostvarujući tako ne samo profesionalne uspjehe već i nova prijateljstva i poznanstva.

Evaluacioni sastanak projekta “Kritičko razmišljanje i učešće kao osnova demokratije u Evropi”

U periodu od 4. do 9. decembra 2023. godine naša organizacija je imala priliku da ugosti 20 učesnika i predstavnika partnerskih organizacija Youth Power Germany e.V. iz Njemačke, Udruga Ringišpil 8/Association Carousel 8 iz Hrvatske, Snaga Mladih – YP- Youth Power iz Bosne i Hercegovine i naše organizacije iz Crne Gore na evaluacionom sastanku dvogodišnjeg Erasmus+ projekta “Critical thinking and participation as a foundation of democracy in Europe”, koji finansira Evropska komisija, a kofinansira Ministarstvo javne uprave Crne Gore.

Događaj je započeo svečanim otvaranjem uz čas latino plesova koji je održao tim iz **Montenegro dance school**, predstavljajući crnogorske kulture i kuhinje, te uvodom u predstojeće aktivnosti događaja.

Drugi dan događaja, 5. decembar, započeo je posjetom učesnika **Agenciji za elektronske medije Crne Gore**. Srdačan doček pružili su im **Elvira Ceković, rukovoditeljka Službe za odnose sa javnošću i opšte poslove, i Đorđe Vujnović, savjetnik direktorice za međunarodne odnose**. Cilj ove posjete bio je **upoznati učesnike sa radom Agencije i otvoriti dijalog o pitanjima koja se tiču mladih i medija**. U toku razgovora, **postavljana su pitanja o funkcionisanju Agencije, njenom položaju u odnosu na slične institucije u drugim zemljama i specifičnostima rada u oblasti medija**. Poseban naglasak bio je na **pitanjima cenzure i kontrolisanja sadržaja na medijima**, s posebnim osvrtom na izazove vezane za određene televizijske stanice, poput Happy TV i Pink TV.

Razmjena informacija bila je interaktivna, pružajući učesnicima priliku čuti stručna mišljenja i iskustva predstavnika Agencije. Sastanak je ocijenjen izuzetno korisnim, pruživši učesnicima dublje razumijevanje rada Agencije za elektronske medije i pitanja koja se tiču medijske regulative.

Nakon posjete Agenciji za elektronske medije, učesnici su imali priliku posjetiti **Radio televiziju Crne Gore (RTCG)** gdje ih je srdačno dočekaio **Miomir Maroš, TV autor, doktor komunikologije i univerzitetski profesor**. Posjeta RTCG obuhvatila je **obilazak starog dijela televizije, gdje su učesnici imali uvid u funkcionisanje stare opreme**. Maroš je pružio **uvid u tehničke detalje, a poseban naglasak bio je na procesima stvaranja novosti**. Učesnici su imali priliku **postavljati pitanja o novinarskom iskustvu Maroša, autorskim emisijama, programima RTCG, tehnicima u studiju i drugim aspektima medijske produkcije**.

Posjeta je uključivala **obilazak studija, tehničke obrade, objašnjenje rada zelenog platna te raspravu o medijskoj pismenosti**. Takođe, **diskutovalo se o sadržajima koje RTCG proizvodi ili kupuje**. Interaktivna i informativna posjeta zadovoljila je učesnike, pružajući im dublje razumijevanje medijske produkcije i funkcija RTCG.

Posljednja destinacija prvog radnog dana događaja, ona koja je zatvorila jednu od ključnih oblasti projekta – medijsku pismenost, bila je **PRVA TV Crna Gora**. **Izvršni direktor Prve TV, Ivan Vukčević**, srdačno je dočekaio učesnike, pruživši im **detaljan uvid u rad privatne televizije**. Fokus je bio na **privatnom statusu Prve TV, procesu nabavke sadržaja, te jasnoj distinkciji između Prve TV i nacionalne televizije RTCG**.

Učesnici su imali priliku **obići studio, upoznati se sa procesom snimanja**, čime je ova interaktivna posjeta ostavila učesnike zadovoljnim stečenim znanjem.

Drugi dio prvog radnog dana evaluacionog sastanka pružio je **uvid i diskusije o dva ključna radna paketa CritiDe projekta – WP1 i WP2**.

WP1 je bio usmjeren na dalju saradnju između Evropske unije i Zapadnog Balkana u oblasti demokratije, političke participacije i medijske pismenosti. U toku diskusije, istaknuta su ključna pitanja o efikasnosti projekta u jačanju kapaciteta partnerskih organizacija u četiri zemlje, kao i o eventualnim izazovima sa kojima su se suočile u implementaciji aktivnosti projekta.

Što se tiče **WP2**, glavni cilj ovog paketa bio je unapređenje kompetencija omladinskih radnika u četiri partnerske zemlje za razvoj, implementaciju i evaluaciju aktivnosti i programa usmjerenih na demokratiju i političku participaciju mladih u lokalnim zajednicama. Međunarodna obuka se odvila u Mostaru, Bosni i Hercegovini, a ista, kao i prateće lokalne obuke, fokusirala se na aktivnu političku participaciju.

Tokom diskusije, razmotren je uticaj lokacije međunarodne obuke na ukupno iskustvo i rezultate te i pratećih lokalnih obuka, kao i eventualni izazovi ili uspjesi u podsticanju aktivnog učešća polaznika. Pored toga, posebna pažnja bila je posvećena jezičkim faktorima, s obzirom na to da su napravljeni materijali dostupni na više jezika (engleskom, hrvatskom, crnogorskom i njemačkom). Učesnici su razgovarali o uticaju jezičkih razlika na razmjenu znanja i saradnju među partnerima, kao i o eventualnim izazovima u vezi sa jezičkim preprekama koje bi trebalo adresirati u budućim saradnjama. Povratne informacije o priručnicima i materijalima za obuku bile su uglavnom pozitivne, a partneri su istakli njihovu važnost i korisnost u radu sa mladima. Učesnici su takođe izrazili zadovoljstvo kvalitetom obuka i korisnim vještinama i kompetencijama koje su stekli tokom obuke.

Dan je završen neformalnim druženjem učesnika.

Treći dan događaja započet je detaljnim pregledom i diskusijom o aktivnostima u okviru radnih paketa WP3 i WP4 projekta.

WP3 je bio usmjeren na unapređenje kompetencija omladinskih radnika u razvoju, implementaciji i evaluaciji aktivnosti i programa fokusiranih na medijsku pismenost mladih u lokalnim zajednicama. Međunarodna obuka održana u Splitu, Hrvatska i prateće lokalne obuke naglašavale su medijsku pismenost u svijetlu političke participacije i učešća u demokratskim procesima. Tokom diskusije, razmatrana su pitanja o efektivnosti obuka, implementaciji programa medijske pismenosti u lokalnim zajednicama, uključenosti mladih i učesnika u demokratske procese, kulturološkim aspektima adaptacije materijala na različite jezike i kulturne kontekste, ocjeni uticaja, dostupnosti i korisnosti priručnika, kao i održivosti inicijativa medijske pismenosti nakon završetka projekta.

Što se tiče **WP4**, glavni cilj bio je razvoj okvira kompetencija za omladinske radnike u oblasti online kampanja i korištenja digitalnih alata za online kampanje. Međunarodna obuka koja se održala u Berlinu, Njemačka i prateće lokalne obuke, fokusirale su se na digitalne alate i online kampanje za aktivno učešće u demokratskim procesima. Tokom diskusije, istraživani su efekti okvira kompetencija, uticaj obuka na učesnike, dostupnost i korisnost online kursa, učešće u demokratskim procesima nakon obuke, post-obuka aktivnosti, korištenje priručnika, adaptacija materijala na različite jezike i kulturne kontekste, te ukupna ocjena uticaja radnog paketa na kompetencije i kapacitet omladinskih radnika u partnerskim zemljama. Pitanja postavljena tokom diskusije pružila su dublji uvid u različite aspekte obuka, izazove, postignuća i preporuke za dalje unapređenje sličnih inicijativa u budućnosti.

Dan je nastavljen posjetom organizaciji **ADP-Zid** gdje je oblast projekta posvećenu učešću mladih u demokratskim procesima kroz NVO predstavio **Igor Milošević, osnivač** sa preko 30 godina iskustva u civilnom sektoru. Igor je učesnicima detaljno objasnio nastanak i rad ADP Zida, uključujući i zanimljivosti o samom nazivu, koji je proizašao iz inženjerskog konteksta budući da je on građevinski inženjer. Poseban naglasak stavljen je na **ulogu ADP Zida kao Contact point-a za Erasmus program, obzirom na status Crne Gore kao Partnerske, a ne Project države, što znači da nema nacionalnu agenciju.**

Igor je takođe predstavio **Upbeat Hub**, dio organizacije koji iznajmljuju i u kojem organizuju razne edukativne događaje. Tokom posjete, učesnici su imali priliku saznati više o programu "Prilike" i detaljima vezanim za njegovo sprovođenje. Sastanak je protekao interaktivno, pružajući učesnicima značajno razumijevanje rada ADP Zida i tematike učešća mladih u demokratskim procesima kroz nevladine organizacije. Posjeta je ocijenjena kao izuzetno korisna, a učesnici su izrazili zadovoljstvo stečenim saznanjima.

Nakon toga učesnici su posjetili i **Građanski pokret URA** gdje ih je dočekala **Ana Novaković Đurović, direktorica pokreta, poslanica, bivša ministarka za ekologiju, prostorno planiranje i urbanizam, te bivša koordinatorica Ministarstva evropskih poslova**. Gospođa Đurović Novaković je takođe **bila izvršna direktorka Centra za razvoj nevladinih organizacija**, donoseći bogato iskustvo iz sektora civilnog društva. Tokom posjete, učesnicima je detaljno predstavljeno kako Građanski pokret URA percipira i uključuje mlade u političke procese.

Ana Novaković Đurović objasnila je plan rada i program namijenjen mladima, istakavši ključne aspekte stranke, njenu ulogu u civilnom sektoru, pozitivne promjene nakon tranzicije vlasti od 2020. godine, kao i doprinos URA-e u dvije Vlade u periodu od 2020. do 2023. godine. Posjeta je bila interaktivna, pružajući učesnicima priliku da postavljaju pitanja i diskutuju o temama od interesa. Učesnici su bili zadovoljni dubinskim uvidom u rad Građanskog pokreta URA i njegovu posvećenost uključivanju mladih u političke procese. Na kraju posjete, učesnike je pozdravio **Dritan Abazović, predsjednik URA i bivši premijer Crne Gore**, dodatno obogaćujući iskustvo posjete. Ova posjeta predstavljala je važan segment evaluacionog sastanka, doprinoseći sagledavanju različitih perspektiva o učešću mladih u demokratskim procesima kroz političke partije.

Tog dana, učesnici su posjetili i **NVO Centar za omladinsku edukaciju (COE)**. Susret je bio posvećen oblasti učešća mladih u demokratskim procesima putem nevladinih organizacija. U COE ih je dočekao **Jugoslav Radović, izvršni direktor ove organizacije**. Gospodin Radović je počeo razgovor pružanjem uvida u osnivanje NVO Centra za Omladinsku Edukaciju, naglašavajući ključnu ulogu tima u postizanju uspjeha organizacije. Posebna pažnja posvećena je **European Youth Card Association (EYCA) kartici**, koja je predstavljena kao moćan alat za mlade. Sa ponosom je izjavio da su zajedno sa Ministarstvom za sport i mlade distribuirali preko 60,000 EYCA kartica u Crnoj Gori. EYCA kartica, koja je detaljno opisana tokom posjete, pruža mladima pristup informacijama, mobilnosti, neformalnoj edukaciji i umrežavanju na nacionalnom i evropskom nivou. Takođe, omogućava korišćenje raznovrsnih povlastica u Crnoj Gori, kroz partnerstvo sa više od 280 kompanija, i širom Evrope, u saradnji sa više od 70,000 kompanija.

Jugoslav Radović je takođe predstavio Program Razvoja Evropske Omladinske Kartice (EYCA) za period 2022-2024, naglašavajući da ovaj strateški dokument ima za cilj unapređenje društvenog i socijalnog položaja mladih u Crnoj Gori. Posebno uzbudljiv dio posjete bio je njegovo predstavljanje programa **Social Impact Award (SIA)**. Detaljno opisavši ovaj program, istakao je kako SIA doprinosi socijalnom i ekonomskom razvoju mladih, podržavajući ih u realizaciji njihovih ideja i projekata sa pozitivnim društvenim uticajem. Posjeta NVO Centru za Omladinsku Edukaciju bila je interaktivna i produktivna, ostavljajući učesnike zadovoljnim i inspirisanim.

Dan je završen **interkulturalnom večerom** u okviru koje su naši učesnici iz **Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Njemački predstavili svoju kulturu i proivode kroz interaktivne metode putem kvizova i igre**.

Četvrti dan evaluacionog sastanka započeo posjetom **Vlade Crne Gore**. Gospodin **Dragoslav Šćekić, potpredsjednik Vlade Crne Gore za demografiju i mlade, istovremeno obavljajući funkciju ministra za sport i mlade**, srdačno je dočekao učesnike, pruživši im uvid u aktivnosti Vlade usmjerene ka unapređenju položaja mladih u društvu. Posebno je naglasio dugoročne planove koji teže ostvarivanju zadovoljstva mladih, kontinuiranog razvoja njihovih kapaciteta, te aktivnog učešća u društvenim tokovima. Jedna od ključnih tačaka razgovora bila je predstavljanje programa European Youth Card Association (EYCA), čija je svrha olakšavanje mladima (uzrasta 13-29 godina) pristup informacijama, mobilnosti, neformalnom obrazovanju i umrežavanju na nacionalnom i evropskom nivou. Šćekić je istakao i povlastice koje EYCA

kartica pruža kroz partnerske kompanije, kako u Crnoj Gori (preko 280 kompanija) tako i u Evropi (preko 70.000 kompanija).

Osim toga, potpredsjednik Šćekić je govorio o novoj funkciji potpredsjednika Vlade za demografiju i mlade, dijeleći svoje bogato iskustvo u političkom angažmanu. Učesnici su imali priliku postavljati pitanja, što je rezultiralo dubljim razumijevanjem aktivnosti Vlade u podršci mladima. Ova interaktivna posjeta pridonijela je jačanju saradnje i razmjene iskustava između učesnika projekta i Vlade Crne Gore.

Nakon Vlade, učesnici su posjetili **Skupštinu Crne Gore**. Ova posjeta je imala za cilj pružiti učesnicima dublje razumijevanje institucionalnog okvira i rada parlamenta u Crnoj Gori. Posjeta je započela pozdravom **šefa kabineta Predsjednika Skupštine Crne Gore, Velimira Đokovića**. Gospodin Đoković je srdačno dočekaio učesnike i izrazio zadovoljstvo što su imali priliku posjetiti jedno od ključnih tijela vlasti u zemlji. Nakon pozdravnog obraćanja, učesnici su imali priliku čuti o istorijatu Skupštine Crne Gore, načinu njenog funkcionisanja i ulozi u demokratskom procesu zemlje. Sanja Perić, koja je odgovorna za odnose sa javnošću u Skupštini, pružila je detaljan pregled prostorija i sala u zgradi parlamenta.

Osim toga, upoznala je učesnike sa strukturom skupštinske službe i načinom na koji se odvija zakonodavni proces. Posjeta je bila interaktivna, omogućavajući učesnicima da postavljaju pitanja i aktivno učestvuju u diskusijama. Učesnici su imali priliku bolje razumjeti kako parlamentarna institucija doprinosi demokratskom društvu, posebno u kontekstu projektnih tema kao što su kritičko razmišljanje i učešće mladih. Ova posjeta Skupštini Crne Gore doprinijela je širem razumijevanju političkog sistema zemlje i jačanju veza između učesnika projekta i relevantnih institucija. Sveukupno, učesnici su izrazili zadovoljstvo produktivnom posjetom i zahvalili domaćinima na srdačnom dočeku.

Posljednja posjeta tog dana bila je posjeta **Skupštini Glavnog grada Podgorica**. Ova posjeta imala je za cilj upoznavanje sa radom lokalnog parlamenta i razumijevanje specifičnosti političkog angažmana žena u Crnoj Gori. **Predsjednica Skupštine Glavnog Grada, Jelena Borovinić Bojović**, srdačno je dočekala učesnike i pružila im uvod u rad Skupštine. Tokom sastanka, predstavila je specifičnosti rada lokalne skupštine, ističući obaveze i odgovornosti koje nosi funkcija predsjednice. Takođe, iznijela je svoja iskustva kao političarke, ističući teškoće i izazove sa kojima se suočavaju žene u crnogorskom političkom okruženju.

Predsjednica Borovinić Bojović je podijelila svoje lično iskustvo dok je obavljala funkciju ministarke zdravlja u 42. Vladi Crne Gore tokom pandemije COVID-19. Govorila je o izazovima vođenja sektora zdravstva u kriznim situacijama, naglašavajući važnost odgovornog i odlučnog djelovanja. Poseban fokus bio je na temama političkog angažmana mladih i žena. Predsjednica Borovinić Bojović istakla je važnost inkluzivnog političkog okruženja, gdje bi mladi i žene imali jednake šanse za aktivno učešće u političkom životu. Naglasila je važnost mentorstva i podrške koju stariji političari trebaju pružiti mladima kako bi se ohrabрили da preuzmu aktivnu ulogu u društvu. Posjeta je bila interaktivna, sa učesnicima koji su postavljali pitanja i aktivno učestvovali u diskusijama. Na kraju posjete, učesnici su izrazili zadovoljstvo produktivnom i informativnom razmjenom sa predsjednicom Skupštine Glavnog Grada. Ova posjeta doprinijela je ukupnom cilju projekta, pružajući učesnicima uvid u lokalni politički kontekst i osnažujući ih da razmišljaju o aktivnom učešću u demokratskim procesima, posebno u ulozi mladih i žena u politici.

Dan je nastavljen **detaljnim pregledom aktivnosti i diskusijom vezano za radne pakete WP5 i WP6**. **WP5** je bio usmjeren na razvoj daljih partnerskih odnosa između EU i Zapadnog Balkana na teme demokratije, političke participacije i medijske pismenosti kroz razvoj edukativne platforme koja sadrži priručnike i obrazovne materijale; digitalne alate za e-participaciju i e-demokratiju, online kurs o korištenju

priručnika i materijala za razvoj, implementaciju i evaluaciju radionica za mlade, kao i pregled političkog sistema u svakoj od četiri partnerske zemlje. Tokom diskusije, istražena su pitanja o razvoju edukativne platforme, digitalnim alatima za e-participaciju, uticaju online kursa, korištenju platforme i kursa, angažovanosti učesnika, preporukama za unapređenje projekta i drugim aspektima vezanim za ostvarenje ciljeva projekta.

WP6 imao je za cilj angažovanje u intenzivnim aktivnostima diseminacije i eksploatacije novoprodučenih proizvoda, uključujući minimalno 240 učesnika (sa posebnim fokusom na mlade sa manje prilika) u aktivnostima usmjerenim na demokratiju, aktivnu političku participaciju i medijsku pismenost; kroz korištenje digitalnih alata i online kampanja. Tokom diskusije, istražena su pitanja o uspješnosti aktivnosti diseminacije u dostizanju ciljne publike, povratne informacije od učesnika, izazovi u eksploataciji rezultata projekta, identifikacija uticaja projekta na svijest i razumijevanje učesnika, naučene lekcije iz konferencija u svim partnerskim zemljama, efikasnost follow-up aktivnosti i doprinos evaluacionog sastanka u Crnoj Gori u procjeni ukupnog uspjeha WP6, kao i preporuke za buduće projekte.

Dan je završen druženjem učesnika i razvojem timskih i takmičarskih vještina kroz društvene igrice.

Peti dan je započeo **posjetom Vinskog podruma Šipčanik, koji pripada renomiranoj državnoj kompaniji 13. Jul – Plantaže**. Ova posjeta imala je za cilj upoznavanje učesnika sa bogatom vinskom tradicijom Crne Gore i degustaciju vrhunskih vina. Podrum Šipčanik, nekada vojni aerodrom, sada predstavlja impozantan prostor za odležavanje i starenje vina, smješten u srcu vinograda. Učesnici su imali priliku da se upoznaju sa značajem ovog podruma, čija se prostranstva protežu na impresivnih 7.000 kvadratnih metara, na dubini od preko 30 metara ispod zemlje. Domaćini posjete pružili su učesnicima detaljan uvid u istoriju podruma, način funkcionisanja, i sam proces proizvodnje vina. Tokom obilaska tunela dugog 356 metara, učesnici su imali priliku vidjeti drvena burad u kojima odležava preko dva miliona litara vina.

Degustacija je bila središnji dio posjete, gdje su učesnici imali priliku probati dvije ključne crnogorske sorte vina. Prvo, bijelo vino Krstač, svijetlo zlatno žute boje sa voćnim aromama zrelih breskvi i kruški, koje nosi ime po autohtonoj bijeloj crnogorskoj sorti Krstač. Drugo, crno vino Vranac, intenzivne rubin crvene boje s izraženim aromama sitnog bobičastog voća, kupina i borovnica, tipične za ovu drevnu crnogorsku sortu. Domaćini su dodatno predstavili značaj Vranca, naglašavajući njegovu važnost kao nacionalnog ponosa i dominantne sorte u crnogorskim vinogradima. Ova interaktivna i informativna posjeta pridonijela je razumijevanju vinske tradicije Crne Gore, istaknuvši važnost vinogradarstva kao kulturne i ekonomske odrednice zemlje. Učesnici su bili zadovoljni ne samo degustacijom vrhunskih vina već i saznanjem o autentičnom vinskom nasljeđu Crne Gore.

Učesnici su nastavili dan **obilaskom Podgorice**. Smještena u dolini Zete koja oduzima dah usred veličanstvenih Dinarskih Alpa, Podgorica, glavni i najveći grad Crne Gore, je zadivljujuća destinacija gdje se istorija i modernost spajaju neprimjetno. Podgorica je svjedočanstvo istorije Crne Gore, gdje odjeci prošlosti odjekuju na svakom uglu. Grad ima bogato nasleđe pod uticajem raznih imperija, uključujući Rimljane i Osmanlije. Ove epohe su ostavile traga na gradskoj arhitekturi, sa drevnim ruševinama, džamijama iz otomanskog doba i modernim strukturama koje harmonično koegzistiraju. Danas je Podgorica političko, ekonomsko i kulturno srce Crne Gore. Državne institucije, uspješna preduzeća i strane ambasade su ovdje našle svoj dom, oblikujući dinamičan i kosmopolitski karakter grada. Usred urbanog razvoja, Podgorica je velikodušno učesnicima ponudila zelene površine, poput parka kralja Nikole, miran bijeg unutar grada. Kulturne atrakcije, kao što je Prirodnjački muzej, smješten u elegantnoj palati Petrović, prikazali su učesnicima prirodno nasleđe regiona na zanimljiv način.

Peti dan sastanka završen je evaluacijom istog kroz interaktivne metode, stvaranjem prijateljstava i svečanom dodjelom YouthPass-ova, nakon čega su učesnici otišli na novogodišnjem pazaru na gradskom trgu proslavljajući uz kuvano vino, kuvani džin i tradicionalnu hranu, uz koncert zabavne muzike, nova prijateljstva, uspješan događaj i završetak dvogodišnjeg projekta.

Šestog, poslednjeg dana događaja, uz divne pozdrave, ispunjeni novim poznanstvima i idejama, učesnici su otišli svojim domovima, nadajući se novoj prilici za ponovni susret i produktivno druženje.

Gostovanje Matije Maraša i Ognjena Tomčića na Jutarnjem programu TV 7: Analiza Konkurentnosti na Tržištu Rada i Umijeća Pisanja CV-ja

U toku dana 24. decembra 2023. godine, naši **Matija Maraš** i **Ognjen Tomčić** gostovali su na **Jutarnjem programu TV 7** kod **Matije Švorcan** kako bi razgovarali o temi "Konkurentnost na tržištu rada i pisanja CV-ja."

Diskusija je bila usmjerena na **trenutnu situaciju na tržištu rada**, sa posebnim osvrtom na **neusklađenost između ponude i tražnje u određenim sektorima**.

Prema podacima, **većina zanimanja s visokim obrazovanjem ima višak ponude u odnosu na potražnju**. Ipak, određeni sektori i dalje pokazuju potrebu za kvalifikovanim radnicima, sa naglaskom

na **sektorima zdravstva i obrazovanja, sa fokusom na prirodne nauke.** Razgovaralo se i o **neusklađenosti vještina** kao jednom od **ključnih problema u razvoju ljudskih resursa.** Nedostatak fokusa obrazovnog sistema na potrebe tržišta rada rezultira situacijom gdje **poslodavci traže dodatna znanja i vještine osim osnovnog obrazovanja.** Značaj **neformalnog i informalnog obrazovanja** istaknuta je kao ključna za lični i profesionalni razvoj. Ove vrste obrazovanja dopunjuju formalno obrazovanje pružajući **praktične vještine i specifična znanja koja su relevantna na tržištu rada.**

Kada je riječ o **kreiranju CV-ja,** istaknuto je da kandidati trebaju **naglasiti neformalno i informalno obrazovanje kako bi dodali vrijednost svom profesionalnom profilu.** Poseban naglasak treba staviti na konkretne rezultate i postignuća tokom neformalnih aktivnosti, ističući stečene vještine i njihovu relevanciju za traženi posao.

Matija i Ognjen su naglasili da je **NVO Glas prepoznata kao organizacija koja aktivno radi na rješavanju problema neusklađenosti vještina kroz različite aktivnosti u domenu zapošljavanja.** Takođe, predstavljen je **Erasmus+ projekt “Digital Response to Unemployment Problems in Western Balkans”** koji ima za cilj unapređenje vještina nezaposlenih i mladih odraslih ljudi.

Na kraju, naglašen je značaj **MS Excel** obuke kao **odgovora na zahtjeve savremenih poslovnih okruženja, gdje su vještine u radu s tabelama i grafikonima postale ključne za dobijanje i napredovanje na poslu.**

Finansijski izvještaji za 2022. i 2023. godinu

Finansijski izvještaj za 2022. godinu	
Prihodi	Iznos
Evropska komisija - kofinansiranje (po jedna tranša za dva Erasmus+ projekta)	€ 24,116.88
Ministarstvo javne uprave Crne Gore - kofinansiranje	€ 9,694.20
Donacija - Opština Nikšić	€ 200.00
Donacija - Rudnik Pljevlja	€ 500.00
Donacija – Morsko dobro	€ 500.00
Eko tim (WWF Adria)	€ 10,000.00
Ukupno prihodovanje:	€ 45,011.08
Rashodi	Iznos
Nabavna vrijednost prodane robe i troškovi poslovanja	€ 318.00
Ostali troškovi poslovanja (rezervisanja i ostali poslovni rashodi)	€ 5,255.00
Amortizacija	€ 401.00
Neto troškovi zarada, naknada zarada i lični rashodi	€ 14,280.00
Troškovi poreza	€ 487.00
Troškovi doprinosa za penzije	€ 1,847.00€
Troškovi doprinosa	€ 181.00

Ukupno rashodovanje	€ 22,769.00
----------------------------	--------------------

Finansijski izvještaj za 2023. godinu	
Prihodi	Iznos
Evropska komisija - kofinansiranje (po jedna tranša za dva Erasmus+ projekta)	€ 24,106.88
Ministarstvo javne uprave Crne Gore - kofinansiranje	€ 5,569.00
Rudnik Pljevlja - donacija	€ 1,000.00
Donacija fizičkog lica - Komunumo	€ 2,400.00
Ukupno prihodovanje:	€ 33,075.88
Rashodi	Iznos
Nabavna vrijednost prodane robe i troškovi poslovanja	€ 2,443.00
Ostali troškovi poslovanja (rezervisanja i ostali poslovni rashodi)	€ 5,499.00
Amortizacija	€ 401.00
Neto troškovi zarada, naknada zarada i lični rashodi	€ 25,813.00
Troškovi poreza	€ 309.00
Troškovi doprinosa za penzije	€ 2,079.00€
Troškovi doprinosa	€ 168.00
Ukupno rashodovanje	€ 36,712.00

NVO Glas

NEKA SE I Tvoj GLAS CUJE!